

Styrk Nordlands-
samfunnets bærekraft

Vi ble færre
Nordlendinger i 2019

Høy omsetning men
lavere veksttakt

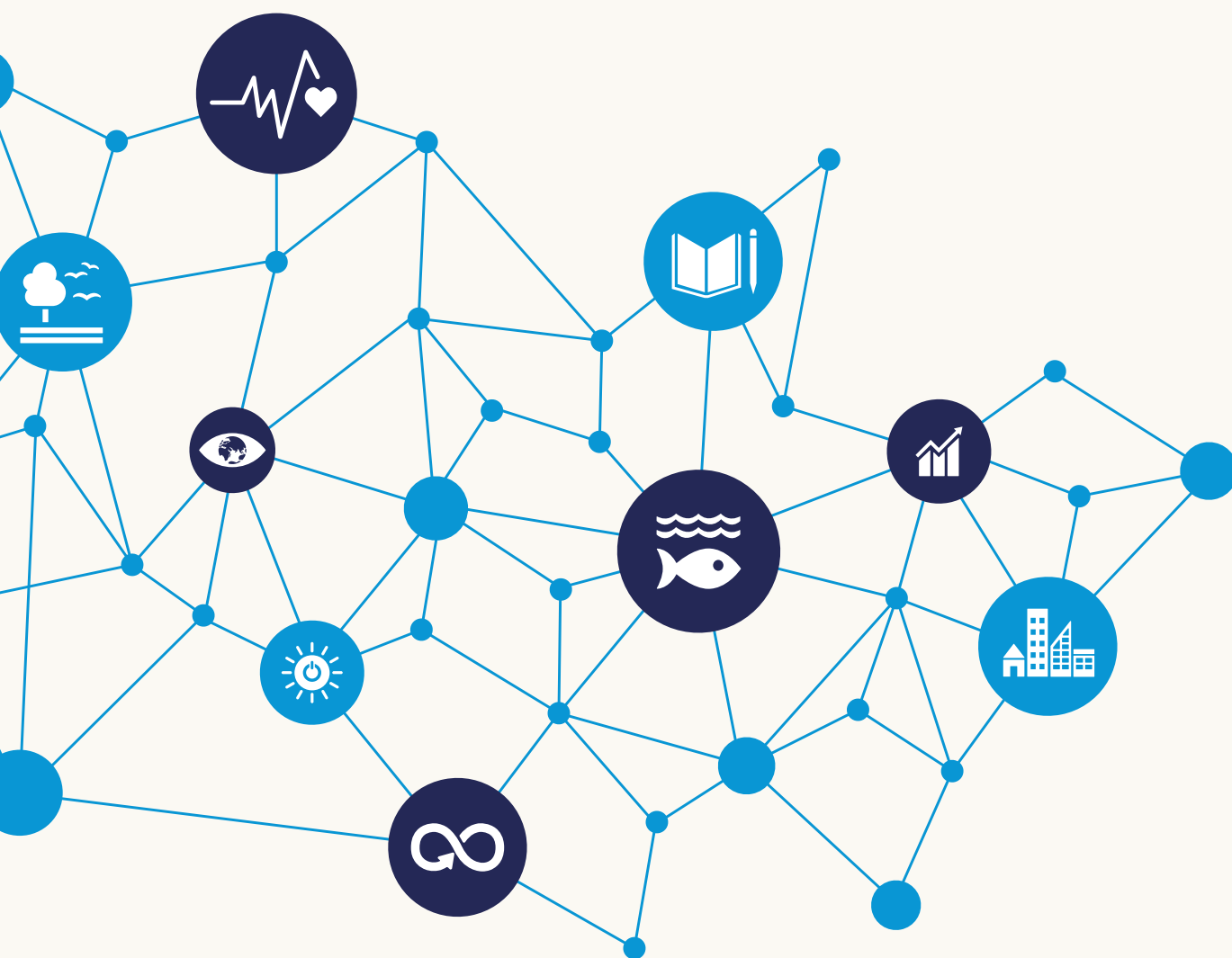
Eksportverdien
passerte 30 milliarder

Forventninger om
noe turbulens

INDEKS NORDLAND

Nummer 17 – Årgang 2020

En rapport om utviklingen gjennom 2019 og utsiktene for 2020

STYRINGSGRUPPEN

Hanne Østerdal

Leder Styringsgruppen
Nærings- og utviklingsjef
Nordland fylkeskommune

Erlend Bullvåg

Prosjektleder
Handelshøgskolen
Nord universitet

Svenn Are Jønsen

Administrerende direktør
Kunnskapsparken Bodø

Monica Ahjee

Regiondirektør
Innovasjon Norge
Nordland

Liv Bente Kristoffersen

Banksjef
DNB

Cathrine Stavnes

Fylkesdirektør
NAV Nordland

Daniel Bjarmann-Simonsen

Regiondirektør
NHO Nordland

i

Indeks Nordland er basert på økonomiske nøkkeltall hentet fra Proff @Forvalt sin regnskapsdatabase og bearbeidet av Indeks Nordland: www.forvalt.no. Regnskapsdatabasen produseres og utvikles av Eniro ASA. Regnskapstall for bedrifter med forretningsadresse i Nordland er inkludert, fratrukket bedrifter innen bank/finans og rene forvaltningsbedrifter. Filialers andel av morselskapet er beregnet som pro rata andel av sysselsetting i underavdelingen. Verdiskaping er beregnet som bedriftenes lønnsutgifter + EBITDA.

Statistikk for eksport, sysselsetting, jobbskaping, arbeidsledighet, lønnsutvikling og befolkning er hentet fra SSB og er bearbeidet av Indeks Nordland. Panda er brukt i forbindelse med demografiske analyser. Prognoser for utviklingen i 2020 er gjort på basis av løpende opptelling av utviklingen i 2019. Andre kilder som er benyttet er: IMDi, Miljødirektoratet og Norgeshelsa. Prognoser er merket med *.

ET BÆREKRAFTIG NORDLAND

Bærekraft er hovedtemaet som vi belyser i årets Indeks Nordland. Nordland fylke har et næringsliv som leverer svært gode økonomiske resultater, og som gjennomfører store og viktige investeringer og tiltak i forhold til miljø og klimautslipp. Vi har et svært godt grunnlag for fortsatt vekst og bærekraftig utvikling i Nordland, men dette vil kreve samhandling mellom kommuner og at vi tiltrekker oss kompetent arbeidskraft på flere områder.

Nye tall fra SSB viser at befolkningsutviklingen i Nordland ikke er bærekraftig fremover dersom utviklingen fortsetter som nå. Fylket har tidligere hatt en befolkningsvekst som har vært svakere enn for nasjonen, men det har likevel vært vekst. Nå er situasjonen slik at vi blir færre innbyggere i fylket. Dette medfører at mange kommuner i Nordland over tid vil komme i en vanskelig situasjon.

Nordland er nettoeksportør av folk til andre fylker i Norge. Den situasjonen er ikke ny. Vekst i innvandringen har i lang tid dempet effektene av dette, men når innvandringen nå faller blir konsekvensene tydelige. Det må derfor tilrettelegges for økt arbeidsinnvandring og tilførsel av kompetanse og kapital fra resten av verden i årene som kommer. Tilgang på arbeidskraft kommer til å bli en flaskehals for utviklingen i mange viktige sektorer fremover. Befolkningsutviklingen vil over tid få økonomiske konsekvenser for fylkeskommunen og kommunene fordi inntektsgrunnlaget henger sammen med befolkningstallet. Impulsene for privat næringsliv blir også svakere, da kundegrunnlaget reduseres, samtidig som at det blir hardere konkurranse om arbeidskraft.

Heldigvis har Nordland mange dyktige og offensive bedriftsledere, politikere og innbyggere. Men vi må erkjenne at det må iverksettes tiltak for å snu utviklingen og skape nye vekstimpulser. Styringsgruppen til Indeks Nordland vil trekke frem tre områder som alle må jobbe med.

Når Nordland ikke vokser handler det i stor grad om at vi ikke klarer å konkurrere der jobbene skapes i dag; i tjenesteytende sektor som krever arbeidskraft med høyere utdanning. Både offentlig sektor og privat næringsliv må legge til rette for at vi utvikler sterke og attraktive kunnskapsmiljøer og bedrifter innen denne sektoren. En måte å bidra til dette er å kjøpe en større andel av tjenestene i eget

fylke. Innenfor forretningsmessig tjenesteyting har vi en negativ handelsbalanse. Samtidig finnes det en rekke kunnskapsbedrifter i fylket som er nasjonalt ledende, og som nesten utelukkende leverer sine tjenester utenfor eget fylke.

De utdanningsinstitusjonene i fylket som tilbyr høyere utdanning spiller en svært viktig rolle i forhold til å sikre den arbeidskraften som vi trenger i fylket. Vi vet at de som utdannes her i stor grad bli værende i fylket. I årets Indeks Nordland kan dere lese at det er unge voksne i aldersgruppen 20–29 år som utgjør den gruppen personer som fylket tappes raskest for. Vi må alle være med på å løfte fram våre utdanningsinstitusjoner slik at de får den oppmerksomheten og det handlingsrommet de trenger for å utvikle seg. Vi er helt avhengige av at de tilbyr relevante utdanningsløp og klarer å tiltrekke seg og levere kandidater som er tilpasset behovet som et næringsliv i endring krever. Her må både næringsliv og offentlig sektor engasjere seg i styrkingen av eksisterende studieprogram, og i utviklingen av nye og fremtidsrettede studier som fremstår som attraktive.

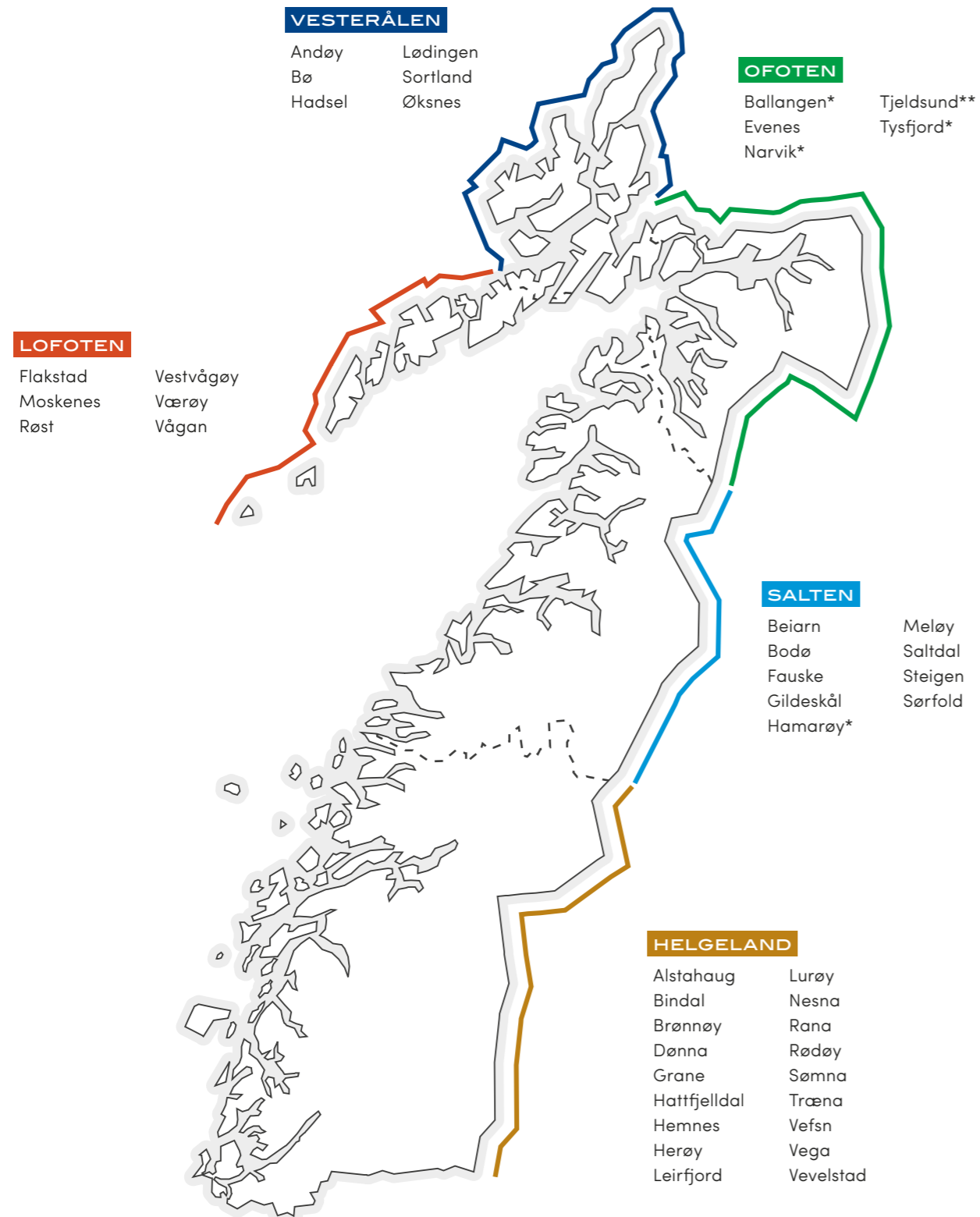
Vi må i Nordland fylke tørre å snakke om den sentraliseringen som kommer i årene fremover, og hvordan vi skal påvirke denne. Mange kommuner, og særlig distriktskommuner, står ovenfor store utfordringer, både når det kommer til økonomi og handlingsrom, men også med hensyn til demografi. De tappes fort for innbyggere, samtidig som andelen eldre og pleietrengende vokser raskt. Unge arbeidstakere velger å bosette seg i kommuner som oppleves som mer attraktive. Det må utarbeides strategier for hvordan by- og omlandskommunene kan utvikle sin attraktivitet som er økonomisk, miljømessig og sosialt bærekraftig. Våre politikere må ta region på den sentraliseringen som vi vet vil komme. Samhandling og samarbeid vil være kritisk i de tiltakene som må implementeres.

Næringslivet i Nordland går godt, og eksporten når nye høyder. Men vi løser ikke utfordringene vi har uten å adressere dem, prate høyt om dem – og jobbe aktivt sammen for å løse dem.

Med ønske om god lesing.

Styringsgruppen Indeks Nordland

REGIONENE I NORDLAND

* Ved årsskiftet ble Narvik, Ballangen og deler av Tysfjord kommune slått sammen til Narvik kommune. Resterende del av Tysfjord ble en del av Hamarøy kommune.

** Fra 2020 slås Tjeldsund (Nordland) og Skånland (Troms) kommune sammen, og blir en del av Troms og Finnmark fylke. I denne versjonen er Tjeldsund inkludert i Ofoten.

HVORDAN BRUKE INDEKS NORDLAND

Indeks Nordland sammenligner utviklingen i fylket og dets regioner med Norge. Rapporten er lagt opp slik at hovedpoengene først er oppsummert i faktaboksene på neste side, for så å utdypes i de påfølgende kapitlene. I alle kapitler kan man sammenligne utviklingen mellom sektorer og regioner.

Du kan bruke Indeks Nordland til å:

- Få innsikt i hvordan fylket presterer og hvor Nordland er på vei
- Inspirere til stolthet og debatt
- Gi kunnskap om Nordland utenfor fylket
- Identifisere muligheter og utfordringer
- Lage målsettinger for egen bedrift

Indikatorerne presenterer tallstørrelser eller indekser der utvikling sammenlignes med et fast tidspunkt. Tallene er sammenlignbare på tvers av fylker, overordnede bransjer og regioner.

Lag din egen indeks Nordland

På Indeks Nordland sin nettside er det tilgjengelig en lang rekke statistikker, hvorav mange også er på region og kommunenivå. Her kan du finne alt fra hvordan folketallet utvikler seg, til hvor mange som vil bo i din kommune om 20 år. Hva folk i din kommune jobber med, og ikke minst, et enkelt bilde av arbeidsmarkedet i Nordland. FNs bærekraftsmål står i fokus i årets rapport, på nettsiden finner du statistikker for de ulike målene.

INNHOOLD

01 – Status og utvikling

Styrk Nordlandssamfunnets bærekraft
Side 8

02 – Befolkningsutvikling

Vi ble færre Nordlendinger i 2019
Side 12

03 – Arbeidsmarked

Helse og omsorg er største jobbskaperen
Side 22

04 – Omsetning

Høy omsetning men lavere veksttakt
Side 30

05 – Eksport

Eksportverdien fra Nordland passerte 30 milliarder kroner
Side 36

06 – Lønnsomhet

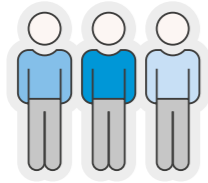
Lønnsomhet godt over landsgjennomsnittet
Side 40

07 – Bærekraft

Bærekraft i Nordland
Side 48

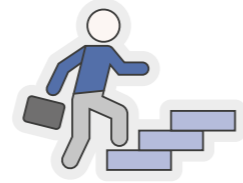
08 – Utsiktene

Forventninger om noe turbulens
Side 55

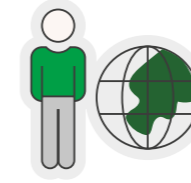
BEFOLKNING

- Det var 242.546 innbyggere i Nordland ved inngangen til 2020
- I 2019 gikk befolkningen ned med 839 personer. Det var kun Salten-regionen som hadde vekst
- De siste ti årene har 30 av 44 kommuner hatt befolkningsnedgang. Av regionene var det bare Ofoten som hadde nedgang i folketall denne perioden
- Omlandskommunene fortsetter å tape innbyggere. I 2019 gikk også befolkningstallet i sentrumskommunene ned
- I 2019 var nettoinnvandringen på 785 personer, 40,1 prosent lavere enn i 2018

ARBEIDSMARKED

- Ved inngangen til 2020 er det 118.400 sysselsatte i Nordland
- I løpet av 2019 ble det skapt 1.105 nye jobber i Nordland, mot 1.265 i 2018. Flest nye jobber ble skapt innen helse og omsorg
- Ved inngangen til 2020 er det 2.386 helt arbeidsledige i Nordland. Dette utgjør 1,9 prosent av arbeidsstyrken i fylket, mens tallet for Norge er 2,2 prosent
- Nordland har samtidig en relativ stor arbeidskraftreserve i form av personer som av helsemessige årsaker står utenfor arbeidslivet
- 31,6 prosent av de sysselsatte i Nordland har høyere utdanning. Det nasjonale nivået er 38,2 prosent

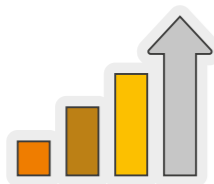
EKSPORT

- I 2019 eksporterte bedriftene i Nordland varer for 30,7 milliarder kroner
- Veksten i eksportverdi fra 2018 var på hele 7,6 prosent, og vi nærmer oss 8 prosent av den totale eksporten fra Fastlands-Norge (utenom brensel)
- Verdien av eksportert fisk var på nesten 17 milliarder kroner. Verdien økte med mer enn 20 prosent sammenlignet med 2018

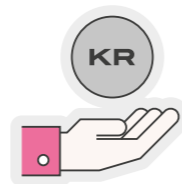
UTSIKTENE FOR 2020

- Fortsatt vekst i økonomien, men avtakende sammenlignet med et godt 2019
- Reiseliv, sjømat og husholdningers konsum vil trekke opp veksten
- Svak krone vil være positivt for eksportindustrien, men internasjonal usikkerhet trekker ned vekstanslaget, og da særlig for metallindustrien
- Utsikter til noe lavere aktivitetsnivå innen bygg- og anlegg, og tilspisset konkurranse i varehandelen
- Utsiktene for 2020 tilsier noe svakere sysselsettingsvekst enn i 2019

OMSETNING

- Næringslivet i Nordland (inkludert underavdelinger) omsatte for 235 milliarder kroner i 2019, en vekst på 3,3 prosent fra året før
- Nordland utgjør 5 prosent av fastlandsøkonomien i Norge og 51 prosent av omsetningen i Nord-Norge
- Fiskeri og havbruk, bygg og anlegg, og reiseliv har hatt den sterkeste veksten i Nordland
- For 2020 er det ventet en vekst i omsetningen på 2,4 prosent

LØNNSOMHET

- Nordlandsbedriftenes driftsresultat var på 18,1 milliarder kroner i 2019
- Bedriftene i Nordland hadde i 2019 en driftsmargin på 10,1 prosent. Dette var langt over landsgjennomsnittet på 6,8 prosent
- Driftsmarginen for næringer er som følgende: Havbruk, fiskeri og landbruk: 27 prosent, tjenester mot bedrifter: 10,9 prosent, industri og BA: 8,7 prosent, tjenester mot private: 8,7 prosent og varehandel, hotell og reiseliv: 3,8 prosent
- Salten har hatt den høyeste verdiskapingen i 2019 med 20,5 milliarder kroner av den totale verdiskapingen i fylket på 70,4 milliarder kroner. Verdiskapingen i Nordland økte med nesten 5 milliarder fra 2018

BÆREKRAFT

- Norge er blant de ledende landene i verden når det kommer til bærekraft. Samlet kommer imidlertid Nordland dårligere ut enn landsgjennomsnittet
- På sosial bærekraft, det som omhandler menneskene som bor i Nordland og hvordan vi har det, kommer vi litt bedre ut enn Norge
- Vi scorer dårligere enn landet på miljømessig bærekraft. Noe av grunnen til det er at vi har en annerledes næringsstruktur enn resten av landet, med mye industri som medfører større utslipp
- Nordland kommer dårlig ut målt mot Norge på økonomisk bærekraft. Pilene peker imidlertid opp på de fleste indikatorene, men vi har fortsatt stort forbedringspotensial

Les mer på
indeksnordland.no

STYRK NORDLANDS- SAMFUNNETS BÆREKRAFT

Nordland leverer svært godt på omsetning i næringslivet, og er på topp i verdiskapingsvekst i Norge. Når Indeks Nordland for første gang beregner vår bærekraft, kommer fylket dårligere ut enn snittet for Norge. Enkelte faktorer vil det være utfordrende å få gjort noe med, mens for andre faktorer vil det være mulig å få satt inn tiltak rimelig raskt. Vi trives som innbyggere, likevel flytter flere ut. Det er vekst i næringslivet, likevel blir det i liten grad flere sysselsatte. Eksportindustrien leverer rekordtall, men øker vårt utslipp av klimagasser. Viktige valg må tas for å styrke vår bærekraft.

Bedriftene må bli bevisst sin egen bærekraft. Gjennom målrettede tiltak kan de bli mer attraktive for kunder som forlanger at produktene skal ha mindre eller ingen miljøpåvirkning. Vi nordlendinger må bli mer bevisst på hvordan hver enkelt av oss kan bidra til å utvikle kvalitetene og samholdet i samfunnene der vi bor, og vi må sikre konkurransedyktige arbeidsplasser gjennom kompetanseutvikling. Staten må også bidra med styrket finansiering av bærekraftige tiltak i fylket.

Vi må øke vår attraktivitet gjennom både økonomiske virkemidler og utdanningstiltak. Samhandlingen i næringslivet må styrkes for å skape gode arbeidsmarkeder for unge med karriereambisjoner. Vi må i tillegg bli flinkere til å mobilisere de som står utenfor arbeidslivet av helsemessige årsaker og integrere innvandrere i samfunns- og arbeidsliv. Ikke minst må vi fortsatt løfte frem og heie på de som skaper kompetansearbeidsplasser.

Indeks Nordland ber om radikal nytenking. Svak befolkningsvekst løftes frem som vår tids største utfordring. Sentralisering i arbeidsmarkedet skaper ytterligere utfordringer. Dagens gode utvikling i næringslivet her i Nordland bør anspore, ikke redusere innsatsen for utvikling.

Fremdrift tross svak befolkningsutvikling

Gode samferdselsløsninger er kritisk i et langstrakt fylke som Nordland. Store deler av E6-strekningen mellom Majavatn og Saltfjellet er nå ferdigstilt, og Kjernfjell-tunellen er åpnet. Hverdagen for brukerne er blitt bedre, men behovet for oppgradering av E6 er fortsatt stort både i Salten og Ofoten.

I industrien fortsetter utviklingen av et sirkulært system for gjenvinning og produksjon av mer bærekraftig stål i Mo i Rana. Det er gitt byggetillatelse til en stor vindmøllepark i Vefsn, og det jobbes med en lignende i Nesna-området, nært knyttet til planene om en fabrikk for batterier til elektriske kjøretøy i Mo i Rana. Når dette realiseres, vil det være ett av de største industriprosjektene på fastlandet i landsdelen noen gang.

I havbruksnæringen mottar Nordlaks snart den første store Havfarmen. Så snart den på plass skal det settes ut fisk i anlegget utenfor Hadseløya. Også Cermaq har gode resultater i utprøving av sin lukkede teknologi (Certus) i Hamarøy, med god tilvekst og godt teknologisk resultat.

Høsten 2019 ble enda en stor milepæl nådd for kultur- og arrangementsfylket Nordland; Bodø ble valgt til å være Europeisk Kulturhovedstad i 2024. En viktig begrunnelse for valget var måten søknaden synliggjorde at dette var et prosjekt for Nordland og Nord-Norge. Vi venter at statusen som Europeisk Kulturhovedstad vil danne grunnlag for betydelig vekst innen de kreative næringene både før, i og etter 2024. Mange av disse næringene er også leverandører til andre næringer og gir «reason to go» innen reiselivsnæringen. I tillegg er det viktige næringer for opplevelsen av livskvalitet og bolyst for unge mennesker. Vi kan bare glede oss til mange gode kulturopplevelser fremover.

Få saker engasjerer så sterkt som fremtidig struktur for sykehus og universitet. På Helgeland har spørsmålet vært om det skal være ett eller to sykehus, og debatt om lokaliseringen av behandlingstilbud og administrasjon. Helse Nord endte opp på en to-sykehus modell, en løsning som helseministeren skal stadfeste. Nord universitet har knapp økonomi og må redusere kostnadene gjennom færre studiesteder. Styret ved Nord universitet utløste stor misnøye i Nordlandssamfunnet gjennom sitt vedtak om å legge ned studiestedene på Nesna og i Sandnessjøen, mens strukturen med fem studiesteder i Trøndelag skal videreføres. Engasjementet i disse sakene og mange andre er et signal fra befolkningen som ønsker en politikk som i mye større grad satser på Nordland.

Indeks Nordland tilgjengelig 24/7

På nettsiden indeksnordland.no har vi tilgjengeliggjort store datasett som viser utviklingen i fylket, samt på kommunenivå. Her kan du gjøre dine egne analyser og sammenligninger.

Bodø er utnevnt til å være Europeisk Kulturhovedstad i 2024. Det er ventet stor aktivitet både i og rundt Stormen Konserthus, men også resten av fylket den kommende tiden.

Foto: Gøran Kristensen – Stormen Konserthus

Nordlands regioner sammenlignet

I hver utgave av Indeks Nordland sammenligner vi utviklingen i Nordlands regioner med hverandre, og rangerer regionene i forhold til utviklingen de har hatt. Kriteriene vi rangerer etter er: regionens vekst i omsetning (prosent) de siste 2 år, regionens nivå på driftsmarginen siste 2 år, regionens verdiskaping per omsatt krone siste 2 år, vekst i sysselsetting siste 3 år i prosent, vekst i befolkning siste 5 år, og regionens vekst i unge voksne (under 35 år) siste 2 år. Regionene rangeres fra 1 til 5, der 1 er indikator på den beste utviklingen. Regionen med lavest poengsum samlet er best i Nordland.

Rang og region	Vekst i omsetning siste 2 år	Driftsmargin siste 2 år	Verdiskaping per omsatt krone siste 2 år	Vekst i sysselsetting siste 3 år	Befolkningsvekst siste 5 år	Vekst unge voksne siste 2 år
1 (2) Salten	3 (2)	2 (4)	1 (2)	3 (2)	1 (2)	1 (2)
2 (1) Lofoten	2 (1)	2 (2)	4 (4)	1 (1)	2 (1)	2 (1)
3 (3) Helgeland	4 (4)	4 (5)	2 (1)	4 (4)	3 (3)	3 (3)
3 (5) Ofoten	1 (5)	1 (1)	3 (3)	5 (5)	5 (5)	5 (5)
5 (4) Vesterålen	5 (2)	5 (3)	5 (5)	2 (3)	4 (4)	4 (4)

Tall i parentes = rangering i forrige Indeks Nordland

Salten

Salten er årets vinner av rangeringen av regionene. Salten har den tredje største veksten i omsetning drevet av tjenesteyting mot bedrifter, varehandel samt bygg og anlegg. Regionen har den nest høyeste driftsmarginen, og har den høyeste verdiskapingen per omsatt krone. Salten har den tredje beste veksten i sysselsetting, den beste utviklingen i folketall, og den største fremgangen i unge voksne i fylket. Salten går dermed forbi Lofoten som var best i forrige rangering.

Lofoten

Lofoten kommer nest best ut på årets rangering etter å ha vært på førsteplass i 2018. Lofoten er nummer to i omsetningsvekst drevet av næringsmiddelindustrien og reiseliv, og har nest høyeste driftsmarginen men nest laveste verdiskapingen per omsatt krone av regionene. Lofoten har for tredje år på rad den

høyeste veksten i sysselsetting. Regionen har nest høyest befolkningsvekst siste 5 år, og den nest beste tilstrømningen av unge voksne etter Salten.

Helgeland

Helgeland havner på tredjeplass, likt som i fjor. Helgeland har nest svakest vekst i omsetning, der nedgang i tjenesteproduksjonen demper veksten innenfor havbruk og bygg og anlegg. Regionen har nest laveste driftsmarginen, mens verdiskapingen per omsatt krone er den nest beste. Regionen har den nest svakeste jobbskapingen for tredje året på rad, den tredje svakeste utviklingen når det kommer til vekst i befolkningen, og for unge voksne.

Ofoten

Ofoten er på delt tredjeplass i rangeringen. Ofoten har den sterkeste veksten i omsetning drevet av bygg og anlegg

og økt transport av malm. Regionen er på toppen i lønnsomhet. Ofoten hadde den tredje høyeste verdiskapingen per omsatt krone. Veksten i sysselsetting fortsetter å være den svakeste i fylket, befolkningsutviklingen er svakest i fylket med den største nedgangen i befolkning siste 5 år, og unge voksne har den største nedgangen av regionene.

Vesterålen

Vesterålen kommer på sisteplass i rangeringen. Omsetningsveksten er den svakeste i Nordland som følge av svak utvikling i industri og bygg og anlegg, og lønnsomheten faller til den svakeste i fylket. Verdiskapingen per omsatt krone er også den svakeste av regionene. Jobbskapingen er den nest beste. Regionen har den nest svakeste befolkningsutviklingen, med nedgang siste 5 år, og den nest svakeste utviklingen i unge voksne.

BEST KOMMUNEØKONOMI PÅ HELGELAND

Kommunene i Nordland har ansvaret for å ha en forsvarlig økonomiforvaltning og en effektiv ressursutnyttelse som sikrer innbyggerne et best mulig tjenestetilbud over tid.

I Nordland har 15 kommuner det vi omtaler som svak økonomi, mens bare 10 av de 44 kommunene har god økonomi.

Antall kommuner i de tre ulike kategoriene er uendret sammenlignet med forrige Indeks Nordland, men 16 har byttet plassering. Av de 10 kommunene med høyest innbyggertall i fylket, er det kun Fauske kommune som er rangert med svak økonomi. Samtidig er de fire minste kommunene målt i befolkningstall (Røst, Træna, Vevelstad og Værøy) alle plassert i kategorien god- eller middels god økonomi.

Hele åtte av kommunene på Helgeland rangeres med god økonomi. Kun Hemnes og Vega har dårlig kommuneøkonomi. Av Salten-kommunene har Bodø fortsatt god økonomi, mens

hele seks av kommunene har svak økonomi. Fire av fem Ofoten-kommuner har svak økonomi, mens majoriteten av kommunene i Lofoten og Vesterålen har middels økonomi.

I løpet av 2019 har tre kommuner kommet seg ut av ROBEX-registeret (Ballangen, Saltdal og Steigen). Ved årsskiftet 2019/2020 er var det tre kommuner som fortsatt har økonomisk utføre og var på listen (Hamarøy, Tysfjord og Moskenes).

Vi har rangert kommunene i tre kategorier:

God – kommuner med en økonomi som på de fleste indikatorene er tilfredsstillende (selv om enkelte indikatorer kan være negative)

Middels – kommuner som i sum ligger rundt null på de ulike indikatorene

Svak – kommuner som har betydelige økonomiske utfordringer

Vi gjør oppmerksom på at kommunene er sortert i alfabetisk rekkefølge i de tre kategoriene, og er basert på innrapporterte tall for 2018.

God Alstahaug (-), Bodø (-), Hattfjellidal (†), Herøy (-), Leirfjord (†), Lurøy (-), Rana (-), Sortland (†), Træna (†), Vevelstad (†)
Middels Andøy (-), Bindal (‡), Brønnøy (-), Dønna (-), Flakstad (†), Gildeskål (-), Grane (-), Hadsel (†), Meløy (†), Narvik (‡), Nesna (-), Rødøy (†), Røst (‡), Sømna (-), Vefsn (‡), Vestvågøy (-), Værøy (-), Vågan (‡), Øksnes (-)
Svak Ballangen (-), Beiarn (‡), Bø (-), Evenes (‡), Fauske (-), Hamarøy* (‡), Hemnes (‡), Lødingen (-), Moskenes* (-), Saltdal* (-), Steigen (-), Sørfold (-), Tjeldsund** (-), Tysfjord* (-), Vega (-)

i Kommunene vurderes ut fra kriterier som; Hvor sunn kommuneøkonomien er, i hvilken grad gjeld tynger kommunens økonomi, hvor eksponert kommunen er for renteendringer, hvor likvid kommunen er, regnskapsmessig resultat og økonomisk buffer i disposisjonsfond. I tillegg har kommunene også blitt vurdert ut fra netto driftsutgifter til administrasjon og styring i kroner per innbygger. For hver indikator er kommunene gitt en score fra -3 til +3. I tillegg er det gjennomført en korrigering etter hvor store kraftinntekter kommunene har, og hvor store rammetilskudd de får fra staten. Prosentvis andel av totalbefolkningen i de enkelte kommunene som er i yrkesaktiv alder (20–69 år) er også hensyntatt. Vi presiserer at oversikten ikke sier noe om kvaliteten på tjenestene kommunen leverer til sine innbyggere. For ytterligere informasjon om hver enkelt kommunes økonomi vises det til innrapporterte tall i KOSTRA.

*Kommuner som ved årsskiftet 2019/2020 befinner seg i ROBEX-registeret.

**Fra 2020 slås Tjeldsund (Nordland) og Skånland (Troms) kommune sammen, og blir en del av Troms og Finnmark fylke.

VI BLE FÆRRE NORDLENDINGER I 2019

I 2019 gikk befolkningen i Nordland ned med 839 personer. Ikke siden i 1997 har nedgangen i befolkningen i fylket vært større fra ett år til et annet enn det var i fjor.

Tross mye positivitet, med søknad om alpin-VM i 2027, utbygginger i Narvikfjellet og den nye Hålogalandsbrua har flere Ofotinger valgt å vinke farvel til regionen. Det er færre innbyggere i Ofoten i dag enn for 10 år siden.

Foto: Rune Dahl – visitnarvik.com
– Narvikfjellet AS

Nedgangen følger en 10-års periode med vekst i folketallet. Fra 2008–2018 økte befolkningen i Nordland, men i 2018 dabbet veksten av og vi ble bare 50 flere personer i fylket dette året. I 2019 gikk befolkningsutviklingen fra å være til positiv til å bli negativ.

Det er ikke første gang at fylket har hatt nedgang i befolkningen. Fra SSB startet målingene sine i 1951 har det skjedd hele 27 ganger, i tillegg til fjoråret. Fra 1969–1972 hadde Nordland fire år med nedgang i folketall. Verst var det likevel i årene 1982–1990, da fylket hvert år hadde nedgang i befolkningen, til sammen 5.753 personer. Det gjenstår dermed å se om nedgangen i 2019 er begynnelsen på en trend, eller om befolkningen vil øke igjen.

Noe vet vi likevel sikkert. Vi vet at det ikke bare var Nordland som hadde nedgang i folketallet i fjor. Det samme hadde Troms og Finnmark, der Finnmark også hadde en befolkningsnedgang i 2018. I sum var befolkningsnedgangen i de tre fylkene i 2019 på 1.526 personer.

Vi vet også at til forskjell fra tidligere år, er det ikke bare omlandskommunene som får færre innbyggere selv om tapet er desidert størst her. Av de totalt 839 innbyggerne som fylket

tapte i fjor, ble det 76 færre i sentrumskommunene. Resten av innbyggertapet kom i omlandskommunene, som i flere år har hatt en nedgang i befolkningen. I 2019 var det bare Salten som hadde befolkningsvekst i Nordland.

Verst ut kommer kommunene i Ofoten, som de siste ti årene samlet har hatt en befolkningsnedgang på 0,8 prosent. Selv om de øvrige regionene har hatt vekst i samme periode, ligger veksten i disse regionene under veksten på landsbasis.

En faktor som spiller inn på befolkningsutviklingen er fødselsoverskudd. Med unntak av to år har antall fødsler gått jevnt og trutt ned i Nordland de siste ti årene. I 2019 ble det født 385 færre barn i fylket enn i 2010. Det lave fødselstallet har resultert i fødselsunderskudd i 2018 og i 2019. Det er nærliggende å tenke seg at det lave fødselstallet har sammenheng med at det særlig er personer i aldersgruppen 20–29 år som flytter ut. I perioden 2009–2018 var nettoutflyttingen for denne gruppen på nesten 8.500 personer i Nordland. I tillegg har antall fødsler per kvinne gått betydelig ned de siste årene. Ser man bort fra inn- og utvandring, må fruktbarhetstallet i et land være ca. 2,1 for at folketallet ikke skal synke på sikt. I Nordland var fruktbarhetstallet på 1,54 i 2018.

Innvandring har i lang tid vært nøkkelen til den positive befolkningsutviklingen i fylket. Men også innvandringen er på vei ned, og spesielt hvis vi sammenligner med toppårene 2012–2016. I 2019 var innvandringen 12 prosent lavere enn året før og 27 prosent lavere enn i 2010.

Omlandskommunene rammes mest

I løpet av de siste 10 årene har 30 av 44 kommuner i Nordland hatt nedgang i folketall, der samtlige er omlandskommuner. Røst hadde størst nedgang med 18 prosent i denne perioden, Vevelstad, Hattfjelldal, Træna og Bindal har i samme periode hatt en nedgang på mer enn 10 prosent. I SSBs prognose for de neste ti årene forventer de at nedgangen vil fortsette i 26 av kommunene.

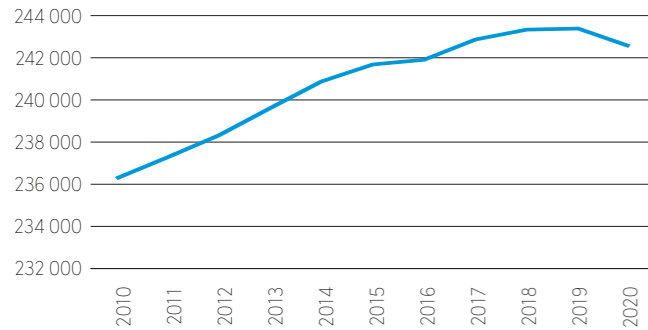
En nedgang i innbyggertall betyr at det blir færre arbeidskraftressurser tilgjengelig for bedrifter og offentlig sektor. Det betyr også mindre etterspørsel etter varer, tjenester og boliger, som igjen vil påvirke omsetningen i butikker, tjenestetilbud og boligpriser. Færre innbyggere betyr at frie inntekter i form av skatteinntekter og rammeoverføringer fra staten til kommunene og fylkeskommunen går ned. Det vil igjen kunne gi seg

store utslag i økonomien til den enkelte kommune og påvirke tjenestetilbudet som skoler, barnehager, helse og omsorg, veier og kollektivtilbud.

Et lavt befolkningstall har også betydning for utdanningstilbudet i fylket. Høsten 2019 vedtok fylkestinget i Nordland å legge ned flere linjer på videregående skoler i fylket, der manglende søkertall ble oppgitt som en viktig årsak til dette. Tilsvarende vil en nedgang i innbyggertall kunne påvirke tilbudet ved Nord universitet, som i stor grad rekrutterer sine studenter fra fylket.

figur 2.1

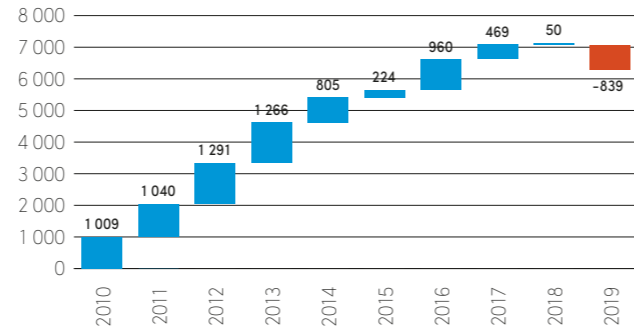
Befolkningsutviklingen i Nordland per 1. januar (SSB)

Per 1. januar 2020 var det 242.546 innbyggere i Nordland. Det er 6.275 flere innbyggere enn i 2010, som tilsvarer en økning på 2,7 prosent i denne ti-årsperioden. Fra 2018 har veksten avtatt, og i 2019 gikk befolkningstallet ned med 849 innbyggere.

figur 2.2

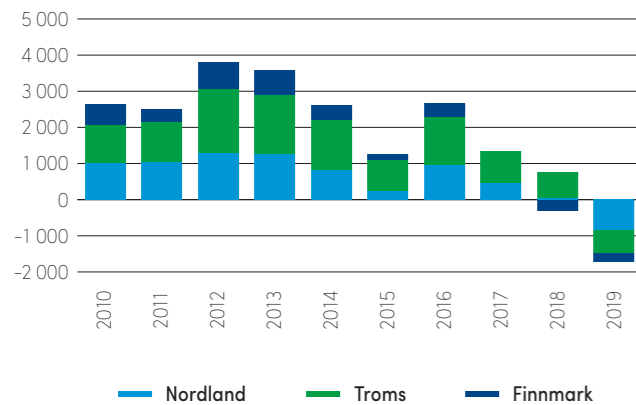
Befolkningsendring i Nordland i årene 2010-2019 (SSB)

Av figur 2.2 ser vi at befolkningsveksten var høyest i perioden 2010-2013 med mer enn 1.000 personer per år. Økt arbeidsinnvandring, fødselsoverskudd og bedre balanse i inn/utflytting blant de mellom 20 og 29 år var de viktigste forklaringene på den positive utviklingen.

figur 2.3

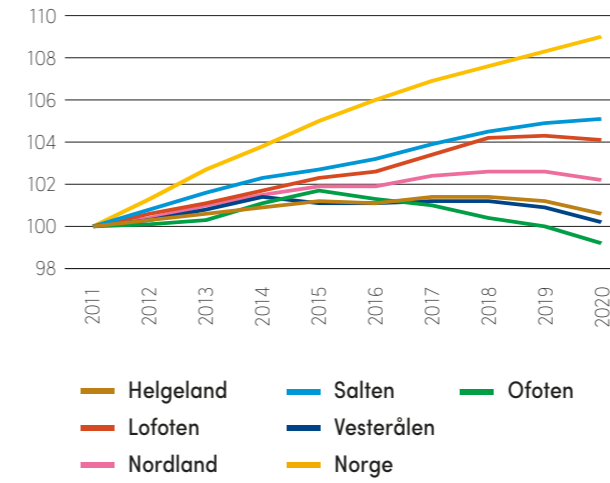
Endring i befolkningsutviklingen i Nord-Norge i årene 2010-2019 (SSB)

Nordland og Troms hadde befolkningsvekst fram til 2018, men der den relative veksten var høyere i Troms enn i Nordland. I 2019 gikk innbyggertallet ned i begge fylkene. Også Finnmark hadde i mange år befolkningsvekst, men har de siste to årene hatt nedgang i befolkningen.

figur 2.4

Befolkningsutviklingen i regionene i Nordland 2011-2020. Indeks hvor 1. jan 2011 = 100 (SSB)

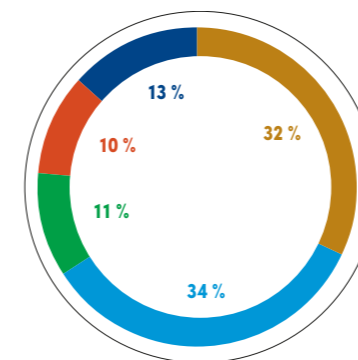

Som eneste region i Nordland gikk befolkningstallet ned i Ofoten med 0,8 prosent i siste ti-årsperiode. I motsatt ende finner vi Salten som har hatt en befolkningsvekst på 5,1 prosent i samme periode. Det er særlig Bodø som driver fram veksten, der byen fikk 4.468 flere innbyggere fra 2011-2020. Deretter kommer Lofoten (4,1 prosent), Helgeland (0,6 prosent) og Vesterålen (0,2 prosent).

Samtlige regioner i Nordland har lavere befolkningsvekst enn Norge som helhet, der befolkningen økte med 9 prosent i perioden 2011-2020. Ser vi fylket under ett økte befolkningen med rundt 2,2 prosent i denne perioden.

figur 2.5

Befolkningen i Nordland fordelt på regioner per 1. jan 2020 (SSB)

Ved inngangen til 2020 var det litt over 242.500 innbyggere i Nordland. Litt over en tredel av befolkningen er bosatt i Salten, med vel 82.200 innbyggere. Rett bak følger Helgeland med sine 78.000 innbyggere. Vesterålen, Ofoten og Lofoten har til sammen like mange innbyggere som Salten. Vesterålen er størst av disse regionene med 32.000 innbyggere, mens Ofoten og Lofoten har begge har rundt 25.000.

figur 2.6

Befolkningsprognoser 2020–2030. Endring i prosent og antall (SSB)

I henhold til SSBs hovedalternativ vil befolkningen i Salten fortsette å øke mest i Nordland de neste ti årene. Det er bare Ofoten som vil ha nedgang i innbyggertall. Veksten i Nordland (2,1 prosent) vil bli mye

lavere enn på nasjonalt nivå, der den er beregnet til 6,9 prosent.

Uten nettoinnvandring vil befolkningen i Nordland gå ned med 1,6 prosent, der nedgangen er størst i Ofoten. Det er kun Salten som vil ha vekst i befolkningen.

I en situasjon uten inn- eller utflytting fra fylket vil Ofoten og Vesterålen ha en nedgang i befolkningstall. For Helgeland vil

dette ikke ha noen effekt på befolkningstallet, mens Lofoten og Salten vil ha en liten økning. Veksten i fylket vil være marginal og lavere enn når vi ser landet under ett.

Med høy innvandring vil samtlige regioner i fylket ha vekst i innbyggertall, selv om veksten i Nordland er vesentlig lavere enn på landsbasis.

	Hovedalternativet MMMM		Ingen nettoinnvandring MMMO		Ingen flytting MM00		Høy nettoinnvandring MMMH	
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%
Helgeland	1.314	1,7 %	-1.396	-1,8 %	20	0,0 %	2.418	3,1 %
Salten	3.154	3,8 %	203	0,2 %	1.054	1,3 %	4.300	5,2 %
Ofoten	-187	-0,7 %	-1.243	-4,9 %	-325	-1,3 %	251	1,0 %
Lofoten	679	2,7 %	-374	-1,5 %	78	0,3 %	1.097	4,4 %
Vesterålen	189	0,6 %	-1.021	-3,2 %	-276	-0,9 %	677	2,1 %
Nordland	5.149	2,1 %	-3.831	-1,6 %	551	0,2 %	8.743	3,6 %
Norge	367.788	6,9 %	140.238	2,6 %	127.727	2,4 %	451.371	8,4 %

figur 2.7

Befolkningsutviklingen i kommunene i Nordland 2010–2019, prosent (SSB)

I løpet av de siste ti årene har 30 av 44 kommuner i Nordland hatt nedgang i folketallet. Verst ut kommer Røst, der nedgangen har vært på nesten 18 prosent. Det betyr at kommunen hadde 108 færre innbyggere i 2019 enn i 2010. En kombinasjon av fraflytting og at kommunen har få jobber utenom fiskerinæringen og offentlig sektor bidrar til å forklare at folketallet har gått ned. Videre har kommunene Vevelstad, Hattfjellidal, Træna

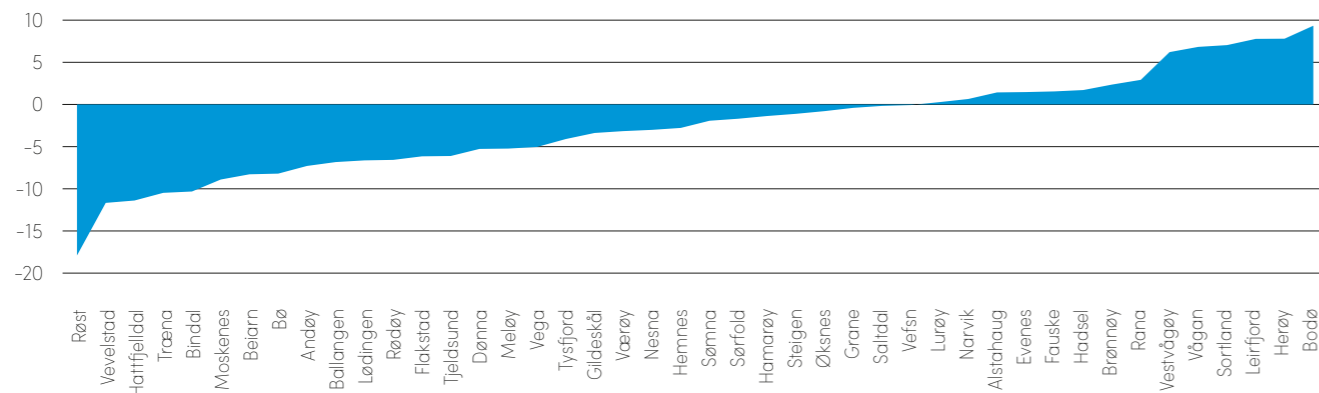
na og Bindal hatt en nedgang i folketallet på mer enn 10 prosent. Her er det viktig å være klar over at dette er kommuner med få innbyggere, der selv små endringer får store prosentvise utslag.

Bodø skiller seg ut i motsatt retning med en økning i folketall på 9,34 prosent. Også kommunene Herøy, Leirfjord, Sortland, Vågan og Vestvågøy har hatt en relativ høy vekst i denne perioden; alle over seks prosent.

Ser vi på prognoser ti år framover i tid forventer SSB i sitt hovedalternativ at

nedgangen i folketall vil fortsette for 26 av kommunene i fylket. Fortsatt er det Røst som kommer dårligst ut, der SSB forventer en nedgang på i overkant av 16 prosent. Der nest kommer Beiarn (-12,9 prosent), Flakstad (-11,4 prosent) og Bø (-10,2 prosent). I motsatt ende forventer SSB en vekst i Træna på mer enn 10 prosent, Leirfjord (9,9 prosent), Bodø (7,2 prosent) og Brønnøy (7,2 prosent).

Selv i en situasjon med høy nettoinnvandring vil ikke bildet endre seg vesentlig for mange av kommunene de neste ti årene.

figur 2.8

Befolkningen i Nordland fordelt på sentrum og omland 2020 (SSB)

	Sentrums-kommuner	Omlands-kommuner	Totalt
Helgeland	54.844	23.125	77.970
Salten	61.996	20.222	82.218
Ofoten	18.500	6.967	25.467
Lofoten	21.089	3.518	24.607
Vesterålen	10.550	21.735	32.285
Totalsum	166.979	75.567	242.546

I de fem regionene i Nordland er det bare Vesterålen som har den største andelen av befolkningen boende i omlandskommunene, som er på rundt 67 prosent. Lofoten har hele 85 prosent av innbyggerne sine i sentrumskommunene, mens tilsvarende tall for Salten, Ofoten og Helgeland er: 75,4 prosent, 72,6 prosent og 70,3 prosent.

Sentrumskommunene

Helgeland: Alstahaug, Brønnøy, Rana, Vefsn

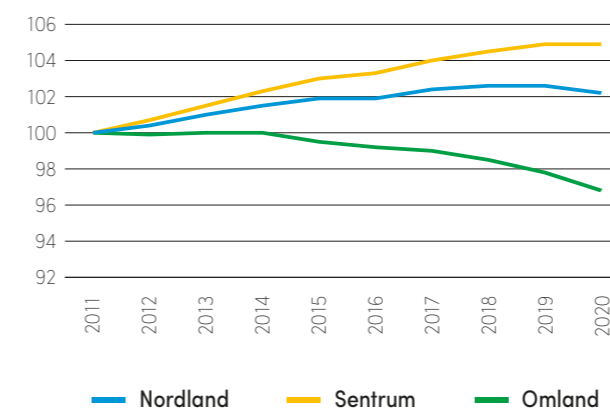
Salten: Bodø, Fauske

Ofoten: Narvik

Lofoten: Vestvågøy, Vågan

Vesterålen: Sortland

figur 2.10

Befolkningsutviklingen i sentrum og omlandskommuner i Nordland. Indeks hvor 1. jan 2011 = 100 (SSB)

figur 2.9

Befolkningsvekst i Nordland etter sentralitet (SSB)

	Sentrums-kommuner	Omlands-kommuner	Totalt
Helgeland	-203	-302	-505
Salten	222	-64	158
Ofoten	-129	-74	-203
Lofoten	2	-53	-51
Vesterålen	32	-269	-237
Totalsum	-76	-763	-839

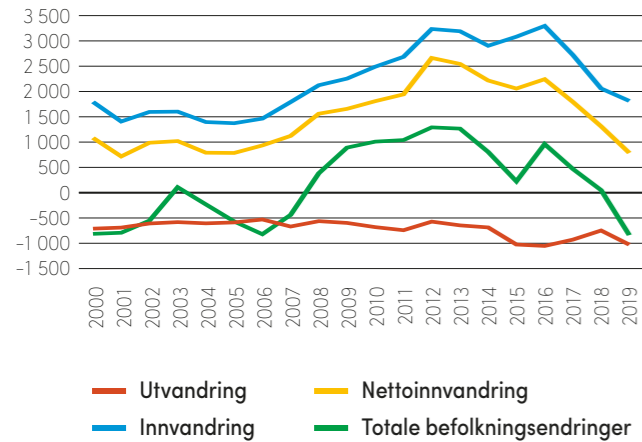
Omlandskommunene fortsatte å tape innbyggere i 2019, der folketallet gikk ned med 763 personer. Men også Narvik sammen med sentrumskommunene på Helgeland; Alstahaug, Brønnøy, Rana og Vefsn fikk færre innbyggere i fjor. Samlet sett var nedgangen i innbyggertall størst på Helgeland i fjor. Utenom økt sentralisering, som tapet av 302 innbyggere på Helgeland vitner om, kan nedgangen i innbyggertall blant annet ha sammenheng med beslutningen om å legge ned lisenskontoret i Mo i Rana. Rundt 100 personer mister jobben når lisensen avvikles fra 2020 og erstattes av ny finansieringsordning i NRK. Bare Salten hadde vekst i innbyggertall i fjor.

Fra 2011 og fram til 2020 har befolkningen i Nordland økt med 2,2 prosent. Veksten har kommet i sentrumskommunene, som i denne perioden har økt med 4,9 prosent eller med 7.749 personer. Befolkningen i omlandskommunene har på den andre siden gått ned med 2.474 personer, som tilsvarer 3,2 prosent.

Siden 2014 har omlandskommunene hatt en befolkningsnedgang hvert år, men der den har vært størst de siste to årene med henholdsvis 550 personer i 2018 og 763 personer i 2019. I sentrumskommunene har befolkningen økt hvert år i perioden 2011 til 2018. I 2019 gikk innbyggertallet også her ned, og da med 76 personer.

figur 2.11

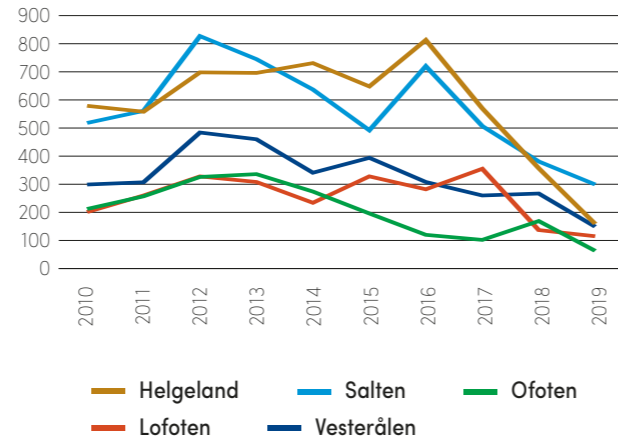
Innvandring og utvandring i Nordland 2000–2019 (SSB)

Befolkningsendringene i fylket har de siste 20 årene i stor grad vært påvirket av antall innvandrere som kommer til Nordland. I perioder der innvandringen har økt, har også befolkningen i fylket økt og omvendt. Antall personer som flytter ut av fylket har vært relativt stabil i hele perioden. I 2019 var det 1.028 personer som utvandret fra fylket, mens 1.813 personer innvandret. Nettoinnvandringen var dermed på 785 personer, som var 40,1 prosent lavere enn i 2018.

figur 2.12

Nettoinnvandring i regionene i Nordland 2010–2019 (SSB)

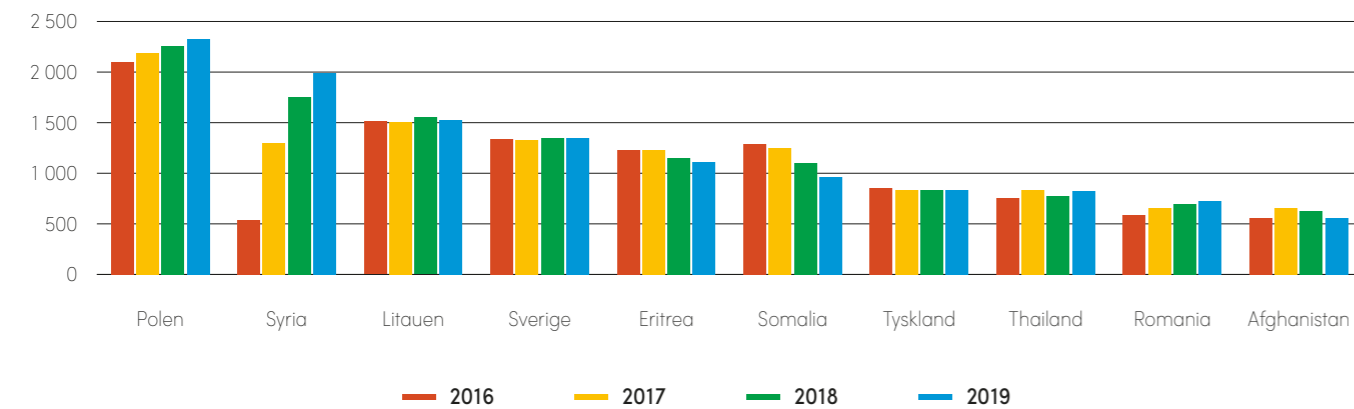
Det er Helgeland og Salten som har hatt høyest nettoinnvandring i perioden 2010–2019, men fra 2016 har den gått kraftig ned. I 2019 var nettoinnvandringen i Salten og Helgeland på henholdsvis 299 og 159 personer, langt fra toppårene i disse regionene. I 2012 hadde Salten en nettoinnvandring på 827 personer, mens Helgeland hadde en nettoinnvandring i 2016 på 813 personer.

figur 2.13

Utviklingen i befolkningen med utenlandsk statsborgerskap i Nordland 1. januar 2016–2019 (SSB)

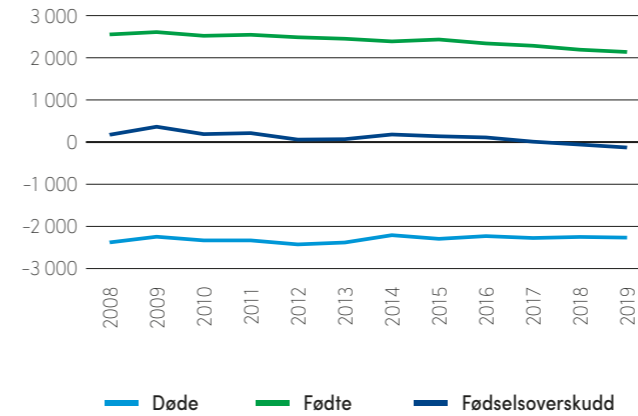
Innvandrere fra Polen er den største innvandrerguppen i Nordland, noe den har vært i hele perioden 2016–2019. Innvandrere fra Syria har økt jevnt i perioden, og i 2019 var denne gruppen nest størst i fylket med 1.994 personer. Den tredje største gruppen er

litauere, mens svensker var den fjerde største innvandrerguppen i fjor. De aller fleste syrerne kommer som følge av krig i landet, mens de øvrige tre gruppene er her på grunn av arbeidsmuligheter i fylket.

figur 2.14

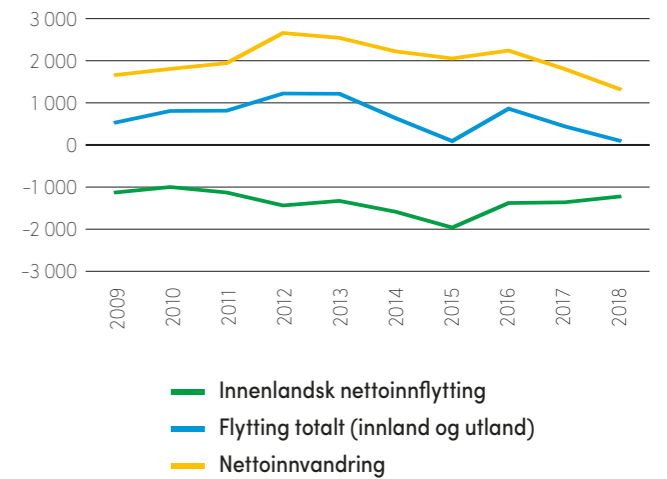
Fødselsoverskudd i Nordland (SSB)

Fra 2010–2017 har Nordland hatt fødselsoverskudd. Størst var det i 2011 med 213 personer. I 2018 fikk fylket derimot et fødselsunderskudd på 59 personer, som ble mer enn doblet i 2019 (129 personer). En kombinasjon av lavere fødselsrate per kvinne og at mange unge flytter ut av landsdelen er med på å forklare fødselsunderskuddet i fylket. Som eneste region i Nordland har Salten fødselsoverskudd de siste fem årene.

figur 2.15

Innenlandsk nettoinnflytting og flytting totalt til Nordland 2009–2018 (SSB)

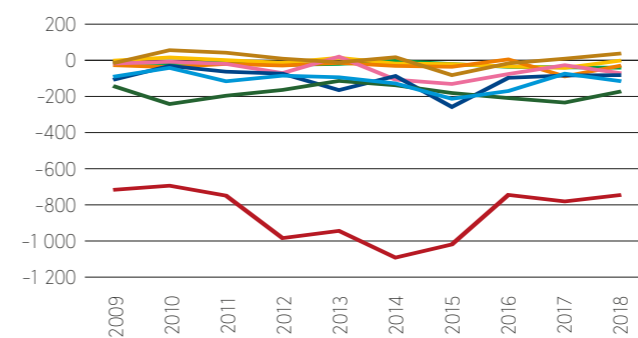

Ser vi på det totale flyttemønsteret, der en tar hensyn til inn- og utflytting fra inn- og utland, har det i hele perioden fra 2009–2018 vært flere som flytter inn til fylket enn som har flyttet ut. Men fra toppåret 2012, der nettoinnflyttingen var på 1.221 personer, har den gradvis gått ned. I 2018 var den totale nettoinnflyttingen på 90 personer.

Ser vi på innenlandsk nettoinnflytting har den vært negativ i hele perioden 2009–2018, noe som innebærer at det er flere personer som flytter ut til andre fylker i Norge enn de som flytter inni fylket. Mest markant var dette i 2015, da nettoutflyttingen var på 1.962 personer. I 2018 var antallet 1.220 personer. Uten høy netto innvandring fra utlandet ville folketallet ha falt alle de siste årene siden utflyttingen til andre regioner er betydelig.

figur 2.16

Netto innenlandske flyttinger per aldersgruppe i Nordland (SSB)

I perioden 2009–2018 har det vært 8.470 flere personer i aldersgruppen 20–29 år som har flyttet ut av fylket enn som har flyttet inn. Nettoutflyttingen for denne aldersgruppen har holdt seg stabilt høyt i hele perioden, men der den var høyest i årene 2014 og 2015 med henholdsvis 1.092 og 1.019 personer. I 2018 var nettoutflyttingen for denne gruppen på 745 personer.

Det er kun for aldersgruppen 0–5 år at antallet som flytter inn i fylket er høyere enn de som flytter fra fylket.

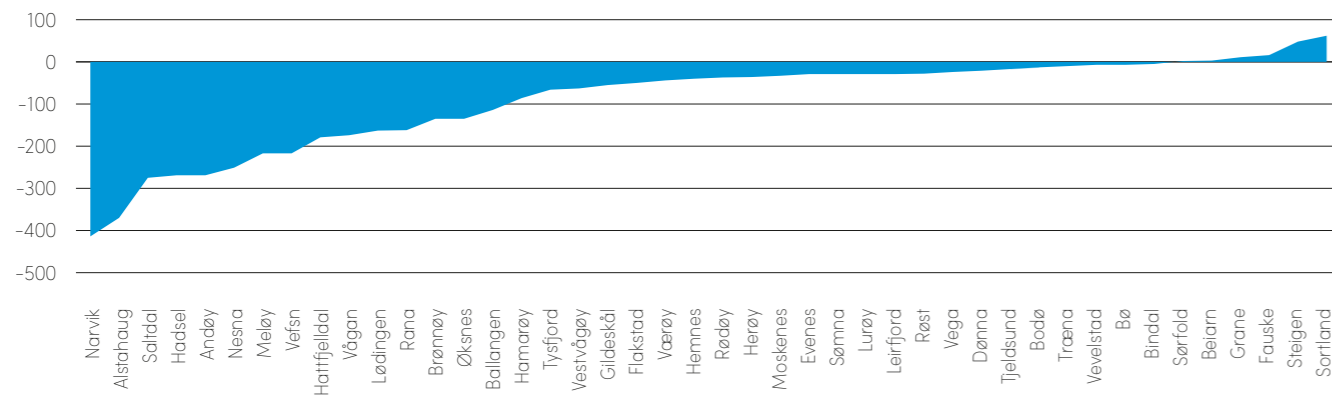
figur 2.17

Netto innenlandsk flytting i kommunene i 2016–2018 (SSB)

Dersom man ser på innenlandsk flytting i perioden 2016–2018 var det til sammen 3.960 flere personer som flyttet ut av fylket enn som flyttet inn. Verst ut kom Narvik, der nettoutflyttingen var på 414 personer. Videre hadde Alstadaug en nettoutflytting på 370 personer, Saltdal 275 personer, Hadsel og Andøya 269 personer hver, og Nesna 251

personer. Bykommunene Vågan, Rana og Bodø hadde nettoutflytting i denne perioden med henholdsvis 174 personer, 162 personer og 13 personer.

Seks av kommunene i Nordland hadde nettoinnflytting i denne perioden. Dette var: Sortland (62), Steigen (48), Fauske (16), Grane (11), Beiarn (3) og Sørfold (2).

figur 2.18

Utenlandskfødte innbyggere i Nordland (SSB)

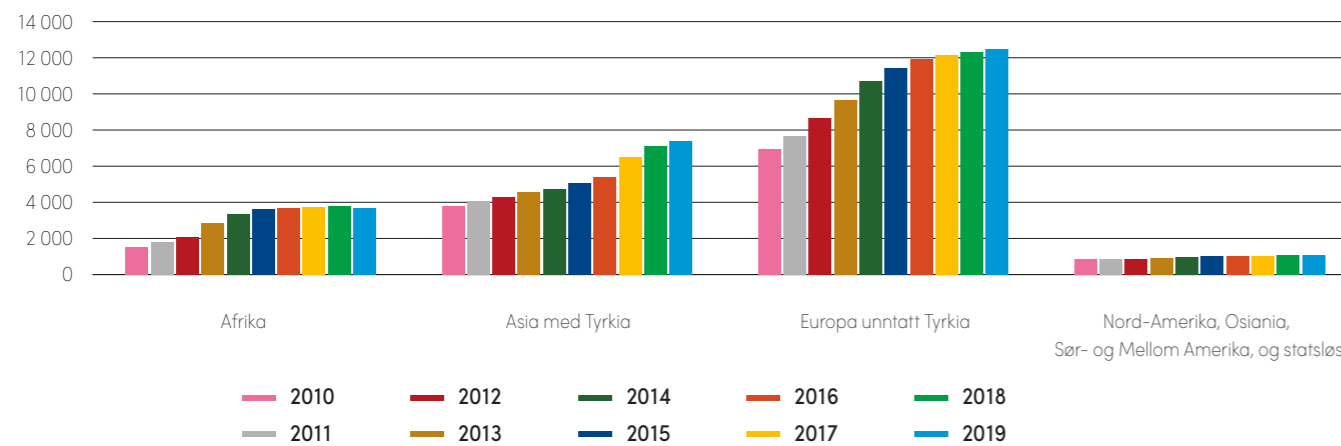
I perioden 2010–2019 har antall utenlandske innbyggere i Nordland økt fra 13.112 til 24.632, som tilsvarer en vekst på 87,9 prosent. Rundt halvparten av de utenlandske innbyggerne i Nordland kommer fra Europa; en gruppe som har økt med 79,6 prosent i denne perioden.

Økt har også gruppen med utenlandske innbyggere fra Asia, der Tyrkia er inkludert. I 2019 bodde 7.365 mennesker fra denne

delen av verden i Nordland; nesten det dobbelte (94 prosent) av det det gjorde i 2010.

Selv om det fortsatt bare er 3.702 personer fra Afrika i Nordland, er også dette en gruppe som har økt mye de siste 10 årene (142,8 prosent).

Gruppen fra Nord-Amerika m.m. har gradvis økt de siste ti årene fra 852 personer i 2010 til 1.099 i 2019.

FRA AVFALL TIL DESIGNMØBLER

Nordic Comfort Products (NCP) er suksesshistorien om en bedrift som satset på gjenbruk av lokalt plast- og stålavfall for å lage designmøbler. – Vi ser at avfall kan generere uendelige muligheter for å utvikle nye bærekraftige produkter, sier administrerende direktør Svein-Erik Hjerpbakk.

Foto: Bjørnar Øvrebo og Hilde Sletten

S-1500 på scenen under EAT-konferansen i Stockholm 2019. Foto: EAT

Møbelfabrikken NCP på Hemnesberget har i 30 år produsert møbler og bord. Tilfældigheter gjorde at bedriften også begynte med gjenbruk og resirkulering i sin produksjon av møbler.

– Vi hørte om et firma i Bodø, som hadde gjort noen forsøk med gjenbruk av brøytestikker i 2016. Vi ble inspirert av ideen og ønsket å se nærmere på om vi kunne resirkulere plast i deler av produksjonen vår, forteller Hjerpbakk.

I 2017 inngikk NCP et samarbeid med Sintef Raufoss Manufacturing for å undersøke hvordan ulike typer plastavfall fra fiskeindustrien kan resirkuleres og brukes i møbelproduksjonen. Dette arbeidet endte med stolen S-1500, som NCP utviklet sammen med arkitektkontoret Snøhetta året etter. Stolen er laget av 100 prosent resirkulert plast

og har et understell av 20 prosent resirkulert stål. «S» står for Snøhetta og 1500 er antall gram plastavfall som fjernes fra miljøet og gjenbrukes i hver stol.

– Vi har forpliktet oss til at våre produkter skal ha en grønn og bærekraftig profil. Råstoffene vi bruker er utskiftede fiskenett, tau og rør, som vi henter fra lokale oppdrettsselskaper som Kvarøy Fiskeoppdrett og Nova Sea. På den måten får brukte materialer en ny hensikt hos oss. At avfallet er kortreist bidrar også til å redusere karbonavtrykket betraktelig.

NPCs satsing på gjenbruk og resirkulering har vist seg å være et konkurransefortrinn.

– Folk i dag er mye mer opptatt av gjenbruk og at produktene har lang levetid, forteller Hjerpbakk. Jeg tror «plasthvalen» som kom i land på Stord i 2017 åpnet øynene

for mange. For oss har det gitt oss tilgang til et eksportmarked som vi ikke hadde tidligere, blant annet USA, Canada, England og Frankrike. I august i år solgte vi for eksempel 417 S-1500 stoler til en møbelimportør i Montreal. Vi selger heller ikke lenger bare til store virksomheter, fortsetter han, men også til mindre, private bedrifter.

Siden 2017 har NPC investert i nytt produksjonsutstyr for sprøytestøping, der resirkulering av plast og sirkulær økonomi har blitt gitt høy fokus. Det har resultert i at bedriften i dag har fire produkter, som utelukkende er basert på resirkulert materiale.

– Målet er at i løpet av 2020 skal all egenproduksjon i plast være basert på resirkulert materiale. Vi ligger godt an til å greie det, avslutter han.

HELSE OG OMSORG ER STØRSTE JOBBSKAPEREN

I 2019 var det om lag 118.400 sysselsatte personer i Nordland. Veksten fra 2018 var på litt over 1.100 personer. Ved utgangen av 2019 var det 2.386 helt ledige i Nordland. Arbeidsledigheten utgjorde 1,9 prosent, mot 2,0 prosent året før. Utsiktene for 2020 tilsier noe svakere sysselsettingsvekst enn i 2019, og noen viktige forklaringer er lavere folketall og flere eldre. Samtidig har Nordland en relativ stor arbeidskraftreserve i form av personer som av helsemessige årsaker er utenfor arbeidslivet. En større mobilisering av denne gruppen ville kunne dempe reduksjon i sysselsettingsveksten.

Fortsatt sysselsettingsvekst, men svakere utsikter

Det har vært en svak nedgang i arbeidsledigheten gjennom 2019. Samtidig er det en høy andel personer som står utenfor arbeidslivet med helserelaterte ytelser fra NAV (sykepenginger, arbeidsavklaringspenger og uføretrygd). Sysselsettingen i Nordland økte med over 4.400 personer i perioden 2015 til 2019, og over 1.100 bare det siste året. Prognosene for 2020 er litt mer pessimistiske, med en svakere sysselsettingsvekst enn hva som har vært de siste årene. Veksten ventes å bli i overkant av 800 nye sysselsatte for 2020, noe som tilsvarer 0,7 prosents vekst fra 2019. Salten-regionen, og i hovedsak Bodø er fortsatt vekstmotoren om man ser på forventet antall nye sysselsatte. Lofoten ventes å ha den sterkeste prosentvise veksten om man sammenligner med 2019. Utviklingen i den nasjonale veksten ventes også å avta sammenlignet med de to siste årene, men vil være litt under dobbelt så sterk som for Nordland.

Bedriftsrettet tjenesteyting er den sektoren som stod for den sterkeste prosentvise sysselsettingsveksten i perioden 2015 til 2019, med en vekst på 7,2 prosent. Veksten var særlig drevet av teknisk tjenesteyting. Ser man derimot på vekst i antall ansatte er offentlig og privat tjenesteyting den største sektoren, og har bidratt til i underkant av 2.000 flere sysselsatte mellom 2015 og 2019. Av den totale sysselsettingsveksten for Nordland i 2019 kom over halvparten i denne sektoren. Det har særlig blitt flere sysselsatte innen helse og omsorg, drevet av økt behov i helsesektoren. Reiselivet har også bidratt til vekst i sysselsettingen det siste året, sammen med deler av vare-

handelen. Det siste gjelder først og fremst varehandel med bredt vareutvalg. Samtidig ser man at flere av de nasjonale kjedene sliter med konkurransen, både mot hverandre og nett-handel. Industri og bygg og anlegg har hatt en svak nedgang i sysselsettingen i 2019 mot året før. Ferdigstilling av flere store bygge- og infrastrukturprosjekter, samt hardere konkurranse for industrien som er rettet mot det nasjonale markedet er hovedårsakene til utviklingen.

Det er fortsatt mange som pendler ut av regionen i forbindelse med arbeid. For Nordland som helhet var det en vekst i utpendlingen i 2018 sammenlignet med året før. De som pendler ut jobber som regel innen offshoresektoren, varehandelen, forretningsmessig tjenesteyting eller bygge- og anleggsvirksomhet. Spesielt Ofoten hadde en kraftig vekst i utpendlingen sammenlignet med 2017, men også i Salten og Lofoten var det flere som pendlet ut sammenlignet med året før. Helgeland var fortsatt den regionen med størst andel som pendlet ut av regionen.

Flere sysselsatte med høyere utdanning

31,6 prosent av de sysselsatte i Nordland i 2018 hadde høyere utdanning, mot 31 prosent i 2017. Det nasjonale nivået i 2018 var 38,2 prosent. Nordland hadde marginalt høyere nivå enn Finnmark, men lå fortsatt godt under Troms. Her hadde 37,5 prosent av de sysselsatte høyere utdanning. Salten var fortsatt den regionen i Nordland med høyest andel (36,2 prosent), fulgt av Ofoten (32,2 prosent). Om vi ser på de som har 1–4 års

Om noen år vil The Whale, som allerede har vekket internasjonal oppsikt, bli en motor for både Andøy og Vesterålens opplevelsesnæring. Bygget på rundt 4.500 kvadratmeter, med et budsjett på et sted mellom 300 og 400 millioner kroner, vil også skape mange nye arbeidsplasser og ringvirkninger.

The Whale S/Dorte Mandrup AS. Illustrasjoner av MIR.

høyere utdanning lå Salten marginalt over det nasjonale nivået, og høyere enn Troms. Nordland var fortsatt på et lavere nivå enn både Norge og Troms hva angår andelen som har mer enn 4 års høyere utdanning. Naturlig nok var det universitets-campusene i Bodø og Narvik som trakk opp nivået for fylket. De utdanningene i Nordland som hadde sterkest vekst fra 2015 til 2018 var samfunnsvitenskapelige og juridiske fag, havbruksfag og økonomiske og administrative fag, alle med over 14 prosent vekst i perioden. I 2018 hadde totalt 37.014 sysselsatte med arbeidssted i Nordland høyere utdanning. Høyere utdanningsnivå vil gi flere muligheten til varig inkludering i arbeidslivet, da man vil ha flere jobbmuligheter dersom man må skifte jobb.

Flere nye jobber enn ventet i 2019

I 2019 ble det netto skapt 1.105 nye jobber, på tross av lav ledighet og befolkningsnedgang. Tilsvarende tall for jobb-skapning i 2018 og 2017 var henholdsvis 1.265 og 1.034. Jobbene som ble skapt i 2019 kom i all hovedsak for personer med høyere utdanning. Samtidig er det er verdt å merke seg at det var netto jobbskaping for personer med videregående utdanning i 2018, etter flere år med færre jobber for denne gruppen. Prognosene for 2020 indikerer noe svakere jobbskaping.

Sammenlignet med 2018 ble skapt flest nye jobber i Salten, fulgt av Lofoten. De næringene som har bidratt mest til jobbskapingen i disse regionene er helse- og omsorgssektoren,

samt reiseliv. Ofoten hadde fortsatt større frafall av jobber enn det som ble skapt av nye.

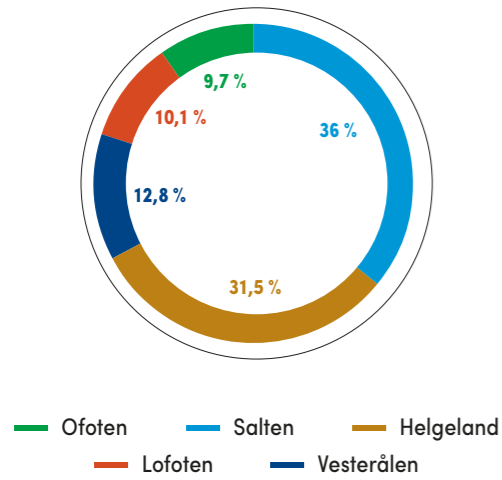
Fortsatt skjevhet i lønn

Med unntak av bønder, fiskere, renholdere og hjelpearbeidere så tjente folk i ulike yrker mindre i Nordland enn landsgjennomsnittet. Forskjellen var størst for bønder og fiskere, som tjente 16,3 prosent bedre enn landsgjennomsnittet. I motsatt ende av skalaen finner man administrerende direktører og ledere i Nordland, som tjener langt under landsgjennomsnittet. Samtidig er dette yrkesgruppen med det høyeste lønnsnivået.

Sammenlignet med Norge er gjennomsnittslønnen i 2018 for heltidsansatte 9,4 prosent lavere i Nordland. Menn har i gjennomsnitt høyere lønn enn kvinner, både i Norge som helhet og i de tre nordligste fylkene. Nordland var det fylket i landsdelen med størst skille mellom menn og kvinner i 2018, men skjevheten var litt mindre enn i 2017. Kvinnene hadde om lag 92 prosent av snittlønnen til mennene i Nordland. En viktig forklaring er at arbeidsmarkedet i noen grad er kjønnsfordelt, hvor kvinnene i større grad jobber i lavtlønnsyrker.

figur 3.1

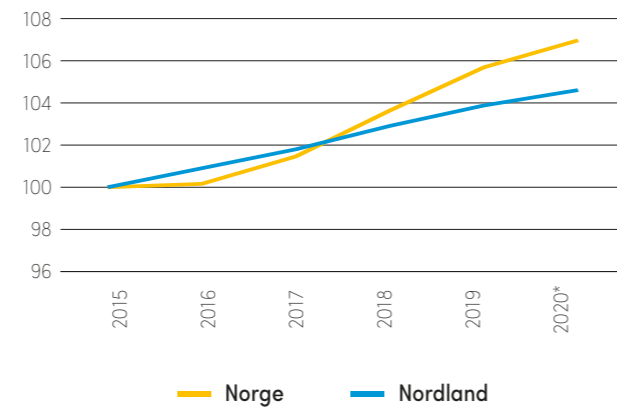
Regionenes andel av sysselsettingen i Nordland 2019 (SSB)

Salten er den regionen som sysselsetter flest i Nordland, med 36 prosent. Deretter følger Helgeland med 31,5 prosent.

figur 3.2

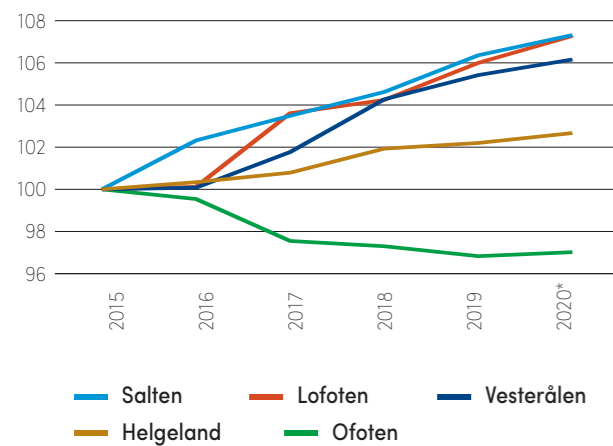
Utvikling i sysselsetting Nordland og Norge i perioden 2015–2019, samt prognose for 2020. Indeks der 2015 = 100 (SSB)

Fra 2015 til 2019 har det blitt 4.427 flere sysselsatte i Nordland, og om lag 1.100 flere i løpet av 2019. For 2020 forventes det nærmere en halvering av veksten det siste året, ned til 0,7 prosent (828 personer). Den nasjonale veksten ventes også å avta sammenlignet med de to siste årene, men vil være litt under dobbelt så sterk som for Nordland.

figur 3.3

Utvikling i sysselsettingen per region i Nordland i perioden 2015 til 2019, samt prognose for 2020. Indeks der 2015 = 100 (SSB)

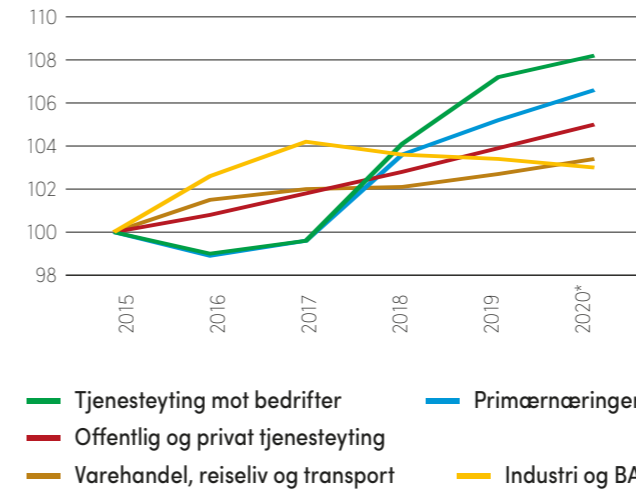

Salten og Lofoten har hatt den sterkeste sysselsettingsveksten i 2019, fulgt av Vesterålen. For Ofotens del fortsatte nedgangen fra årene før, i hovedsak drevet av befolkningsnedgang.

For 2020 ventes det sterkeste vekst i Salten og Lofoten, fulgt av Vesterålen. For Ofoten ventes det at nedgangen de siste årene stagnerer, og at sysselsettingen øker marginalt i 2020. Om den negative befolkningsutviklingen gjennom 2019 fortsetter vil dette ha en stor påvirkning på sysselsettingsveksten fremover, i kombinasjon med flere eldre i fylket.

figur 3.4

Utvikling i sysselsettingen per sektor i Nordland i perioden 2015–2019, samt prognose for 2020. Indeks der 2015 = 100 (SSB)

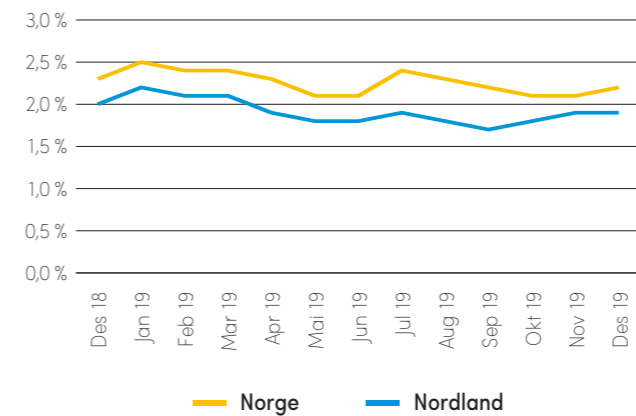

Det ble skapt nye jobber i nesten alle sektorer i 2019. Unntaket var industri og bygg og anlegg, hvor sysselsettingen falt marginalt. Bedriftsrettet tjenesteyting har hatt den sterkeste sysselsettingsveksten siden 2015, og veksten i 2019 tiltok sammenlignet med 2018. Det var også sterkere vekst i primærnæringene, samt offentlig og privat tjenesteyting sammenlignet med året før. Målt i antall nye jobber var veksten sterkest i offentlig og privat tjenesteyting, drevet av flere sysselsatte innen helse og omsorg.

Prognosene tilsier at 828 nye jobber vil skapes i 2020, og det ventes flest nye jobber innen helse og omsorg og reiseliv. Utsikter til redusert vekst i sysselsetting innen bedriftsrettet tjenesteyting trekker utsiktene mest ned.

figur 3.5

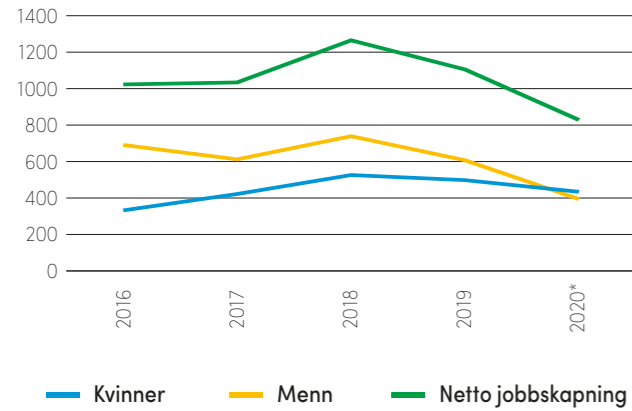
Utvikling i arbeidsledighet i prosent av arbeidsstyrken, Nordland og Norge (des 2018–des 2019) (NAV)

Arbeidsledigheten har hatt en fallende trend i perioden. Figuren viser at arbeidsledigheten i Nordland var på 2,0 prosent ved utgangen av 2018, mens det nasjonale nivået var 2,3 prosent. Ved utgangen av 2019 var det 2.386 helt ledige i Nordland. Dette tilsvarte en arbeidsledighet på 1,9 prosent. For Norge som helhet var arbeidsledigheten 2,2 prosent.

figur 3.6

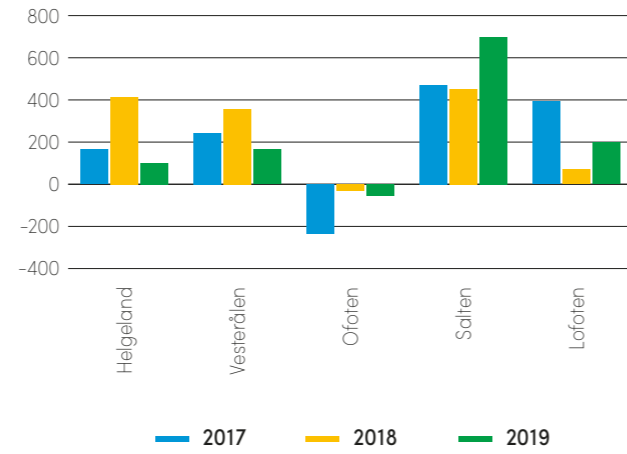
Netto jobbskaping for kvinner og menn i Nordland (SSB)

Jobbskapingen har økt frem til 2018, men fra 2018 til 2019 ble jobbskapingen noe svekket. Prognosene for 2020 indikerer noe svakere jobbskaping, og litt sterkere jobbskaping for kvinner enn menn. Dette henger sammen med at mye av veksten forventes å komme innen helse og omsorg, som flere kvinner søker seg til.

figur 3.7

Netto jobbskaping per region i Nordland, antall jobber (SSB)

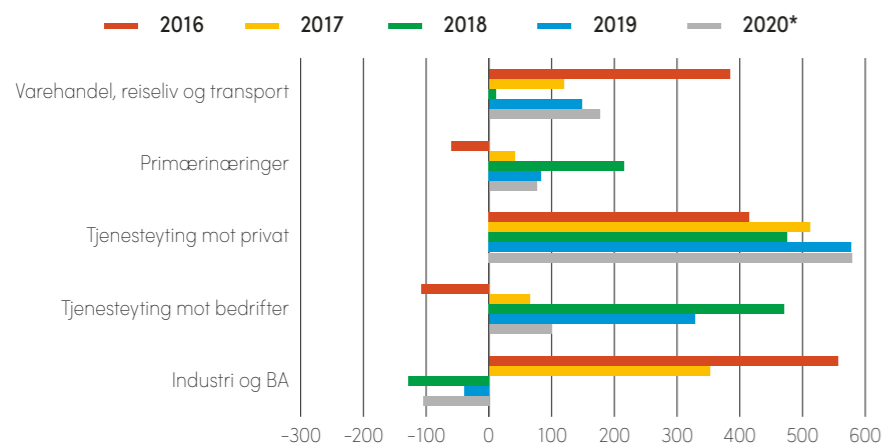

Salten var den regionen med størst netto jobbskaping i 2019, og veksten var noe sterkere enn de to siste årene. Flere ansatte innen helse og omsorg var en viktig drivkraft. Deretter fulgte Lofoten, hvor mye av veksten kom innen reiseliv.

Vesterålen og Helgeland hadde også positiv jobbskaping, men antallet falt sammenlignet med 2018. Ofoten hadde fortsatt negativ jobbskaping, det vil si at det ble skapt færre nye jobber enn det som forsvant.

figur 3.8

Jobbskaping per sektor i Nordland (SSB)

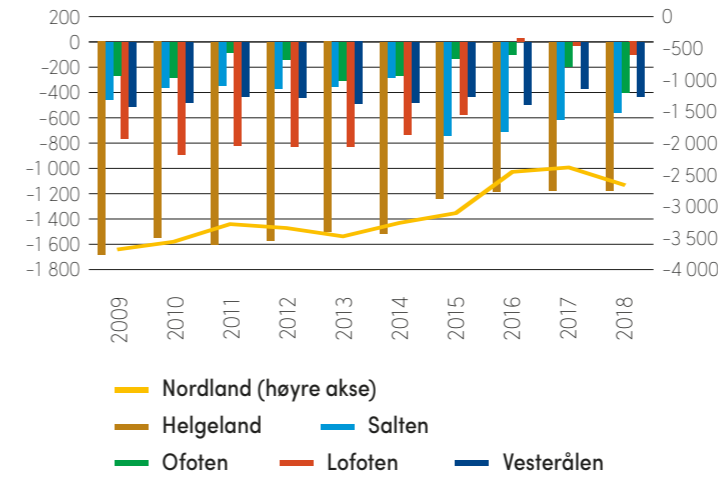

I 2017 og 2018 stod tjenesteytende sektor for den største andelen av jobbskapingen i Nordland. Prognosene for 2020 viser at det ventes enda flere jobber innen offentlig og privat tjenesteyting, knyttet til flere ansatte innen helse og omsorg. Det ventes noe vekst i nye jobber i reiseliv og transport i 2020, samtidig som det blir færre i varehandelen. Det ble også skapt noen flere nye jobber i primærnæringene i 2019, og om lag samme vekst ventes for 2020. Det er i hovedsak nye jobber i havbruk som bidrar til utviklingen og forventningene.

Noe lavere aktivitet i bygg- og anleggssektoren bidro mest til en liten nedgang i jobbskapingen i 2019, og det ventes fall også i 2020.

figur 3.9

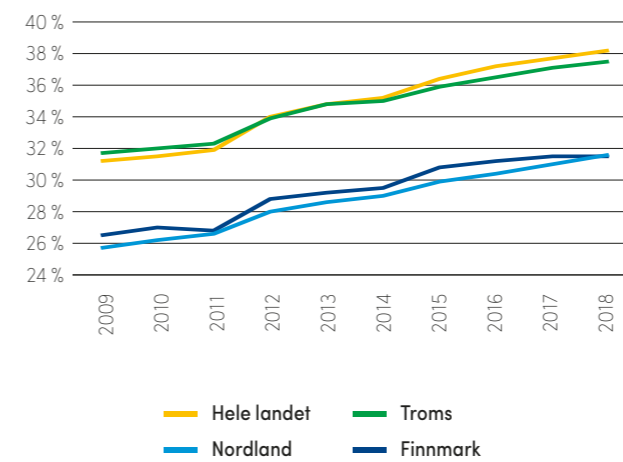
Utvikling nettoppendling i årene 2009–2018 for regionene i Nordland og fylket totalt (SSB)

Trenden i perioden 2009–2017 var at stadig færre pendlet ut fra regionene i Nordland, mens det i sum ble flere i 2018. Betydelig flere utpendlet fra Ofoten sammenlignet med 2017, og det var også vekst i regionene Salten og Lofoten. Helgeland var fortsatt den regionen med størst andel utpendlere, som følge av at mange jobber offshore.

figur 3.10

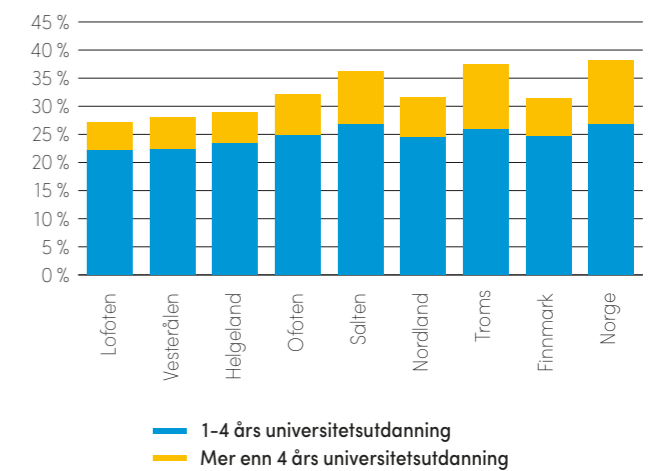
Utvikling prosentandel sysselsatte med høgskole-/ universitetsutdanning (kort og lang) i perioden 2009–2018 (SSB)

I 2018 var det 31,6 prosent av de sysselsatte i Nordland som hadde høgskole-/universitetsutdanning. Dette var en liten vekst fra året før. Til sammenligning var det nasjonale nivået 38,2 prosent. Troms lå nært det nasjonale nivået, mens Finnmark er om lag på nivå med Nordland.

figur 3.11

Høgskole-/universitetsutdanning blant sysselsatte etter bosted i regionene i Nord-Norge, 2018 (SSB)

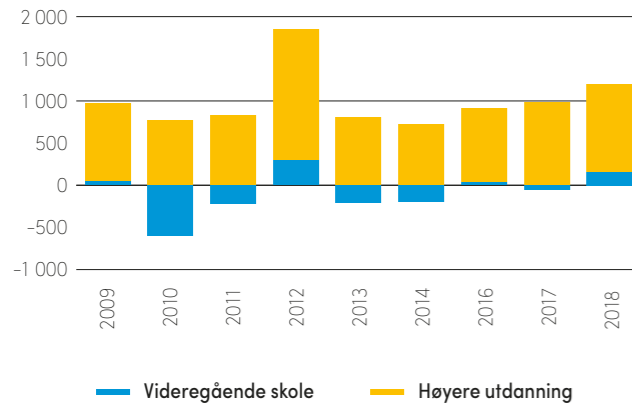

I 2018 var Salten fortsatt den regionen i Nordland med høyest utdanningsnivå blant de sysselsatte, og for 1-4 års høgskole-/ universitetsutdanning lå regionen litt over landsgjennomsnittet. Ofoten har også høy andel sysselsatte med høgskole-/universitetsutdanning. Sammenlignet med 2017 hadde Salten også vekst i andelen med mer enn 4 års høgskole-/ universitetsutdanning, selv om nivået fortsatt er noe lavere enn landsgjennomsnittet. Troms hadde fortsatt den høyeste andelen med mer enn 4 års utdanning.

figur 3.12

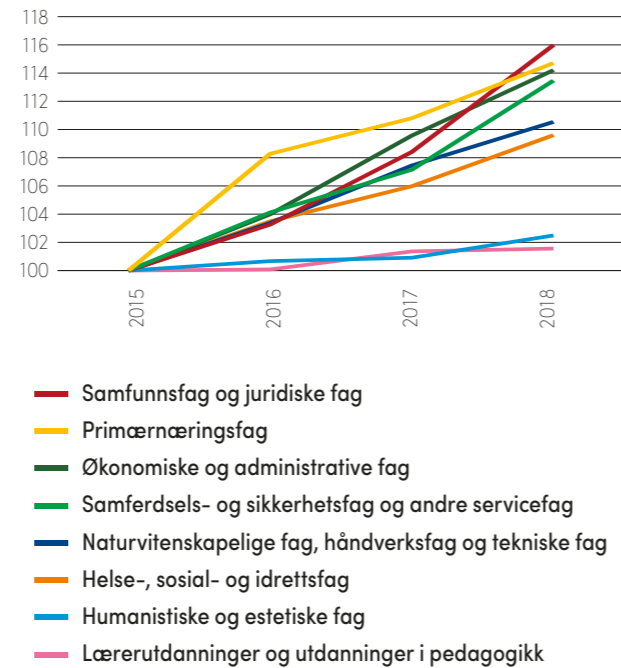
Netto jobbskaping etter utdanningsnivå i Nordland, 2009–2018 (SSB)

Figuren viser at jobbskapingen i perioden 2009–2018 var sterkest for personer med høyere utdanning. Samtidig er det er verdt å merkes seg at det har vært netto jobbskaping for personer med videregående utdanning i 2018, etter flere år med færre jobber for denne gruppen.

figur 3.13

Utviklingen i antall sysselsatte med universitet-/høgskoleutdanning innenfor fagfelt i Nordland. Indeks der 2015 = 100. (SSB)

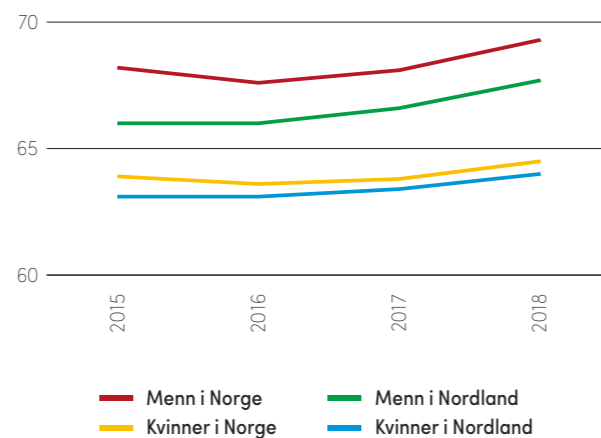
Om lag 37 000 av de sysselsatte i Nordland hadde høgskole-/universitetsutdanning i 2018. Samtlige fagfelt hadde en positiv vekst i perioden 2015–2018.

Veksten i perioden var sterkest for sysselsatte med samfunnsvitenskapelig og juridiske utdanninger, fulgt av primærnæringsfag. Det var lavest vekst for sysselsatte med lærerutdanning.

figur 3.14

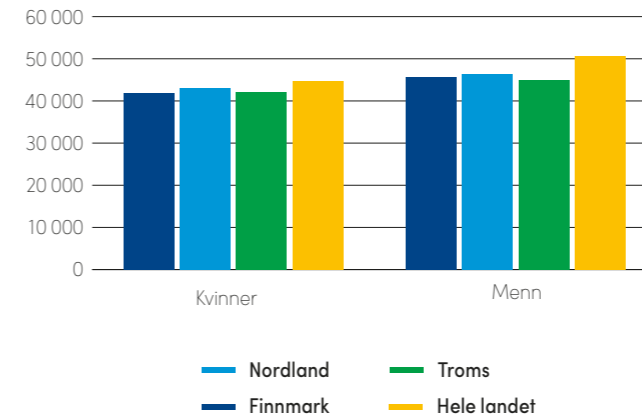
Utvikling i andel personer i jobb sammenlignet med arbeidsstyrken i perioden 2015–2018 (SSB)

Arbeidsstyrken defineres som summen av sysselsatte og arbeidsledige. Sammenlignet med 2017 har arbeidsstyrken økt i både Nordland og Norge i 2018, men veksten var svakere i Nordland enn for landet (begge kjønn). Spesielt for menn ligger fortsatt Nordland noe lavere enn landsgjennomsnittet.

figur 3.15

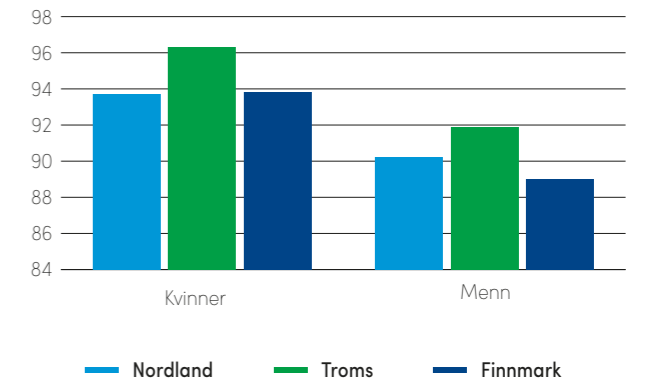
Gjennomsnittlig månedslønn for alle yrker i prosent av nasjonalt nivå, heltidsansatte i 2018 (SSB)

Menn har i gjennomsnitt høyere lønn enn kvinner, både i Norge som helhet og i de tre nordligste fylkene. Størst skille var det i Nordland i 2018, men skjevheten var litt mindre enn i 2017. Gjennomsnittslønnen i Nordland lå 9,4 prosent under det nasjonale snittet i 2018.

figur 3.16

Gjennomsnittlig brutto månedslønn for alle yrker i prosent av nasjonalt nivå, heltidsansatte i 2018 (SSB)

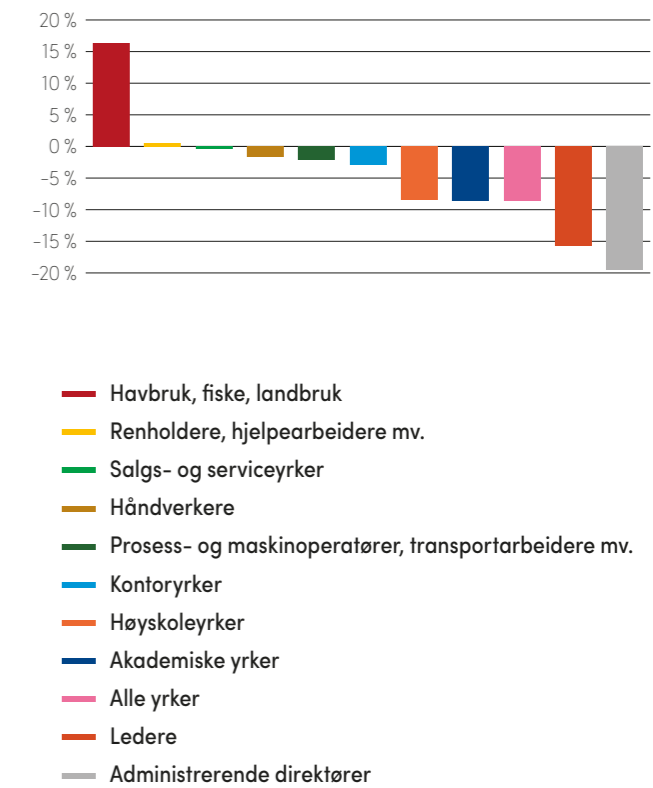

Kvinner i Nordland tjente i 2018 93,7 prosent av gjennomsnittet for kvinner i Norge, mens nivået for menn i fylket var 90,2 prosent. Det har ikke vært vesentlige endringer sammenlignet med 2017, og kvinner i Nordland har fortsatt det laveste nivået i Nord-Norge.

figur 3.17

Lønnsnivået i Nordland (snitt per måned 2018) for utvalgte yrker sammenlignet med landet som helhet (SSB)

Med unntak av bønder, fiskere, renholdere og hjelpearbeidere så tjener folk i ulike yrker mindre i Nordland enn landsgjennomsnittet. Forskjellen er størst for bønder og fiskere, som tjente 16,3 prosent bedre enn landsgjennomsnittet. Lønnsnivået var høyest for administrerende direktører og ledere i Nordland, men det var også for disse gruppene at forskjellen mot landet var størst.

En vedvarende svak, og ytterligere svekket kronekurs er svært gunstig både for bedriftene som eksporterer varer ut av landet, og for reiselivsnæringen som importerer turister inn.
Foto: Ernst Furuhatt – www.nordnorge.com

HØY OMSETNING MEN LAVERE VEKSTTAKT

Bedriftene i Nordland kan se tilbake på et svært godt 2019, og nok en gang ble det satt omsetningsrekord. Totalt omsatte bedriftene i Nordland for 235 milliarder kroner, en vekst på 7,4 milliarder. Av dette kom 178 milliarder av omsetningen i Nordlandsbedrifter, mens 56 milliarder var i underavdelinger (avdelinger i Nordland eid utenfor fylket). Omsetningen tilsvarte 5 prosent av Norges fastlandsøkonomi, hele 20 prosent høyere enn for 10 år siden. Fremgangen underbygger bildet av et fylke med sterk økende verdiskaping per arbeidstaker og en økonomi som er stadig viktigere for Fastlands-Norge.

I 2018 var omsetningsveksten på 5,8 prosent. I 2019 falt veksttaket noe, til 3,3 prosent. Dette var fortsatt langt sterkere enn den nasjonale omsetningsveksten i perioden, som var henholdsvis 2,6 og 3 prosent. For 2020 er signalene fra Nordlandsbedriftene at de venter en omsetningsvekst på 2,4 prosent. Landet som helhet venter en vekst på mellom 1,7 og 2,2 prosent. Nordland nådde konjunkturtoppen våren 2019, og har i likhet med norsk økonomi, noe svakere utsikter for 2020.

I nordnorsk sammenheng har Troms og Finnmark hatt den sterkeste veksten de siste 5 årene. Veksten har vært drevet av høyt aktivitetsnivå i havbruksnæringen, petroleumsnæringen, reiseliv og ringvirkninger fra en stor statlig sektor. Nord-Norge under ett har de siste 5 årene hatt en betydelig sterkere økonomisk vekst enn landet for øvrig, både i omsetning og verdiskaping. Mens tjenesteyting mot bedrifter og petroleumsnæringen med dens leverandørindustri drar opp de nasjonale tallene, er det havbruksnæringen sammen med bygg og anlegg og reiseliv som er vekstmotorene i Nordland. Lavere forventninger til 2020 skyldes strammere budsjetter i fylkeskommunen og kommunene, redusert igangsetting av nye boligprosjekter, samt lavere aktivitet på offentlige veiutbygginger.

For Nordlandsbedriftene ble 2019 bedre enn forventningene var ved starten av året. Andelen av bedriftene som rapporterte om høy kapasitetsutnyttelse økte i 2019, og

eksportmarkedene har etterspurt mer enn forventet fra Nordland, godt hjulpet av en svak norsk krone. Bedrifter i de fleste næringer svarer godt på internasjonal konkurranse ved å øke aktiviteten, uten tilsvarende vekst i sysselsettingen. I 2019 har likevel knapphet på arbeidskraft blitt stadig mer synlig som begrensende faktor både i Nordland og i landet som helhet. Økende behov for arbeidskraft i omsorgssektoren vil fortsette å gi et svært stramt arbeidsmarked.

Nordlands største underavdelinger omfatter kraftforedlende industri, energiproduksjon, transport og varehandel. I mange av disse bedriftene har det vært tilført betydelig kapital til investeringer de siste årene. Avdelingene omsatte i 2019 for 56 milliarder kroner, opp 1,7 milliarder fra 2018.

Utenriksøkonomi til glede og besvær

Lav kronekurs har vært bra for de ressursbaserte eksportbedriftene. For bedrifter som er avhengige av å importere varer og tjenester har kostnadene økt. Noe økte renter innenlands var også med på å dempe veksten i 2019, og forventningene for 2020. Innstramminger over tid i finansøkonomien medførte et konjunkturvendepunkt våren 2019. Vi gikk fra tiltakende til avtakende etterspørselsvekst, og for noen næringer til fall i etterspørselen.

Likevel er det stor optimisme å spore. En av de største nyhetene i 2019 var planene om en stor batterifabrikk i Mo

i Rana. Det er imponerende å se hvor mye det investeres i fornybar energiproduksjon, i nye oppdrettskonsepter og i industrien. Samtidig fortsetter reiselivsnæringen sin fremgang i hele fylket. Bærekraft står sentralt i mange investeringer, og det var spesielt hyggelig at det ble klart at Nordlandsbuss skal drive kollektivtransporten i Bodø med elektriske busser for første gang i fylket.

Indeks Nordland har i en årrekke fortalt om Nordlands uforløste potensial. Vi gjentar derfor en av våre store bekymringer. Næringslivet i Nordland trenger tilførsel av kapital og arbeidskraft. Det siste er i ferd med å bli en av vår tids største utfordringer med dagens svake befolkningsutvikling og utflytting av unge. Nye tiltak trengs for å gjøre det mer attraktivt å bo og jobbe i Nordland i fremtiden. Vår analyse av den økonomiske og sosiale bærekraften underbygger behovet for en betydelig endring i innsatsen for å tiltrekke humankapital til Nordland.

De økonomiske motorene i Nordland

Et godt bilde på den eventyrlige utviklingen i Nordland er veksten i bruttoproduktet, som også kan omtales som verdiskaping. I løpet av de siste fem årene viser SSBs tall at brutto nasjonalprodukt økte med 15 prosent. I Nordland, der innslaget av petroleumssektoren er svært lavt i bruttoproduktet, var veksten i samme periode hele 29,4 prosent, altså det dobbelte av nasjonal vekst. I samme periode økte omsetningen

i Nordlandsbedriftene med 31 prosent, mens omsetningen i fastlandsøkonomien økte med 16,1 prosent. Svak utvikling i folketallet kommer derfor på et svært uheldig tidspunkt, og vil direkte påvirke videre utvikling negativt i alle næringer som er avhengig av at arbeidet utføres av hender og hoder.

Fiskeri, havbruk og landbruk

Omsetningen i fiskeri og havbruk i 2019 ble 24 milliarder kroner, en vekst på 4 prosent, noe lavere enn forventet. Mens fiskeriene har noe lavere kvoter, har økte priser kompensert for dette. I havbruksnæringen er det fortsatt høye prisnivåer, men produksjonen har blitt lavere enn ventet som følge av sykdom, periodiske begrensninger på grunn av lakselus, og fiskedød som følge av algeinvasjon. Havbruksnæringen satser tungt på ny oppdretts- og bearbeidingssteknologi for å øke kvalitet og bedre fiskehelse. Dette har gitt økt etterspørsel for lokal leverandørindustri, samt økt fokus på forskning og utvikling. Det gjennomføres investeringer i en rekke meget moderne anlegg for stamfisk- og smoltproduksjon, i tillegg til nye typer merder og nye havgående oppdrettsflåter. Bearbeidingsgraden er fortsatt lav selv om mer sendes ut som fileter eller porsjoner. Det betyr at vi transporterer store mengder hoder, bein og skinn som kunne vært bearbeidet i fylket, ut i verden. Havbruksnæringen i fylket er på mange måter i verdensfronten i utvikling, og de nye stegene som tas definerer veien næringen

skal ha de neste 10 årene. Veksten i havbruk og fiskeri ventes i 2020 å bli mellom 3 og 5 prosent.

Industri og BA

sektoren omfatter industri, bygg og anlegg og kraftproduksjon. Sektoren utgjør 31,7 prosent av omsetningen i Nordland, og er fylkets største sektor når man inkluderer underavdelingenes omsetning på 84 milliarder. Veksten i 2019 ble på 3,6 prosent. For hjemmemarkedsindustrien er det utsikter til stabil produksjon i 2020. Vekstanslaget trekkes ned av svakere utsikter for byggevareindustrien, men kompenseres av vekst for leverandører til oppdrettsnæringen og innen industrielt vedlikehold. Noe svakere utsikter for byggeaktiviteten skjerper konkurransen i byggevareindustrien i takt med fallende aktivitet.

Eksportindustrien øker aktiviteten inn i 2020 og har høy kapasitetsutnyttelse tross svingende etterspørsel i landene det eksporteres til. Utviklingen er sterkere enn ventet og drives av effektiviseringstiltak for økt volum. Produksjon av teknologi og utstyr til internasjonale markeder ventes å være stabil. Utsiktene for 2020 er en vekst på 3,5 prosent.

Handel, reiseliv og logistikk

Varehandel, reiseliv og logistikk er fylkets nest største sektor med 77 milliarder i omsetning inkludert underavdelingene. Dette utgjør 30,8 prosent av omsetningen i Nordland, og er etter helse og omsorg den sektoren som sysselsetter flest. Omsetningsveksten ble 3,4 prosent i 2019, og falt noe sammenlignet med 2018 da veksten var 6,8 prosent. Varehandelen melder om økt konkurranse fra netthandel, og at veksten dempes i fylket som følge av den svake befolkningsutviklingen. På samme tid gir økt reallønn noe bedre kjøpekraft, men mye av dette utlignes av økte importpriser og dermed høyere utsalgspriser for butikkene. Det er fortsatt usikkerhet i folks valg omkring bilkjøp. Det illustreres av stabil omsetning av bruktbiler, mens færre kjøper ny bil. I et langstrakt fylke er en mangelfullt utbygd ladeinfrastruktur med på å dempe etterspørselen etter elbiler. Tilstrømmingen av turister til Nordland fortsetter å øke, og sammen med god etterspørsel etter kurs- og konferansetjenester ga dette vekst for reiseliv og transport i 2019, og fortsatt gode utsikter for 2020. Næringslivet hadde større behov for transport i tråd med volumvekst i 2019. Denne utviklingen vil fortsette i 2020. Liten tilgang til togtransport begrenser mulig-

heten for mer klimavennlig transport. Veksten trekkes noe ned av at vi kaster mindre avfall. Utsiktene for 2020 tilsier en vekst på 2,4 prosent.

Tjenester mot private

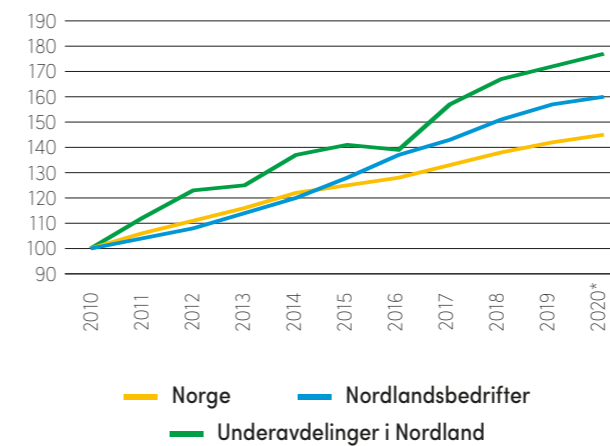
Tjenester mot private vokser med 2,7 prosent i 2019. Omsetningen nådde 5,2 milliarder i 2019 inkludert underavdelingene, og utgjorde 2,7 prosent av omsetningen i Nordland. Veksten i 2019 ble noe bedre enn forventet som følge av økt etterspørsel etter privat omsorg for eldre og vekst i barnehagetjenester. Det er ventet stabil aktivitet i sektoren, og det er ennå ikke tegn til nedgang i behovet for eiendoms- meglere og reisebyrå tjenester. Helse og velvære fortsetter å øke sin omsetning i takt med økt velstand i befolkningen. Utsiktene for 2020 er en vekst på 2,6 prosent.

Tjenester mot bedriftene

Tjenester mot bedriftene fikk et overraskende godt 2018 med en vekst på hele 7,2 prosent, men en mer dempet vekst i 2019 på 2,4 prosent. Det var i hovedsak eiendomssektoren som sto for veksten sammen med leverandørene av IKT-løsninger til bedriftene. Tjenester mot bedrifter utgjorde 21,5 prosent av omsetningen i Nordland, med en omsetning på 41,4 milliarder inkludert underavdelinger i 2019. Digitaliseringen i næringslivet øker, og tekniske tjenester etterspørres i større grad fra næringslivet i forbindelse med effektivisering av produksjonsprosesser. Eiendomsutvikling hadde stor fart i 2018 og 2019, og bidro til den markerte veksten. På tross av god aktivitet hos tjenesteyterne, er Nordland et fylke som importerer tjenester for store beløp. Det er fare for at de regionale leverandørene konkurreres ut eller ikke oppnår en størrelse som er kritisk for å være konkurransedyktige. Tjenestesektoren har potensiale til å sysselsette flere om en større andel av tjenestekjøpene skjer i Nordland. En større bevissthet rundt innkjøp av tjenester bør stå høyt på dagsordenene i årene fremover. Utviklingen i tjenestesektoren påvirkes av fallende etterspørsel fra offentlig sektor. Det skyves på prosjekter innen velferdsteknologi, prosjektering av nye bygg, investeringer i vann og avløp, samt IKT-anskaffelser som følge av økende kostnader til omsorgsdelen av kommunenes virksomhet. Utsiktene for tjenestesektoren for 2020 er en vekst på 2 prosent.

figur 4.1

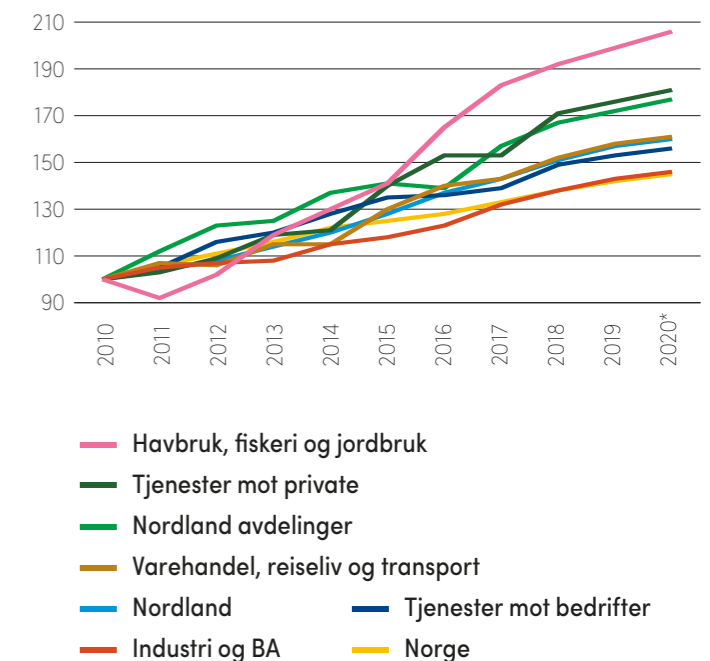
Utvikling i omsetning Nordland, Norge og underavdelinger i Nordland. Løpende kroner. Indeks der omsetning i 2010 = 100

Siden 2014 har Nordlandsbedriftene vokst klart raskere enn fastlandsøkonomien i Norge. Veksten er på 10 år hele 60 prosent, sammenlignet med Fastlands-Norges vekst på 45 prosent i samme periode. Nesten hver fjerde omsatte krone i Nordland kommer fra en avdeling eid av en virksomhet utenfor Nordland. Ofte er disse bedriftene viktige hjørnesteinsbedrifter i lokalsamfunn rundt i fylket vårt og har stor eksportandel, selv om de styres fra andre steder i landet. I 2019 var omsetningen i underavdelinger på 56,4 milliarder og veksten var på 3,1 prosent, marginalt svakere enn selskapene med hovedkontor i Nordland. Underavdelingene utgjør 24 prosent av omsetningen i Nordland, en marginal økning fra 2018. Fastlandsøkonomien i Norge vokste med 2,7 prosent i 2019 sammenlignet med 3,3 prosent i Nordland. Også i 2020 er utsiktene for Nordland bedre, med en forventning om 2,4 prosents vekst sammenlignet med mellom 1,7 og 2,2 prosent nasjonalt.

figur 4.2

Utvikling i omsetning per bransje Nordland. Indeks der omsetning i 2010 = 100

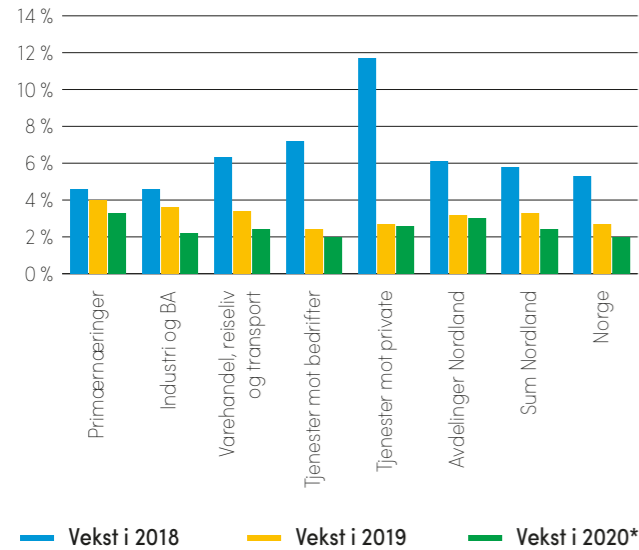

I 2010 startet en oppgangsperiode for Nordland med uavbrutt sterk vekst frem til starten av 2019. Utviklingen i Nordland og Norge var forholdsvis lik frem til 2014. Etter 2014 kommer en historisk sterk konjunkturperiode for havbruk, reiseliv og bygg og anlegg. Eksporten går meget godt og de aller fleste eksportbedriftene rapporterer om god kapasitetsutnyttelse. I 2019 hadde havbruk og fiskeri den sterkeste veksten med 4 prosent, fulgt av industri og bygg og anlegg med 3,6 prosent og fylkets største sektor målt i omsetning, varehandel, reiseliv og transport med en vekst på 3,4 prosent. Under fylkesgjennomsnittet på 3,3 prosent finner vi tjenesteyting mot private med 2,7 prosent og tjenesteyting mot bedrifter med 2,4 prosent. Det er ikke et godt tegn at mens det nasjonalt er god vekst i tjenesteproduksjonen mot bedrifter, har denne sektoren svakere vekst en fylkesgjennomsnittet de tre siste årene.

figur 4.3

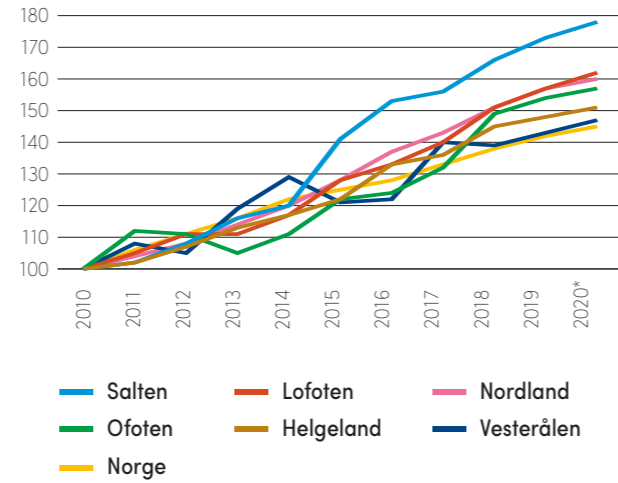
Vekst per sektor i 2018, 2019 og utsiktene for 2020

I 2018 har tjenester mot private og tjenester mot bedrifter den sterkeste veksten foran varehandel, reiseliv og transport i Nordland. Det etter at havbrukssektoren har dominert i perioden 2015 til 2017. Veksten i havbruk ble lavere enn forventet i 2018 og utviklingen fortsatte i 2019. Årsaken er både sykdomsutbrudd, algeoppblomstring og at det tar tid før nye forsøkskonsesjoner tilfører markedet slaktemoden laks. I 2019 hadde alle sektorer lavere vekst. Årsaken er at veksten avtok etter konjunkturtoppen før sommeren 2019. Vekstforventningen faller for tjenesteyterne både mot bedrifter og private husholdninger. Noe av den dempede etterspørselen etter tjenester fra bedrifter kompenseres av økt etterspørsel fra industrien som planlegger vedlikehold og effektivisering av eksisterende anlegg. Fortsatt vekst i industrien begrenses nå av markedsetterspørsel og egen kapasitet. Nedgangen i kontrahering av nybygg og redusert kommunale vann- og avløpsinvesteringer bidrar til en svakere trend i 2020. Veksten i underavdelingene nedjusteres til et nivå rett under 3,3 prosent for 2019, svakere enn utsiktene for ett år siden.

figur 4.4

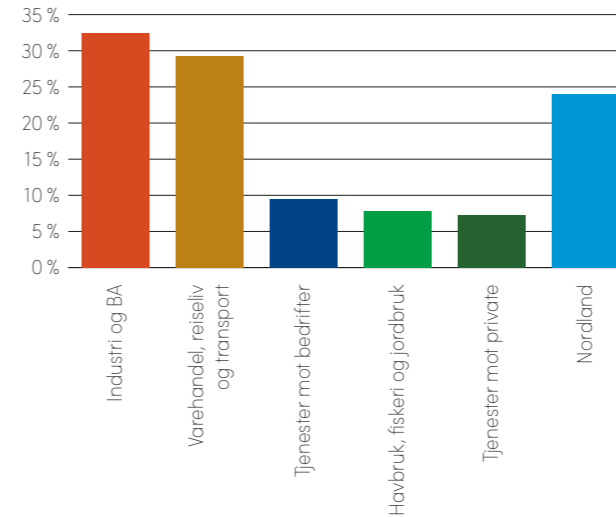
Vekst i omsetning per Nordlandsregion. Indeks der 2010 = 100

Salten-regionen er en klar vinner når en ser utviklingen de 10 siste årene. Også i 2019 hadde Salten den sterkeste veksten med 4,2 prosent, fulgt av Ofoten med 3,9 prosent og Lofoten med 3,6 prosent. Vesterålen hadde den nest svakeste utviklingen i 2019 med vekst på 2,9 prosent, og Helgeland hadde svakest vekst med 2,3 prosent. Siden 2014 har Salten og Lofoten den sterkeste utviklingen i Nordland. Alle regionene opplevde avtakende veksttakt i 2019, og utsiktene for 2020 forsterker dette bildet. Det er verdt å merke seg at Ofoten har god fremgang etter 2013, men også der svekkes den positive trenden i 2019 og 2020. Regionene i Nordland vokser raskere enn fastlandsøkonomien både i 2018, 2019 og 2020, selv om den sterke veksten avtar også i vår region.

figur 4.6

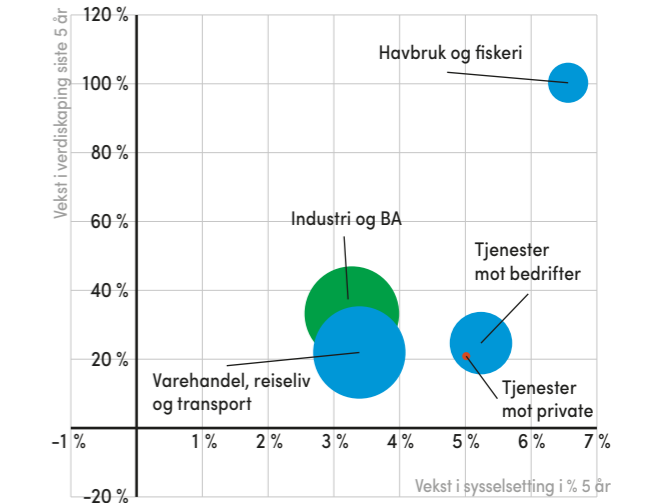
Underavdelingenes andel av total omsetning per sektor i Nordland

I alt omsatte underavdelingene i Nordland for 56,4 milliarder i 2019. Det utgjorde 23,3 prosent av omsetningen i Nordland. Industri og BA hadde 32,5 prosent av omsetningen i avdelinger, og hele 27,5 milliarder i omsetning i disse bedriftene. Også i varehandel, reiseliv og transport var det et stort innslag av avdelinger med 29,2 prosent av omsetningen og 22,7 milliarder. I varehandelen dominerte kjedebutikker, mens i reiselivet forekom underavdelinger hyppigst blant hotellene. Innslaget av avdelinger var betydelig lavere i tjenester mot bedrifter med 9,5 prosent og 3,9 milliarder. Havbruksnæringen er langt mer lokalt eid, med 7,8 prosent i underavdelinger og 2 milliarder i omsetning. Tjenesteyting mot private hadde minst innslag av underavdelinger med 7,2 prosent og 376 millioner.

figur 4.7

Sektorenes verdiskapingsvekst og sysselsettingsvekst siste 5 år. Boblene viser sektorens omsetning

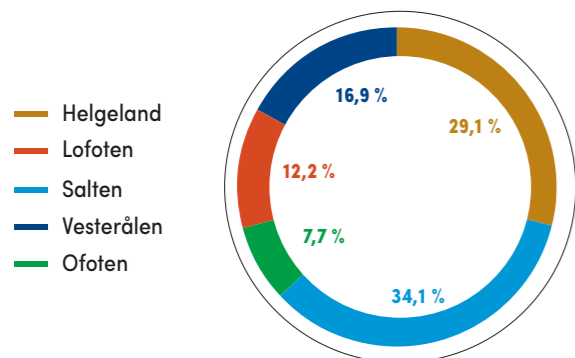

Havbruk og fiskeri har det sterkeste sosial-økonomiske bidraget til Nordland. Sektoren er på topp både i vekst i verdiskaping og vekst i sysselsetting målt i prosent siste fem år i Nordland. Industri og BA har den nest høyeste veksten i verdiskaping, men scorer svakest på vekst i sysselsetting, noe som indikerer sterkt effektivisering av produksjonen. Den tredje største veksten i verdiskaping har tjenester mot bedrifter, som også har det nest største bidraget i form av sysselsetting, og viser hvor viktig sektoren vil være for økt jobbskaping i Nordland. Tjenester mot private har den fjerde største veksten i verdiskaping, men den tredje største veksten i sysselsetting. Varehandel, reiseliv og transport har den laveste veksten i verdiskaping og den nest svakeste veksten i sysselsetting. Figuren viser at det skal betydelig vekst i verdiskaping til før sysselsettingen øker i bedriftene. Mest potente er da tjenestesektorene, mens det skal størst vekst til i industriens verdiskaping før sysselsettingen øker.

figur 4.5

Regionenes andel av omsetning i Nordland 2019 i prosent

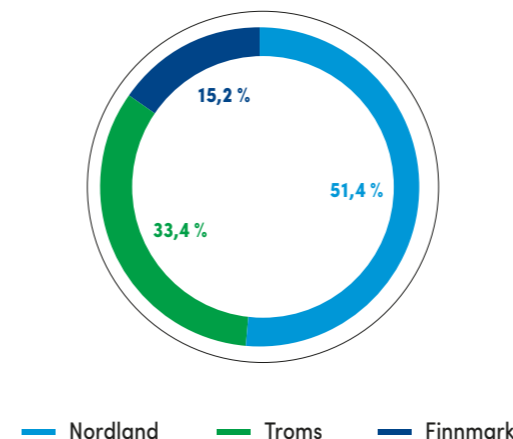
Figuren viser fordeling av omsetningen mellom regionene i Nordland. Salten økte sin andel av Nordlands omsetning til 34,1 prosent (60,8 milliarder). Helgeland utgjorde 29,1 prosent (51,8 milliarder). Helgelands andel av Nordland falt moderat. Vesterålen utgjorde 16,9 prosent (30,1 milliarder), også her en svakt redusert andel av fylket. Lofoten utgjorde 12,2 prosent (21,8 milliarder) og har beholdt sin posisjon uendret over tid. Ofoten utgjorde 7,7 prosent (13,7 milliarder) en andel som er tilnærmet uendret siden 2018.

figur 4.8

Fordeling av omsetning i morselskaper mellom fylkene i Nord-Norge i prosent 2019

En god sammenligning av størrelsen på næringslivet mellom fylkene i Nord Norge er aktiviteten i morselskapene, altså uten konserninntekter for selskaper registrert i landsdelen. I sum er omsetningen i disse selskapene 263 milliarder kroner. Nordland utgjør 51,4 prosent og 135,3 milliarder, fulgt av Troms med 87,8 milliarder og 33,4 prosent, og Finnmark med 40 milliarder og 15,2 prosent. Etter sammenslåingen av Troms og Finnmark, vil Nordland ha mer enn halvdel av omsetningen i Nord-Norge. Petroleumsaktiviteten i Finnmark sammen med havbruksvekst og økt reiseliv i Troms gjør at det nye Troms-Finnmark tar innpå Nordland.

EKSPORTVERDIEN FRA NORDLAND PASSERTE 30 MILLIARDER KRONER

Bare Møre og Romsdal, Vest-Agder og Hordaland hadde større eksportverdi enn Nordland kunne vise til i 2019, sett bort fra eksport av olje og gass. Fra 2018 til 2019 økte den totale eksportverdien fra Nordland med 7,6 prosent. Eksportverdien av fisk fra Nordland økte med smått utrolige 20,9 prosent, mens eksportverdien av metaller og kjemiprodukter falt med i overkant av 10 prosent.

Snittkursen på de to viktigste valutaene for norske eksportører, US dollar og euro styrket seg med henholdsvis 8,2 og 2,8 prosent mot norsk krone i 2019. Dårlig nytt for nordlendinger på ferietur, men svært godt nytt for våre eksportbedrifter. Sammenligner vi de samme valutakursene mot norske kroner 10 år tilbake i tid har de styrket seg med 45,6 og 23,2 prosent. I de gode tidene for eksportbedriftene, særlig i fiskeri- og havbrukssektoren, gjøres det store og tunge investeringer som øvrig næringsliv i Nordland nyter godt av.

Stadig nye sjømatrekorder

Eksportverdien på norsk sjømat satte ny rekord flere måneder i løpet av 2019. Eksport av norsk sjømat samlet passerte i desember 2019 en verdi på mer enn 100 milliarder kroner for første gang. For Nordland utgjorde eksporten av sjømat nesten 17 milliarder kroner i løpet av året.

Gunstige produksjonsforhold gav god tilvekst på laksen, og kombinert med nye konsesjoner gjorde det at havbrukssektoren i 2019 økte produksjonen med omtrent 8 prosent på landsbasis. Ytterligere svekkelse av norsk krone var også en viktig årsak til rekordtallene fra sjømatnæringen, ettersom at snittprisen på laks falt forsiktig sammenlignet med 2018.

For flere av oppdretterne i Nordland ble imidlertid 2019 et dramatisk år som følge av algeoppblomstringen i mai, som førte til at millioner av laks enten døde eller måtte slaktes og destrueres. Mot slutten av året fikk flere av de berørte oppdretterne mulighet til å ta igjen noe av den tapte produksjonen gjennom innvilgete søknader fra Fiskeridirektoratet om å øke lakseproduksjonen fremover.

Fiskerisektoren opplevde lavere kvoter på hvitfisk i 2019, men noe økte kvoter på pelagisk fisk. Prisene økte betraktelig på hvitfisk gjennom året, og Råfisklaget kunne fortelle om

rekordhøy minstepris på torsk i november. Det økte prisnivået mer enn kompenserte de fallende kvotene, slikt at totalverdien økte.

Mens fiskerne kunne juble for rekordpriser, byr dette på utfordringer for den landbaserte industrien som kjøper og foredler fisken, og sender den ut til markedet. Denne situasjonen har vedvart over tid, og det ventes ytterligere konsolidering med færre, men større selskaper i den landbaserte fiskeindustrien fremover. For den landbaserte industrien har den svake kronen vært svært gunstig, og på mange måter berget bunnlinjen når råstoffprisen har økt betydelig.

Lavere volum og pris

Produksjonen av metall- og kjemiprodukter i Nordland var noe lavere i 2019 enn året før. Nedgang i produksjon kombinert med noe lavere salgspris gjorde at eksportverdien samlet falt med over 10 prosent i 2019. Total eksportverdi utgjorde i underkant av 12 milliarder kroner i 2019.

Tøff konkurranse med kinesiske produsenter påvirket Nordlandsbedriftene i 2019. Den pågående handelskrigen mellom Kina og USA skapte også usikkerhet for bedriftene. Lavere vekst i nybilsalg i Europa bidro til å dempe etterspørselen etter stålprodukter.

Forventninger for 2020

For 2020 ventes en samlet vekst i eksportverdi på 3,5 prosent for Nordland. Metall- og kjemiindustrien venter svak prisvekst på produktene sine i 2020, og en svakt økende produksjon. Verdien på eksportert fisk ventes å øke med ytterligere 5 prosent. Viktige forutsetninger for anslagene er en fortsatt lav kronekurs, samt at Storbritannia trer ut av EU med en avtale.

Fiskerne og oppdretterne kunne juble for nok et godt år i 2019. Ytterligere svekkelse av norsk krone var en viktig årsak til det.
Foto: Ernst Furuhatt – www.nordnorge.com

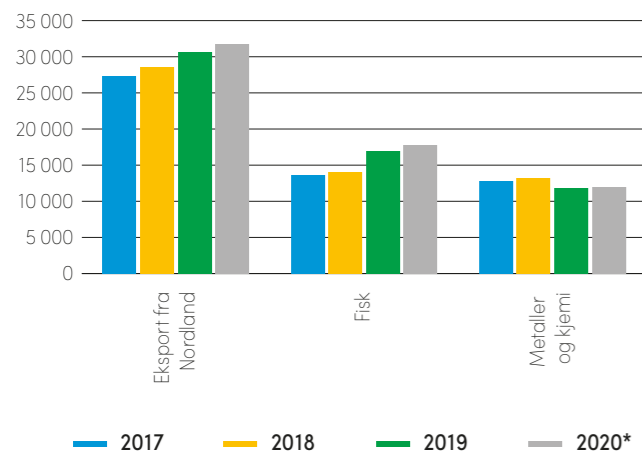
i

Brexit

Som forutsetning i prognosene har vi satt at Storbritannia går ut av EU med en avtale. Storbritannia er en stor kunde for kvitfisk fra Nordland. Utfallet av Brexit vil derfor kunne påvirke utviklingen fremover.

figur 5.1

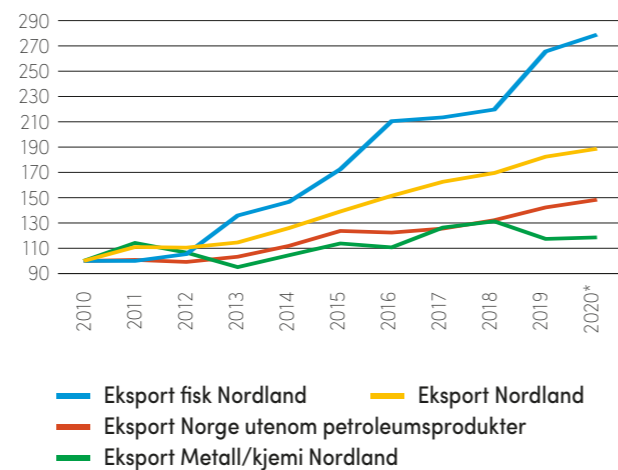
Eksport av tradisjonelle varer fra Nordland (millioner NOK) (SSB)

Eksportverdien fra Nordland passerte for første gang 30 milliarder kroner i 2019. Eksportverdien økte med 7,6 prosent fra 2018 til 2019. Eksportverdien av fisk økte med over 20 prosent, mens verdien på eksportleveranser av metall- og kjemiprodukter falt med drøyt 10 prosent. For 2020 ventes vekst i eksportverdien på 3,5 prosent.

figur 5.2

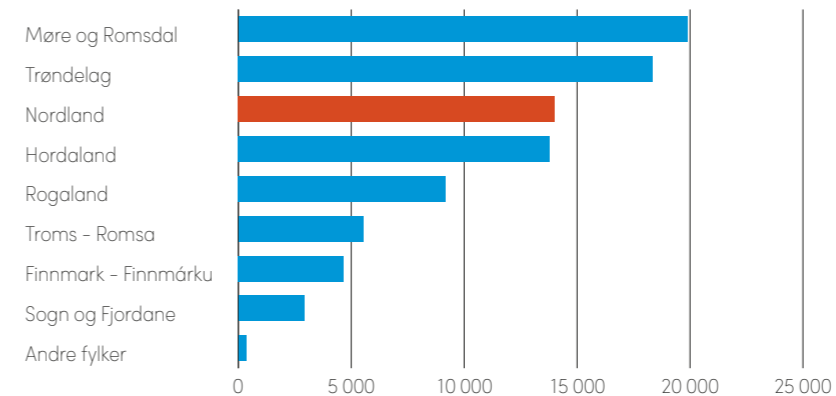
Utvikling i eksportverdi fra Nordland 2010–2020. Indeks hvor 2010 = 100 (SSB)

Ved utgangen av 2019, ser man at verdien av eksporterte varer fra Nordland er 1,8 ganger høyere enn den var for 10 år siden. Det ventes ytterligere vekst for 2020, hvor man nærmer seg 1,9 ganger høyere eksportverdi enn tilfellet var i 2010. Eksportverdien fra Nordland har vokst betydelig raskere enn eksporten fra Norge som helhet, drevet av voldsom vekst i verdi på eksportert fisk.

figur 5.3

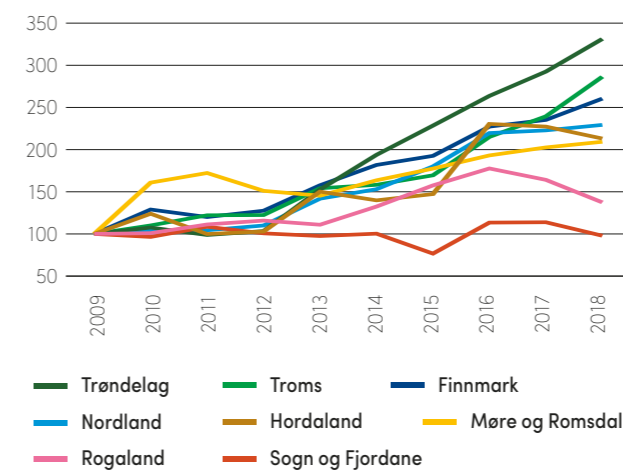
Eksport av fisk i 2018 (millioner NOK) (SSB)

Nordland var i 2018 det tredje største eksportfylket av fisk, kun slått av Møre og Romsdal og Trøndelag. Nordland passerte Hordaland som i 2017 hadde eksportleveranser av fisk på omtrent 1 milliard kroner mer enn Nordland. På to år har fiskeeksporten fra Nordland til verden økt med knapt 600 millioner kroner.

figur 5.4

Utvikling i sjømateksport fra sjømatfylkene i Norge. Indeks der 2009 = 100 (SSB)

Ser vi på utviklingen i eksportverdi fra de ulike sjømatfylkene i Norge de siste 10 årene, så har både Trøndelag, Troms og Finnmark hatt større vekst enn Nordland. Men verdien fra Nordland har mer enn doblet seg i perioden, og det ventes ytterligere vekst fremover.

LØNNSOMHET GODT OVER LANDSGJENNOMSNIETTET

Nordland hadde en driftsmargin på 10,1 prosent i 2019, godt over landsgjennomsnittet på 6,8 prosent. Driftsresultatet ble 18,1 milliarder, som var en tangering av toppåret 2018. Underavdelingene (avdelinger av selskaper lokalisert utenfor fylket) hadde et driftsresultat på 5,1 milliarder og en driftsmargin på 9,1 prosent, også det vesentlig over landsgjennomsnittet.

Laksemåltider fra Nordland nådde verden, og sørget for milliardinntekter og svært god lønnsomhet for oppdretterne.
Foto: Rune Nilsen – www.visitbodo.com

Verdiskapingen (målt som driftsresultat + lønnskostnader) nådde 70,4 milliarder i 2019. Av dette var 55,6 milliarder i bedrifter med hovedkontor i Nordland, mens 14,9 milliarder i verdiskaping ble skapt i underavdelingene. For hver hundrede kroner i omsetning skapte nordlandsbedriftene 31,8 kroner i verdiskaping, sammenlignet med 26,2 kroner i landsgjennomsnitt. Mye av æren har selvsagt havbruksnæringen, men alle sektorer har forbedret sin verdiskaping vesentlig de siste 10 årene. Nordland er ifølge SSBs målinger av bruttoprodukt per arbeidstaker, det fylket med nesten størst vekst siste 5 år etter Troms.

God hjelp av kronekurs og høy andel eksport

Nordland er Norges fjerde største eksportfylke dersom man holder petroleumsnæringen utenfor. Vi er inne i en periode med høye eksportvolumer og gode priser i de fleste markeder. Det merkes at den norske kronen har økt konkurransekraften til bedriftene. Fra 2013 har vi vært i en slik gunstig situasjon, og spesielt 2018 og perioden frem til at konjunktorene begynte å avta sommeren 2019, er en historisk sterk periode. Siden da har usikkerheten økt. Årsakene som trekkes frem er frykt for negativ påvirkning av markedene som følge av handelskrigen mellom USA og Kina, faren for negative konsekvenser som følge av Brexit, spesielt for sjømat og logistikkbudriftene, og generelt lavere vekst i verdensøkonomien. Innenlands ser også bedriftene endringer som gir moderate forventninger til videre vekst i lønnsomhet og verdiskaping. Svak kronekurs øker importkostnadene for de som er avhengig av import av varer og råstoff som igjen øker utsalgsprisene. Lavere byggeaktivitet ventes å øke konkurransen med marginpress som resultat. Utsikter til lønnsvekst vil også være med på å presse driftsmarginen, men vil samtidig bidra til økt verdiskaping.

Underavdelinger lokalisert i Nordland gir store økonomiske bidrag til sine eiere. Det er attraktivt å eie disse bedriftene, og den kapital som er investert bidrar positivt til sysselsetting i Nordland. Det er store muligheter for økt verdiskaping ved å øke bearbeidingen av det som produseres, satsing på grønnere industri, og mer bærekraftige produkter i eksisterende bedrifter. For å utløse dette trenger vi investeringsvilje og gode rammebetingelser for de som vil investere. Da tenker vi ikke bare for kapitaleiere i landsdelen, men for å utløse nasjonale og internasjonale direkte investeringer i Nordland. Det er behov for radikal nytenking skal man make å realisere planene om batteriproduksjon på Helgeland, algebasert proteinproduksjon, store datasenter eller økt sirkulær økonomi gjennom resirkulering av råstoff. Erkjennelsen av at bedriftene må bli mer miljøbevisste vokser raskt, og åpner muligheter vi må gripe.

Lønnsomhetstoppen

I 2019 tronet fortsatt havbruk og fiskeri på toppen av lønnsomhetsskalaen for Nordland. Driftsmarginen var fortsatt høy med 27 prosent, om lag 4 gangen av AS Norge. Driftsresultatet fra fiskeri-/havbruksnæringen utgjorde 36 prosent av det totale driftsresultatet i Nordland. Driftsresultatet var på 6,5 milliarder av en omsetning på 24,2 milliarder. 2020 blir et merkeår der en rekke nye teknologiske løsninger tas i bruk i havbruksbedriftene. I fiskeflåten har det vært investert i en rekke nye fartøy, og da særlig i Lofoten og Vesterålen. Dette bidro i 2019 til økt verdiskaping fra fiskeriene, og det ble forsterket av at prisene for villfangst fisk økte mer enn kvotenedgangen. Havbruk og fiskeri hadde en verdiskaping på 9,6 milliarder og utgjorde 14 prosent av verdiskapingen i Nordland.

Tjenesteproducentene mot bedriftene

Tjenesteyting mot bedriftene har den nest høyeste lønnsomheten i Nordland, med en driftsmargin på 10,9 prosent i 2019. Driftsresultatet ble 4 milliarder og utgjorde 22,5 prosent av totalen for Nordland. Verdiskapingen var 14,3 milliarder (25,7 prosent av Nordland). Det tilsvarte 38,2 kroner per hundre kroner som ble omsatt. Tjenester mot bedriftene er en svært viktig sektor gjennom at den bidrar til å effektivisere det øvrige næringslivet. Fordi sektoren er arbeidsintensiv og har høy verdiskaping, er den også viktig for samfunnsutviklingen gjennom å tilby etterspurte jobber i regionen. Tjenesteyting mot private opplever også positiv marginutvikling i takt med økt etterspørsel etter private helse- og omsorgstjenester. Det er også god etterspørsel etter eiendomsmegler- og reisebyrå-tjenester. Tjenesteyting mot private hadde en driftsmargin på 8,7 prosent og driftsresultat på 425 millioner. Verdiskapingen

ble 2,4 milliarder, og hele 50 prosent av omsetningen legges igjen i verdi.

Tjenesteyterne rapporterer at høyere aktivitet og prisvekst vil være drivere for høyere lønnsomhet og verdiskaping i 2020. Høyere lønnsvekst i 2020 enn i 2019 vil bidra til økt verdiskaping.

Over tid har Indeks Nordlands analyser vist at veksten i tjenester mot bedrifter i Nordland har vært langt svakere enn i mer sentrale deler av Norge. På samme tid skal våre bedrifter moderniseres og digitaliseres, nye organisasjonsformer skal utvikles, og nye produkter skal tas frem til markedet stadig raskere. Avhengighet av langtreisende tjenester vil bli en betydelig utfordring, og oppbygging av en større tjenestesektor er nødvendig skal Nordland hevde seg. Det er gode eksempler på fagmiljøer i tjenestesektoren i både konsulent, jurist og teknisk rådgivning som har satset for å konkurrere med leverandører utenfor fylket. Erfaringene tilsier at langt flere tjenestetilbydere burde bygges opp i Nordland i årene som kommer.

Industri og BA

Industri og bygg og anlegg hadde et driftsresultat på 4,9 milliarder (27,4 prosent av totalen for Nordland) i 2019. Driftsmarginen var 8,7 prosent, en liten reduksjon fra 2018. Mens bygg og anlegg har opplevd stabilt lav driftsmargin, har industrien hatt økende marginer som følge av svak kronekurs.

Verdiskapingen i industri og bygg og anlegg var 15,9 milliarder i 2019, en økning på 300 millioner fra 2018. Verdiskapingen utgjorde 28,5 prosent av totalen for fylket. I bygg- og anleggsnæringen beskrives aktivitetsnivået som høyt. Økte importkostnader på byggevarer kombinert med hard konkurranse, og da særlig fra utenlandske aktører med lavere arbeidskraftkostnader, demper marginene. Det ventes noe redusert lønnsomhet i 2020 i bygg og anlegg og deler av industrien som følge av lavere ordreinnngang og tiltakende konkurranse i takt med at bygge- og anleggsaktiviteten i land rundt oss ventes å falle i 2020. Leverandørene til petroleumsnæringen opplever økt oppdragsmengde både i prosjektmarkedet og etter inngåelse av nye rammeavtaler for vedlikehold. Industrien ser inn i 2020 med forventninger om en moderat prisnedgang i det europeiske markedet. Bildet er imidlertid sammensatt, der næringsmidler og byggevarer forventer prisfall, mens kraftforedlende industri venter en viss prisoppgang med positiv effekt for marginene.

Varehandel, reiseliv og logistikk

Varehandel, reiseliv og transport er fylkets nest største sektor, og hadde et driftsresultat på 2,1 milliarder og en driftsmargin på 3,8 prosent i 2019. Trenden med svakt avtakende marginer fortsatte også i 2019. Verdiskapingen var 13,4 milliarder, tredje største i Nordland med en andel på 24 prosent.

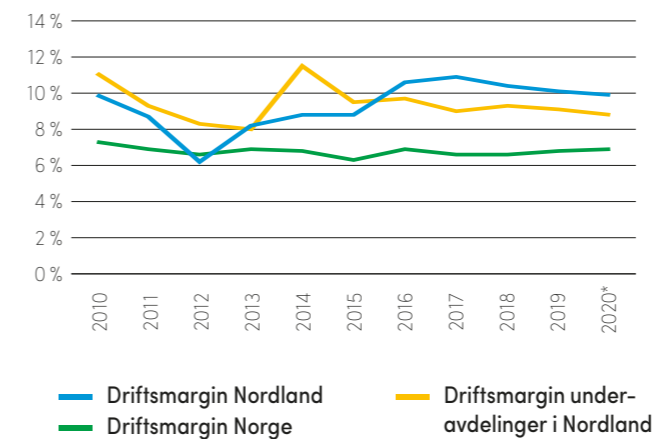
Varehandelen venter prisvekst i 2020 for å kompensere for økte importkostnader. Sterk konkurranse innad i varehandelen sammen med vekst i netthandel ventes å presse prisene og marginene. I sum ventes det tilnærmet uendret prisvekst totalt sett og fortsatt svakt fall i marginene for varehandelen. I transport ventes det fortsatt press på marginene fra utenlandske tilbydere og uendret margin totalt sett. I reiselivet er det en moderat økning i prisene for overnatting som følge av god etterspørsel og mange turister. Den positive marginutviklingen i 2019 ventes å fortsette i 2020.

Økende verdiskaping

Verdiskapingen i fylket økte med 900 millioner til 55,5 milliarder i 2019. Legger en til 14,9 milliarder skapt i avdelingene er total verdiskaping 70,4 milliarder. For hver hundrede kroner omsatt legges 31,3 kroner igjen som verdiskaping fra bedriftene. Nivået er 20 prosent høyere enn gjennomsnittet for norsk fastlands økonomi med 26 kroner. Helgelands- og Saltenregionen hadde klart høyere verdiskapingsnivå enn Ofoten, Vesterålen og Lofoten. Mye av forskjellen kan tilskrives næringsstrukturen, med noe mindre innslag av tjenesteyting mot bedrifter og større innslag av reiseliv og logistikk i disse regionene. Underavdelingene i Nordland er viktige for fylkets verdiskaping. Vel 21 prosent av verdiskapingen i Nordland skapes i disse virksomhetene, med størst bidrag fra avdelinger innen industri og varehandel.

figur 6.1

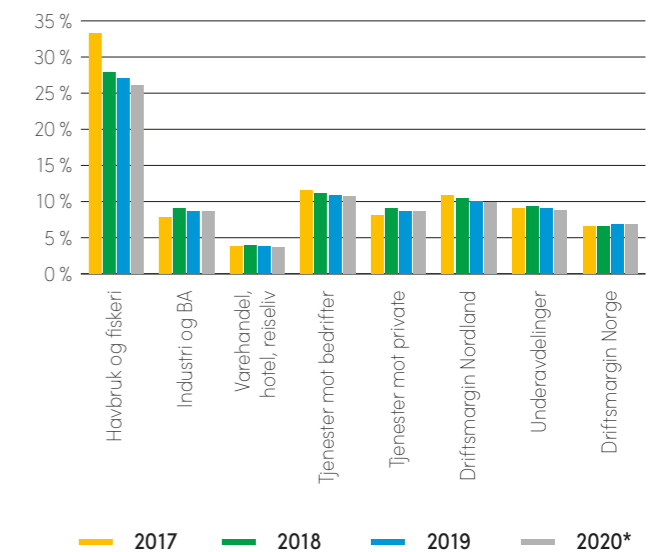
Driftsmargin som driftsresultat delt på sum driftsinntekter

Næringslivet i Nordland hadde høyere lønnsomhet enn landsgjennomsnittet i 2019. Driftsmarginen i Nordland nådde 10,1 prosent i 2019 sammenlignet med 6,8 prosent i snitt for fastlandsøkonomien. Driftsresultatet i 2019 var 18,1 milliarder. I tillegg kom underavdelingene med 5,1 milliarder, til sammen 23,2 milliarder, og ny rekord for Nordland. Nivået på driftsmarginen var 32 prosent over Fastlands-Norge forøvrig. Havbruk og fiskeri hadde for det syvende året på rad den høyeste lønnsomheten i Nordland, fulgt av tjenesteyting mot næringslivet. Lavest margin hadde varehandel, reiseliv og transport med 3,8 prosent, uendret fra foregående år. Avdelingene gjorde det også bra med en driftsmargin på 9,1 prosent. Lønnsomheten i Nordland var høyere enn for Fastlands-Norge også når havbruksnæringen ikke regnes inn. Driftsmarginen var da 8 prosent i 2019 mens den var 10,1 prosent når havbruksnæringen inkluderes.

figur 6.2

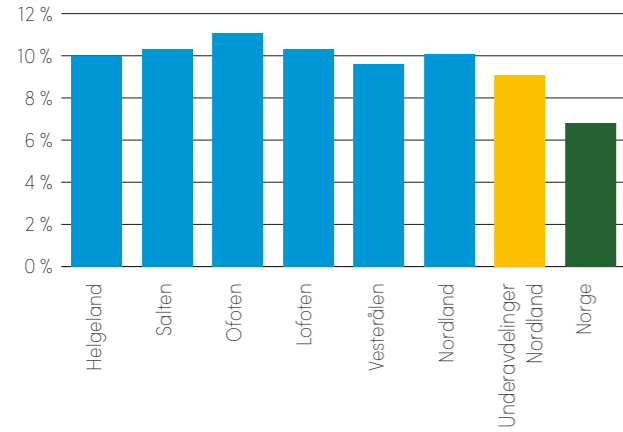
Driftsmargin per sektor i Nordland

Havbruk og fiskeri hadde en driftsmargin på fenomenale 27 prosent i 2019. Nivået var fortsatt høyt, selv om toppen ble nådd i 2017 med 33 prosent. For Fastlands-Norge er det en forsiktig vekst i lønnsomheten, mens det for alle sektorer i Nordland er en forsiktig negativ trend i lønnsomhetsutviklingen. Lønnsomheten indikerer at Nordlands næringsliv har en god drift og er attraktiv sammenlignet med bedrifter i andre regioner av Norge. Bedriftene forsvarte også lønnsomheten godt i en periode med høy vekst i aktiviteten.

figur 6.3

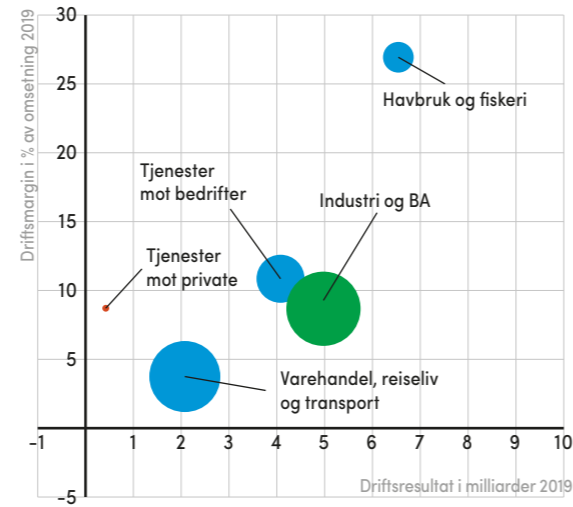
Driftsmargin per region i Nordland i 2019

Ofoten-regionen hadde høyest driftsmargin med 11,1 prosent, fulgt av Lofoten og Salten med 10,3 prosent. Rett bak kom Helgeland med 10 prosent, og Vesterålen med 9,6 prosent. Målt i kroner skapte Salten det største resultatet med 6,2 milliarder, fulgt av Helgeland med 5,1 milliarder. Så fulgte Vesterålen med 2,9 milliarder, Lofoten med 2,2 milliarder, og Ofoten med 1,5 milliarder.

figur 6.4

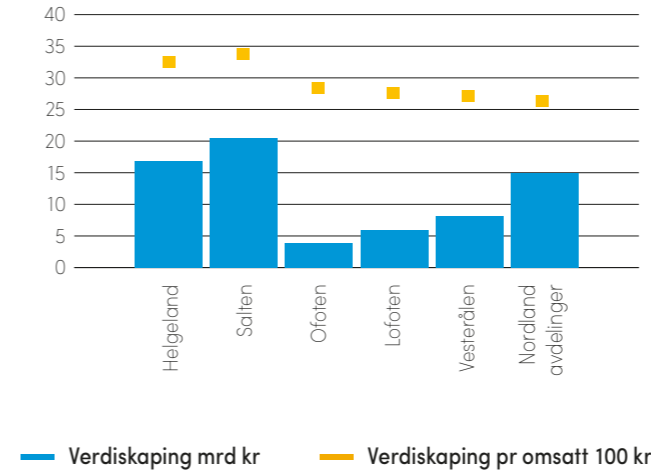
Driftsmargin og driftsresultat per sektor. Boblene viser sektorens omsetning i Nordland

Hensikten med figuren er å illustrere de enkelte sektorene bidrag til lønnsomheten. Havbruk og fiskeri hadde det største bidraget målt i kroner og den høyeste driftsmarginen i Nordland. Sektoren var også den sektoren som har vokst mest i sysselsetting relativt sett. Det nest største resultatet kommer fra industri og bygg og anlegg, dog med lavere margin-nivå enn tjenesteyting mot bedrifter og private. Det tredje største bidraget på 4,1 milliarder kom fra tjenesteyting mot bedrifter. Til tross for stor omsetning, bidro varehandel, reiseliv og transport med 2,1 milliarder i driftsresultat som er 1/3 del av bidraget fra havbruksnæringen. Denne sektoren har tradisjonelt lav driftsmargin. Figuren indikerer hvor attraktivt det er for bedriftene å søke større lønnsomhet. Omsetningsvolumene i Nordland er betydelige, og en prosents forbedring av marginer, vil i snitt bety 1,7 milliarder i økt driftsresultat. Havbruksnæringen er et eksempel på den beste kombinasjonen, voksende volum (større boble) og høy margin.

figur 6.5

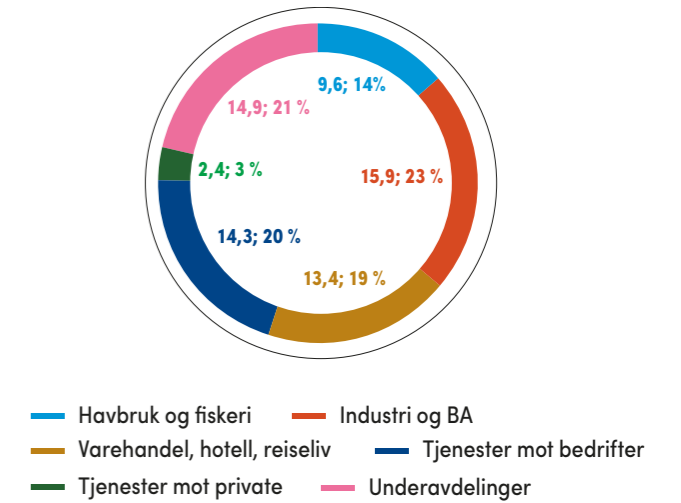
Verdiskaping i bedriftene per region, tall i milliarder kroner og per omsatt 100 kr

Salten hadde den største verdiskapingen av regionen i Nordland med totalt 19,3 milliarder (37 prosent av fylket). Verdiskapingen var 31,7 kroner for hver hundrede kroner omsatt. Saltens verdiskaping økte med 1,4 prosent sammenlignet med 2018. Helgeland hadde den nest største verdiskapingen med 18,2 milliarder (30,3 prosent). Det var 2,8 prosent mer enn i 2018. Forklaringen var økt lønnsomhet i industri og kraftproduksjon. For hver hundrede kroner omsatt ble det skapt verdier for 32,5 kroner. Den tredje største verdiskapingen har Vesterålen med 8,2 milliarder (14,7 prosent). Verdiskapingen økte med 4,2 prosent i 2019. Den fjerde største verdiskapingen hadde Lofoten med 6 milliarder (10,9 prosent). Det tilsvarer 27,7 kroner per hundre kroner omsatt. Verdiskapingen i Lofoten var uendret fra 2018. Ofoten var den minste regionen målt i verdiskaping med 3,9 milliarder (7 prosent). Verdiskapingen var 28,5 kroner ved en omsetning på hundre kroner. Ofotens verdiskaping falt med 4,4 prosent til 2019. Underavdelingene i Nordland skapete ytterligere 14,9 milliarder i verdiskaping. Økningen fra 2018 var 1,6 prosent. 39 prosent av dette skapes på Helgeland, 37 prosent i Salten og 24 prosent i Nordfylket. For hver omsatt hundre kroner skapes det verdier for 26,4 kroner i avdelingene.

figur 6.6

Verdiskaping per sektor i Nordland i 2019 (milliarder NOK og andel i prosent av Nordland)

Nordlandsbedriftene hadde en verdiskaping på 55,5 milliarder i 2019 (driftsresultat + lønn). Avdelingene utenfor fylket skapte i tillegg 14,9 milliarder, slik at sum verdiskaping var 70,4 milliarder. Verdiskapingen økte med 1,6 prosent i 2019, noe som var mindre enn veksten i omsetning på 3,3 prosent. Industri og bygg og anlegg var den største verdiskaperen med 15,9 milliarder og 23 prosent, fulgt av tjenester mot bedrifter med 14,3 milliarder og 20 prosent. Tredje størst var varehandel, reiseliv og transport med 13,4 milliarder og 19 prosent, fulgt av havbruk og fiskeri med en verdiskaping på 9,6 milliarder og 14 prosent. Tjenester mot private utgjorde 2,4 milliarder og 3 prosent. Underavdelinger i Nordland hadde en verdiskaping på ytterligere 14,9 milliarder. Mer enn hver femte krone ble skapt i avdelinger tilhørende bedrifter utenfor fylket. De største verdiskapende underavdelingene er kraftforedlende industri, bygg og anlegg, kraftproduksjon, transport og i logistikk. Relativ verdiskaping per omsatt krone var høyest i tjenesteyting mot private, mens av de store næringene, topper havbruk og fiskeri som med en verdiskaping på hele 39,5 kroner per hundre kroner det selges fisk for.

MER ENN EN FOTBALLKLUBB

Bodø/Glimt løfter FNs bærekraftsmål sammen med sine samarbeidspartnere

Bodø/Glimt fikk både nasjonal og internasjonal oppmerksomhet da de byttet ut de velkjente gule draktene med grønne drakter i to borteoppgjør i 2019. Sponsorplassene på drakten ble erstattet med bærekraftsmål. Foto: Kent Even Grundstad

De legger ikke skjul på at det er forretningspotensial i det for klubben. De legger heller ikke skjul på at Bodø/Glimt fortsatt har en intern jobb å gjøre for å bidra til å bli en mer bærekraftig klubb. Men at de brenner for bærekraft og bevisstgjøring rundt utfordringene byen, fylket, landet og verden har er det ingen tvil om. Bodø/Glimt har funnet sin rolle for å være noe mer enn en fotballklubb.

Bærekraft på dagsorden

Til tross for at programmet «Action Now» i regi av Bodø/Glimt først ble lansert rundt årsskiftet 2018/2019 har engasjementet og virkningen allerede satt sine tydelige spor. Bodø/Glimt har fått nasjonal og internasjonal medieomtale for å bytte ut den kjente gule drakten i to kamper, og spilt med grønn drakt hvor bærekraftmålene og Action Now frontes.

Over spillernes draktnummer har det gjennom hele sesongen stått «Gi alt for en bærekraftig fremtid». Bodø/Glimt var også nominert til Nordnorsk kommunikasjonspris 2019 for Action Now-programmet. Programmet har tre overordnede mål: Øke kunnskap hos befolkning og næringsliv om og rundt FN sine bærekraftsmål. Bygge sterke lokalsamfunn, hvor man kombinerer forretningsutvikling

med bærekraft, og ikke minst: Oppfordre til «Action Now» gjennom å inspirere til handling. Hvordan startet egentlig dette?

– Vi kom begge inn som nye i klubben i 2017. Vi merket at begeistring for klubben var i ferd med å dø litt ut. Tilskuertallene og omdømmet falt, det var en del negative spiraler rundt klubben, forteller daglig leder Frode Thomassen og leder marked og kommunikasjon Jannike Ramsvik.

Opplevelsen de satt igjen med var også at mange av de tradisjonelle sponsorene i klubben gjorde dette av livslang kjærlighet til klubben. Samtidig opplevde de stadig vekk i samtaler med samarbeidspartnerne at det å sponse en fotballklubb handler om mer enn bare å få synliggjort sin logo. Sponsorer ønsker en måte å «regne hjem» samarbeidsavtalen på. Og det kan være en veldig krevende øvelse.

Frokostmøtet som startet det hele

Aha-opplevelsen kom da Bodø/Glimt deltok på et frokostmøte, hvor bærekraft var tema. En av de som var invitert til å holde presentasjon der var Tom Huston fra Gameplan: Impact. Han hadde fra tidligere erfaring med å utvikle merkevaren UEFA Champions League, og var sentral i Americas Cup innen seiling, hvor bærekraft var løftet til det høyeste.

– Han fortalte om FN sine bærekraftsmål, og hvor ting bærer av gårde i dag. Det var en wake-up-call for oss. Midt i dette, i praten om bærekraftmålene, snakket han om å få i gang en grasrotbevegelse hvor vi som enkelt-individer og organisasjoner tar tak. Han sa at man gjerne kan begynne der folk har hjertet og pulsen, eksempelvis en fotballklubb. En fotballklubb fanger oppmerksomheten til folk. Dette traff oss i hjertet, og må sies å være starten på det vi i dag kjenner som «Action Now», sier Thomassen.

Inspirere hverandre

De fleste Nordlendinger har et forhold til Bodø/Glimt, historien og storytellingen. En

nordnorsk klubb som først fikk innpass i allnorsk fotball på begynnelsen av 70-tallet. Cupgullet i 1975, hvor bragden ble gjentatt i 1993. Supporterne og tannbørsten, og ikke minst Berg-familien.

– Disse historiene vil alltid leve med klubben, og vi ønsker at vårt engasjement for miljøet og menneskene kan bli en tilsvarende historie. Vi ble raskt gjennom «Action Now» en kommunikasjonsplattform for de gode historiene, både våre egne, men også for våre samarbeidspartnere. Vi skapte en møteplass, hvor våre samarbeidspartnere fikk inspirere og lære av hverandre gjennom VINN-nettverket (Vi inspirerer Nord-Norge). Det viste seg raskt at dette var sterkt, riktig og relevant for hvordan Bodø/Glimt kunne bli mer enn en fotballklubb, sier Ramsvik.

– I vår var dette en pilot, nå har vi valgt å definere det som et program.

Mennesker og miljø

FN sine bærekraftsmål er globale, og kanskje klarer vi ikke i Norge å kjenne oss igjen i utfordringene verden står overfor. Noe er for oss naturgitt, som rent vann og ren energi. Målet til Bodø/Glimt har vært å se hvor de sammen med sine samarbeidspartnere kan gjøre det største inntrykket.

– Det handler om å klare å bryte ned de globale målsettingene i et lokalt perspektiv. Innad i klubben handler det mye om mennesker, og hvordan vi kan skape gode ungdommer i et trygt og godt lokalsamfunn. Men også hvordan vi kan påvirke våre leverandører, både på klær og utstyr, men også hvordan vi fremstår på våre hjemmekamper. Det er også områder vi ikke kan påvirke. Vi skulle gjerne tatt tog til bortekamper, men vi er der vi er geografisk – og vi må ikke glemme det sportslige. Gummigranulatet i kunstgresset løftes nå opp på forbundsnivå. Vi har fortsatt en vei å gå, men jobber kontinuerlig og aktivt med å forbedre oss, sier Ramsvik.

I tillegg har Bodø/Glimt på hver av de 15 hjemmekampene i Eliteserien 2019 løftet fram

en kamppartner som har rettet fokus mot ett av de 17 bærekraftmålene.

– I 2018 var det faktisk ikke sånn at vi klarte å få kamppartner til hver av hjemmekampene. I 2019 har ikke dette vært noe problem. Enkelte av bærekraftmålene har blitt gjenbrukt, men det er fint. Vi har definitivt bidratt til å få satt bærekraft på dagsorden, sier Thomassen, og viser til et eksempel.

– Nobl var de første som fikk presentert ideen om å knytte bærekraftmålene opp mot kamppartnerskap. De var ærlige på at deres organisasjon ikke hadde rukket å snu seg for å sette bærekraft tungt på agendaen. Vi foreslo for dem at de kunne være kamppartner på et senere tidspunkt i sesongen, men de tok det umiddelbart som en utfordring og valgte å kjøre det i første kamp som en kickoff for organisasjonen. Bærekraftsmål nummer 11, Bærekraftige byer og samfunn skulle løftes. Nå har de tatt inn bærekraft i forretningsideen til selskapet, og besluttet å ansette kompetanse in-house med ansvar om å dra bærekraftperspektivet videre.

Omdømmeløft

Thomassen og Ramsvik forteller om en liten organisasjon i Bodø/Glimt, hvor det er vanskelig å fastslå klare ambisjoner for «Action Now».

– Bærekraftmålene er FN sine, og gratis for å alle å jobbe med og mot. Om Lillestrøm, Vålerenga eller andre klubber lar seg inspirere av jobben vi gjør så synes vi det er veldig fint. Vi bruker «Action Now» som en forretningsidé, hvor vi i våre innsalg til kunder har noe mer å gi dem enn bare et trykk på drakten eller en logo på stadion. Vi snakker om hvordan vi sammen kan foredle strategien til bedriften i et bærekraftig perspektiv, og kommunisere det ut, sier Ramsvik.

Det både Thomassen og Ramsvik er enige om er likevel klart:

– Dette har gitt oss et omdømmeløft av dimensjoner!

BÆREKRAFT I NORDLAND

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å dekke sine.

FN har definert 17 bærekraftsmål, og disse reflekterer igjen de tre områdene i bærekraftig utvikling: miljømessig, økonomisk og sosial. Vi har analysert og sammenlignet Nordlands bærekraft med Norge, og vi har sett på trenden – hvor utviklingen går for Nordland fylke. På nettsiden til Indeks Nordland har du anledning til å gjøre egne analyser på de fleste indikatorene som omtales i dette kapitlet. For mange av indikatorene har vi også tall på kommunenivå.

Figuren illustrerer hvordan Nordland ligger an i forhold til de tre bærekraftsområdene. Hver av de tre områdene har blitt målt ved å benytte en rekke indikatorer. For hver enkelt indikator har Nordland fått en verdi fra +2 til -2, sammenlignet med Norge som helhet. Vi har så beregnet et gjennomsnitt for hvert av de tre områdene.

Det er viktig å bemerke at Norge er blant de ledende i landene i verden når det kommer til bærekraft. En verdi som er i den røde delen av skalaen er ikke nødvendigvis dårlig i en større kontekst.

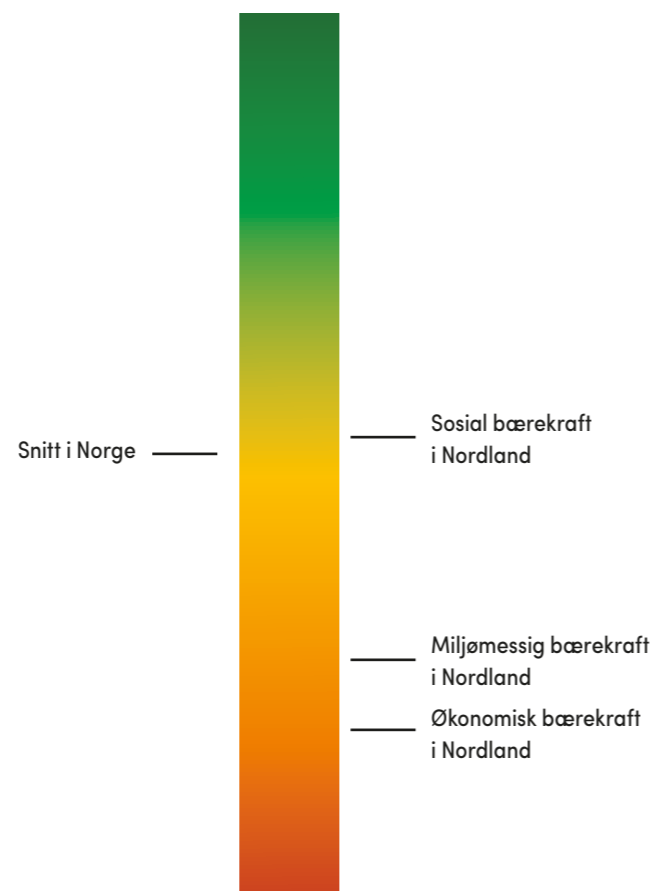
Nordland kommer samlet sett dårligere ut enn snittet for Norge på bærekraftig utvikling. Enkelte faktorer er det utfordrende å få gjort noe med, mens for andre vil det være mulig å få satt inn tiltak rimelig kjapt.

Et sentralt spørsmål blir hvordan Nordland kan redusere eller snu bærekraftsulempene vi har, og øke vår bærekraft i årene som kommer. Indeks Nordland trekker frem befolkningsutviklingen i Nordland som vår tids største utfordring. Selv om dette ikke er en eksplisitt indikator på bærekraft, har det stor betydning for hvordan vi kan styrke bærekraften i fylket.

Internasjonale undersøkelser har identifisert hva som har størst betydning for den enkelte innbyggerens liv og dermed regionen en bor i. I disse undersøkelsene rangeres tilgang til god utdanning som den faktoren som har størst innflytelse på den enkelte innbyggerens liv, gjennom de muligheter utdanning gir.

For Nordland betyr dette at vi må få flere til å stå lengre i utdanning, til å ta utdanning i egen region, og øke kvaliteten i alle ledd av utdanningssystemene. Vi mener et hovedfokus på utdanning er nøkkelen for å få til den sosial-økonomiske fremgangen som etterspørres for å få bedre befolkningsutvikling i Nordland.

I det videre kan du lese mer utdypende om de tre områdene; miljømessig, økonomisk og sosial bærekraft, og de enkelte indikatorene som inngår i de tre områdene.

i

Ved utvelgelse av indikatorer for å beskrive status og utvikling har vi hentet inspirasjon fra en rapport skrevet av Asplan Viak i 2018 for Buskerud fylkeskommune. Dette betyr at mange av funnene i disse to publikasjonene vil være sammenlignbare. I tillegg har vi sett på hva Statistisk sentralbyrå trekker frem som aktuelle indikatorer på bærekraft. I en måling av bærekraft vil det alltid være utfordrende å avgrense hvilke indikatorer som skal inkluderes. For mange områder er mangel på offentlig statistikk på fylkesnivå en begrensning. Vårt ønske er at analysen skal gi et grunnlag for å utarbeide strategier, og iverksette tiltak for å gjøre Nordland enda mer bærekraftig.

Miljømessig bærekraft

Miljømessig bærekraft omfatter bruk av naturens ressurser, samtidig som samfunnet tar vare på natur og klima. En utfordring rundt miljømessig bærekraft er at mange miljøpåvirkninger er globale; det vi gjør i Nordland påvirker resten av verden og omvendt. Klimaendringer, sammen med liv på og under vann, er eksempler på dette.

Flere miljøutfordringer kan likevel knyttes til den enkelte innbyggeres handlinger og aktiviteter. Hvorvidt en velger å kjøre kollektivt eller elbil er ett eksempel på dette. Det samme er kjøp og kast av klær og elektriske artikler, der en også kan velge å sende klær og elektriske artikler til gjenvinning. Forbruk av strøm er et tredje område, som innbyggerne selv til en viss grad kan bestemme om de vil bruke lite eller mye av.

Offentlig og privat sektor påvirker også miljøet på ulike områder. Utslipp av fosfor og nitrogen i vann og avløp og nedbygging (omdisponering) av dyrket mark er eksempler på dette.

I analysen sammenligner vi status i Nordland mot status nasjonalt, og vi ser på trenden – altså utviklingen på de enkelte områdene i Nordland. Der hvor vi har sammenligningsdata fem år tilbake i tid har vi tatt det som utgangspunkt.

Klima

Global oppvarming blir av mange sett på som vår tids største utfordring, som i stor grad er forårsaket av menneskeskapte klimagasser. Statistikken her tar for seg direkteutslippene innenfor fylkesgrensene.

Klimautslippene per innbygger i Nordland økte de siste årene (2013–2017), mens det var nedgang nasjonalt. Det var i all hovedsak industrien og olje- og gassutvinning som stod

for utslippsøkningen. Motsatt var det særlig innenfor avfall og avløp og veitrafikk at utslippene gikk ned.

Transport

Presentvis er det mer enn dobbelt så mange elbileiere på landsbasis som det er i Nordland. Mens 7,1 prosent av alle bileiere her i landet har elbil, er andelen i Nordland 3,2 prosent. Andelen elbileiere i Nordland har likevel doblet seg i perioden 2016–2018, der den største andelen bor i Salten. Færrest elbileiere finner vi i Lofoten.

Det er grunn til å tro at lange avstander, vanskelige kjøreforhold på vinterstid, og at det kan være langt mellom ladestasjonene er viktige årsaker til at andelen elbiler er lavere i Nordland enn i landet som helhet. En kombinasjon av større batterikapasitet og en bedre infrastruktur vil etter all sannsynlighet bidra til å øke andelen elbiler også i Nordland.

Passasjerkilometer med buss per innbygger

Trenden de siste fem årene i Nordland og på landsbasis går i retning av at innbyggerne legger bak seg stadig flere kilometer i buss hvert år. Fortsatt er det slik at gjennomsnittlig passasjerkilometer per innbygger på landsbasis er høyere enn i Nordland, men avviket har blitt vesentlig mindre de siste årene. Mens den gjennomsnittlige nordmann tilbakela 709 km i buss i 2018 var tilsvarende tall for Nordland 512.

Mer fokus på miljøvennlig transport, som mange steder har gitt seg utslag i et bedre kollektivtilbud, er med på å forklare utviklingen. I tillegg har parkeringsmulighetene i mange byer blitt stadig mer begrenset, noe som er en forklaringsfaktor.

Hovedkategori	Indikator	Trend siste 5 år	Sammenligning med Norge
Klima	Geografisk klimagassutslipp	↓	
Transport	Andel elbiler	↑	
	Passasjerkm. med buss per innbygger	↑	
Energi	Nettoforbruk elkraft husholdninger	↓	
Forbruk	Husholdningsavfall per innbygger	↑	
	Andel husholdningsavfall til gjenvinning	↑	
Vann og avløp	Vannkvalitet	↑	
	Utslipp fosfor	→	
	Utslipp nitrogen	↓	
Arealbruk	Omdisponering av dyrket mark	↓	

Energi

99 prosent av all kraftproduksjon i Norge kommer fra vannkraft, som både er en miljøvennlig og fornybar energikilde. Tøffe klimatiske forhold og historisk sett lave energipriser gjør at vi samtidig har et høyt energiforbruk sammenlignet med mange andre land.

I 2017 var nettoforbruket av elektrisk kraft per innbygger i Norge 7.280 kWh, mens den i Nordland var 8.770 kWh. Utviklingen i energiforbruket de siste årene (2013–2017) har variert lite, der år med høyt forbruk kan ha sammenheng med lave vintertemperaturer.

Forbruk

I 2015 kastet innbyggerne i Nordland i snitt mer husholdningsavfall enn en gjennomsnittlig nordmann. Fire år senere har husholdningsavfallet per innbygger i Nordland gått ned med 12,5 prosent per år, noe som tilsvarer 391 kg. Tilsvarende nasjonale tall er 6,3 prosent, eller 411 kg.

Vi leverer stadig mer husholdningsavfall til gjenvinning. Det er tilfellet både når vi ser landet under ett og når vi bare ser på Nordland. I 2018 leverte innbyggerne i Nordland 85,6 prosent av husholdningsavfallet til gjenvinning. Dette utgjør en økning på 2,1 prosent de siste fire årene. Tilsvarende tall for landet som helhet var 85,1 prosent, en økning på 2,7 prosent.

Økt fokus på matsvinn og mulighetene som ligger i gjenvinning av klær, elektriske artikler m.m. bidrar med all sannsynlighet til å redusere husholdningsavfallet og sikre at en stadig større andel av avfallet går til gjenvinning. I kjølvannet av dette har flere bruktbutikker og nye digitale plattformer som selger brukt på nett kommet til.

Vann og avløp

Tilgang på rent vann er en sentral indikator globalt på bærekraft. I Norge har vi ikke det samme fokuset, og mange tar dette for gitt. Det er flere indikatorer på vannkvalitet, og Indeks Nordland har valgt følgende: E. coli, farge, intestinale entero-

kokker og pH. Maksimal score for disse fire indikatorene er 400 prosent, der Nordland får 394,3 prosent og Norge får 389,2 prosent. Nordland scorer dermed høyere på vannkvalitet enn når vi ser landet under ett. Det er særlig på pH-verdi at Nordland scorer høyere enn landsgjennomsnittet, mens fylket har lavere score enn Norge på intestinale enterokokker.

Utslipp av fosfor og nitrogen kan være en trussel for liv i vann, fordi høye utslipp kan gi lokal oppblomstring av alger, og med det også lavere oksygenmengder i vannmassene. Dette påvirker annen bunnfauna og fisk negativt. Utslippene av fosfor fra avløpssektoren har vært stabile de siste årene, både i Nordland og på landsbasis. Mens utslippet av fosfor for landet som helhet var på 0,3 kg per innbygger i 2017, var det 0,6 kg i Nordland.

Trenden går i retning av at vi slipper ut stadig mer nitrogen fra avløpssektoren per innbygger. Det gjelder for Nordland og for landet som helhet, men der utslippet i Nordland er høyest. I 2017 var utslippet per innbygger på 4,5 kg, mens tallet på landsbasis var 3,9 kg.

Landbruk og havbruk er viktige bidragsyttere til utslipp av nitrogen og fosfor. Nordland er et havbruksfylke, som nok er en viktig forklaringsfaktor for at utslippene her i fylket er høyere enn på landsbasis.

Arealbruk

Arealbruk kan påvirke utslipp av klimagasser og miljøet på ulike måter. Blant områdene som har størst negativ miljøpåvirkning er nedbygging (omdisponering) av dyrket mark.

På nasjonalt nivå er det en jevn nedgang i omdisponering av dyrka mark per innbygger de siste ti årene. I Nordland er bildet langt mer ujevnt. Sammenligner vi 2018 med 2015 har imidlertid omdisponert dyrket jord per innbygger i fylket gått betydelig opp.

I snitt har nedbyggingen på landsbasis vært på 1,04 dekar per innbygger i perioden 2014–2018, mens tilsvarende tall for Nordland var 1,05.

Økonomisk bærekraft

Økonomisk bærekraft handler om samfunnets evne til å opprettholde produksjonen per innbygger på lang sikt. For Nordland vil det dermed være viktig å ha god omstillingsevne og teknologisk utvikling i næringslivet, i tillegg til en arbeidsstyrke med høy og relevant kompetanse.

I analysen sammenligner vi status i Nordland på de enkelte indikatorene mot landsgjennomsnittet, samt at vi ser på utviklingen over tid, og om denne er positiv, negativ eller stabil. Vi sammenligner med det nasjonale snittet fordi det for mange indikatorer ikke er mulig å angi det optimale nivået. Ved angivelse av trend har vi som utgangspunkt sett på utviklingen de siste fem årene.

Aldersstruktur og sysselsetting

Det er en utfordring med økende andel eldre i befolkningen, og effektene av dette har man særlig sett de siste årene. Fram til 2014 økte andelen av befolkningen i yrkesaktiv alder (16–66 år) både i Nordland og nasjonalt. Siden da har andelen falt hvert år. I Nordland er andelen av befolkningen i yrkesaktiv alder en god del lavere enn landsgjennomsnittet, og kun fire kommuner ligger over snittet (Røst, Træna, Bodø og Øksnes). Av Nordlandskommunene har Hattfjelldal, Bindal og Tjeldsund lavest andel av befolkningen i yrkesaktiv alder.

Andelen sysselsatte i befolkningen har hatt en svak positiv utvikling i Norge og i Nordland siden 2015. Verdiene for Nordland ligger noe under landsgjennomsnittet for hele

perioden. Nasjonalt og i Nordland er sysselsettingsandelen noe høyere for menn enn kvinner. Høyest sysselsettingsandel finner man i kommunene Bodø og Røst, mens den er lavest for Evenes og Ballangen.

I perioden januar til november 2019 så man en økning i antallet unge uføretrygdede i Nordland. Prosentveksten var større enn den man så nasjonalt, og veksten kom særlig for mottakere i aldersgruppen 25–29 år. Ser man på antallet uføretrygdede som andel av befolkningen ligger også Nordland over landssnittet.

Utdanning

26,8 prosent av befolkningen i Nordland hadde høyere utdanning (høgskole eller universitet) i 2018. Tilsvarende tall for Norge var 34,1 prosent. Veksten i andelen med høyere utdanning har også vært noe svakere enn man har sett for landet som helhet. Kvinner i Nordland hadde langt høyere utdanningsnivå enn menn, men begge gruppene lå langt under det nasjonale snittet.

Andelen med utdanning på fagskolenivå i Nordland var 3,1 prosent i 2018, og dermed litt høyere enn snittet for Norge (2,9 prosent). Det var særlig menn i Nordland som trakk opp snittet, mens kvinner lå noe lavere enn nasjonalt snitt. Andelen med fagskoleutdanning i Nordland økte med 0,1 prosentpoeng i 2018 sammenlignet med de to foregående årene. Dette var samme veksttakt som nasjonalt.

Hovedkategori	Indikator	Trend siste 5 år	Sammenligning med Norge
Aldersstruktur og sysselsetting	Andel av befolkningen som er i yrkesaktiv alder	↓	
	Andel av befolkningen som er sysselsatt	↑	
	Andel unge uføre	↓	
Utdanning	Andel med høyere utdanning	↑	
	Andel med utdanning på fagskolenivå	→	
	Gjennomføringsgrad på videregående skoler	↑	
	Resultater fra nasjonale prøver	→	
FoU, innovasjon og omstilling	Andel av virksomheter med FoU	↑	
	FoU-årsverk i næringslivet	↑	
	Nyetablering av foretak	↑	
Økonomisk vekst	Bruttoprodukt per sysselsatt totalt	↑	
Arbeidsmarkedsintegrasjon	Sentralitetsindekst	*	

*For sentralitet finnes det ikke sammenlignbare tall tilbake i tid.

54 prosent av elevene som begynte på videregående opplæring i Nordland i 2013 hadde gjennomført utdanningen på normert tid. Tilsvarende tall for Norge var 61,8 prosent. Samtidig er trenden svært positiv i fylket, og sammenligner man med de som begynte i 2007 er veksten på hele 6,6 prosentpoeng. Denne veksten var sterkere enn den nasjonale. Gjennomføringsgraden var langt høyere for kvinner enn menn, både nasjonalt og i fylket.

Resultatet fra nasjonale prøver blir publisert i en skala der gjennomsnittet er 50 skalapoeng. Ved å regne et gjennomsnitt av poengene for lesing, skriving og engelsk kan man sammenligne fylkene med hverandre og opp mot landet som helhet. Fra skoleåret 2015/16 og helt frem til 2019/20 har Nordland vært blant de fylkene som leverer dårligst resultater i 5. trinn på de nasjonale prøvene. Det siste skoleåret hadde Nordland 48,3 poeng, og var svakest i landet sammen med Oppland. Oslo hadde til sammenligning 52 poeng. På 8. trinn er resultatene noe bedre, men er fortsatt under snittet. Det siste skoleåret var snittverdien for Nordland på 49,3, og i hele perioden har den vært mellom 49 og 49,6 skalapoeng.

FoU, innovasjon og omstilling

17 prosent av virksomhetene i Nordland hadde aktivitet knyttet til forskning og utvikling i 2017. Dette var samme andel som i Oppland og Troms. Østfold, Hedmark og Finnmark hadde lavere andel. Andelen var høyest i Møre og Romsdal og Oslo, med henholdsvis 26 og 25 prosent. I 2013 var tilsvarende andel for Nordland 10 prosent, og det har dermed vært en positiv utvikling de siste årene.

I Nordland ble det utført 1,6 FoU-årsverk i næringslivet per 1.000 innbyggere i 2017. Dette var langt under det nasjonale snittet på 4,1. Fra 2012 til 2015 lå verdien for Nordland på 1,1 før den økte til 1,6 i 2016, og dette nivået ble opprettholdt i 2017.

Etableringsfrekvensen angir antall nyetablerte foretak som andel av totalt antall foretak. I 2018 var etableringsfrekvensen på 13,5 prosent i Nordland. Dette var litt under det nasjon-

ale snittet på 14,6 prosent. Ser man på de siste 5 årene har Nordland hatt en langt sterkere prosentvis vekst enn nasjonalt. Av regionene i Nordland fant man den høyeste etableringsfrekvensen i Ofoten med 15,5 prosent. Den var lavest i Helgeland og Vesterålen (12,0 og 12,5 prosent). De øvrige regionene ligger rundt landsgjennomsnittet.

Økonomisk vekst

Den økonomiske veksten måles i bruttoprodukt (basisverdi) per sysselsatt. I 2018 var den nasjonale gjennomsnittsverdien på litt over 1,1 millioner kroner, mens den i Nordland var 900.000 kroner. Figuren viser den prosentvise forskjellen i bruttoprodukt per sysselsatt i Nordland sammenlignet med landet som helhet i 2018. Bruttoprodukt er et mål på verdiskaping.

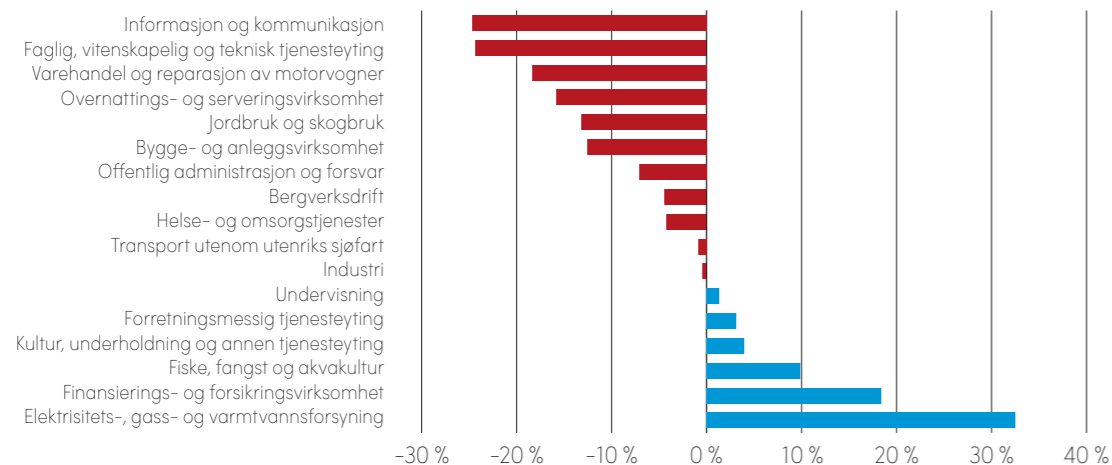
Totalt var bruttoproduktet i 2018 per sysselsatt 20 prosent lavere i Nordland enn for landet totalt. Ulik næringsstruktur er en viktig forklaringsfaktor. Næringer som teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift og IKT er næringer som på landsbasis sysselsetter mange og har et høyt bruttoprodukt per sysselsatt. Nordland har en lav andel sysselsatte innenfor disse næringene, og når bruttoproduktet i tillegg er betydelig lavere per sysselsatt enn for landsgjennomsnittet er det med på å dra ned snittet per sysselsatt i Nordland. Fiske, fangst og akvakultur har stor betydning for Nordland, siden næringen både sysselsetter mange og har et høyt bruttoprodukt per sysselsatt.

Sentralitetsindeks

SSB har laget en indeks for sentralitet som gir en verdi for hver kommune mellom 0 og 1.000. Desto høyere tall jo mer sentral er kommunen i forhold til reisetid til arbeidsplasser og servicefunksjoner. Oslo ligger høyest i Norge med verdien 1.000. Av de 10 minst sentrale kommunene i Norge ligger 6 i Nordland. Her finner man kommuner som Træna, Rødøy og Lurøy. Den mest sentrale kommunen i Nordland er Bodø, fulgt av Rana og Narvik.

figur 7.1

Prosentvis forskjell i verdiskaping per sysselsatt innenfor næringer i Nordland sammenlignet med landsgjennomsnittet, 2018 (SSB)

Sosial bærekraft

Sosial bærekraft, og indikatorene vi har tatt utgangspunkt i når vi har vurdert status i Nordland, omhandler menneskene. Det handler om at mennesker får et godt og rettferdig grunnlag for et anstendig liv. Det handler enkelt sagt om hvordan menneskene i Nordland har det. Ute i verden er fattigdom en viktig faktor i måling av sosial bærekraft. Tilgang på utdanning er også sentralt når man ser på sosial bærekraft på kloden. Disse faktorene er i mindre grad relevante for Norge.

For å måle sosial bærekraft i Nordland har vi innhentet og bearbeidet en rekke data. Vi sammenligner status i Nordland med status i Norge som helhet, mens vi også ser på trenden – altså utviklingen de siste årene i Nordland. Her har vi sammenlignet med status for fem år siden der hvor det har latt seg

gjøre. Alternativt, eksempelvis på valgdeltakelse, har vi sammenlignet siste gjennomførte valg opp mot nest siste valg.

Fattigdom og ulikhet

Både risikoen for fattigdom – målt gjennom personer med lavinntekt, og ulikhet i inntekt er lavere i Nordland enn tilfellet er i resten av landet. Trenden er imidlertid svakt økende for begge indikatorene.

Den prosentvise andelen av befolkningen med lavinntekt er høyest i de minste kommunene i Nordland. Særlig kommuner med mange eldre, som på grunn av lav pensjon regnes som fattige, kommer negativt ut. Alle andre kommuner enn Bø i Nordland har lavere andel personer med lavinntekt enn Oslo, som kommer dårligst ut i Norge.

Hovedkategori	Indikator	Trend siste 5 år	Sammenligning med Norge
Fattigdom og ulikhet	Fattigdomsrisiko	↓	Grønt
	Ulikhet i inntekt	↓	Grønt
Boforhold og boligpriser	Trangbodddhet	→	Grønt
	Kvadratmeterpris enebolig	↓	Grønt
	Kvadratmeterpris blokkleilighet	↓	Grønt
Helse	Forventet levealder	↑	Rødt
	Legemeldt sykefravær	→	Rødt
	Andel overvektige	↓	Rødt
	Psykiske lidelser	↓	Gult
	Andel med friske tenner	↑	Grønt
	Andel med hjerte- og karsykdommer	↑	Grønt
	Tilgang på rekreasjonsareal	↑	Grønt
Tilgang på naturterreng	↓	Grønt	
Trafikksikkerhet	Drepte i trafikken	↓	Rødt
Likestilling og integrering	Deltidsarbeid blant sysselsatte kvinner og menn	↓	Rødt
	Farspermisjon	↑	Oransje
	Andel kvinner i kommunestyre	→	Gult
	Frafall i videregående skole, menn og kvinner	↑	Rødt
	Innvandrere og andres deltakelse i arbeidsliv eller utdanning	↑	Grønt
	Differanse i inntektsnivå blant innvandrere og andre	↑	Rødt
Demokrati og kriminalitet	Valgdeltakelse, kommunestyrevalg	↑	Gult
	Valgdeltakelse, stortingsvalg	↑	Rødt
	Anmeldte lovbrudd, alle typer	↑	Grønt
	Anmeldte lovbrudd, vold og mishandling	↓	Rødt

Når man ser på hvilken inntekt og formue som finnes i Norge, og deretter ser på hvordan dette er fordelt mellom befolkningen, kommer Norge ut som sjette best i verden – og Nordland kommer bedre ut enn snittet for Norge. Trenden er imidlertid negativ, både for Norge og Nordland, hvor ulikhetene i inntekt øker. Største ulikhet i inntekt i Nordland er i kommunene Nesna, Lurøy og Værøy – som alle befinner seg noe over landsgjennomsnittet for ulikhet i inntekt.

Boforhold og boligpriser

I Nordland bor vi mer romslig enn gjennomsnittet i Norge. Vi har mer plass å boltre oss på, enkelt sagt. Vi kommer betydelig lavere ut enn landsgjennomsnittet når man måler boligpriser per kvadratmeter. Det er imidlertid svært store forskjeller, både mellom byene, men ikke minst mellom by og bygd. Bare Bodø ligger over landsgjennomsnittet i kvadratmeterpris på eneboliger, mens ingen kommuner i Nordland ligger over landssnittet i kvadratmeterpris på blokkleiligheter. I de to største kommunene i Lofoten (Vågan og Vestvågøy) har kvadratmeterprisen på eneboliger steget med nesten 40 prosent de siste fem årene, mot et snitt i Nordland fylke på omtrent 19 prosent. Prisen per kvadratmeter enebolig i Norge har i samme periode steget med 18 prosent.

Helse

Forventet levealder for nyfødte i Nordland er tett opp mot, men noe lavere enn landsgjennomsnittet. Trenden er imidlertid positiv, hvor nyfødte guttebarn og jentebarn i Nordland kan vente en gjennomsnittlig levealder på henholdsvis 79,4 og 83,7 år.

Det er Nordland som har høyest andel legemeldt sykefravær i Norge med 5,1 prosent i 2019. Landsgjennomsnittet var 4,3 prosent, og best ut kommer Oslo med 3,6 prosent.

Kun Finnmark har en større prosentvis andel overvektige enn Nordland. Dette basert på KMI-tall – også kjent som BMI, som er et forhold mellom vekt og høyde. 27,7 prosent av nordlendingene er som overvektige å regne, mot et landsgjennomsnitt på 22,6.

Innbyggerne i Nordland er som gjennomsnittlig å regne i forhold til andel av befolkningen med psykiske lidelser, dog noe høyere blant ungdom enn landsgjennomsnittet. Trenden er imidlertid negativ for både Nordland og Norge.

Stadig flere nordlendinger har friske tenner, og her scorer Nordland bedre enn landet som helhet. Det er også stadig færre nordlendinger med hjerte- og karsykdommer, og også her kommer Nordland bedre ut enn Norge.

De som bor i Nordland har også gode muligheter til å komme seg ut i friluft, da fylket har bedre tilgang på rekreasjonsareal og naturterreng enn gjennomsnittet for landet. Urbaniseringen fører imidlertid til at en stadig mindre

andel av befolkningen i Nordland har umiddelbar nærhet til naturterreng.

Trafikksikkerhet

Antall drepte i trafikken i Nordland i 2019 var det nest høyeste som er rapportert de siste 10 årene i fylket, og høyest antall i landet. I perioden 2015–2018 var det under 10 personer som omkom i trafikken i Nordland, mens det i 2019 var hele 16.

Likestilling og integrering

Både blant kvinner og menn i Nordland er andelen med deltidsjobber noe høyere enn nasjonalt, men forskjellen er ikke markant. Andelen kvinner med deltidsjobb er 42,4 prosent i Nordland, mot 19,5 prosent blant menn. Prosentandelen med deltidsjobb har falt de siste tre årene, men når man måler de siste fem årene er trenden stigende.

Menn i Nordland er dårligere enn menn i resten av landet til å ta ut farspermisjon. Trenden over de 5 siste årene er imidlertid positiv. 66,5 prosent av mennene tar ut hele fedrekvoten eller mer av foreldrepengene i Nordland, mot 70,6 prosent nasjonalt.

Andelen kvinner i kommunestyre er tilnærmet likt i Nordland som i Norge.

Nordland har betydelig høyere frafall i videregående skole enn Norge, både blant menn og kvinner. I 2017 var det 9,8 prosent større frafall for menn enn kvinner i videregående opplæring i Nordland – og forskjellen registrert i 2017 var den største i dette tiåret.

Den prosentvise andelen innvandrere i arbeidslivet øker stadig i Nordland. Trenden er også positiv, ved at stadig færre innvandrere står utenfor arbeidslivet, altså registrert som arbeidsledige. Nordland scorer bedre enn landet på denne integreringsfaktoren. Lønnsmessig tjener innvandrere i Nordland mindre enn innvandrere ellers i landet. De syssel-satte i Nordland ut over innvandrerne tjener også mindre enn resten av landet, men med lavere prosentmessig forskjell enn for innvandrerne. Både Troms og Finnmark ligger over landsgjennomsnittet på inntekt for innvandrere.

Demokrati og kriminalitet

Flere Nordlendinger enn tidligere stemte ved siste valg, både ved lokal- og stortingsvalg. Valgdeltakelsen var allikevel noe lavere i Nordland enn nasjonalt ved Stortingsvalget i 2017.

Nordland ligger betydelig lavere enn snittet i Norge på antall anmeldte lovbrudd per 1.000 innbyggere, og trenden er nedadgående ved at færre lovbrudd anmeldes. Nordland ligger likevel over landsgjennomsnittet på vold og mishandling samt seksuallovbrudd, og antall anmeldte saker har økt for begge indikatorene.

FORVENTNINGER OM NOE TURBULENS

Selv om Nordland ligger langt fra mange av de største markedene i verden, så påvirkes utviklingen i fylket av internasjonale handelskriger, global kjøpekraft, Brexit, klimafokus, utviklingen i europeisk bilproduksjon, Twitter-meldinger og stabilitet rundt oljeproduksjonen i Midtøsten.

For det tar ikke mange timer, eller dager før internasjonale hendelser gir utslag i Nordlandsøkonomien. Forklaringen er enkel: vi har et næringsliv som er svært eksportorientert. Dette så vi konkrete eksempler på i 2019, hvor deler av metallindustrien i fylket måtte ta grep som følge av markedsmessige forhold.

Internasjonalt var 2019 et år preget av mye usikkerhet og et høyt geopolitisk spenningsnivå. For 2020 venter vi at den globale veksten vil svekke seg, og handelsbarrierer og usikkerhet kommer nok til å kjennetegne utviklingen. Samtidig ligger det an til at Storbritannia får på plass en avtale med EU. Relativt god kjøpekraft hos husholdninger i mange viktige økonomier kombinert med stimulerende penge- og finanspolitikk vil hindre at det blir en internasjonal resesjon.

For norsk økonomi venter vi at den sterke oppgangs-konjunkturen er over. De siste årene har mye av veksten vært drevet av svært høyt investeringsnivå i oljesektoren. Nå skal vi tilbake til en mer normal veksttakt. Norges økonomi vil påvirkes av internasjonal usikkerhet, og svak vekst hos viktige handelspartnere.

Vi er forsiktede optimister for Nordlandsøkonomien i 2020. Det ventes at veksttaket i økonomien skal avta ytterligere, men det ventes fortsatt vekst, og da særlig drevet av sjømat-sektoren, reiselivet og husholdningers konsum. Samtidig bidrar den svake befolkningsutviklingen, usikkerhet i eksportmarkeder og begrensede arbeidskraftreserver til å trekke ned anslaget.

For å begynne med den eksportrettede delen av næringslivet har den svake kronekursen vært fordelaktig for et eksportfylke som Nordland. Det er lite som tyder på at kronen kommer til å styrke seg i 2020. Mest sannsynlig vil den svekke seg ytterligere. Usikkerhetsmomentet er om svakere internasjonale konjunkturer vil gi utslag i lavere etterspørsel. Vi venter sterkest omsetningsvekst for eksport av sjømat, og da særlig for oppdrettslaks. Det er forventninger om økte priser som ligger bak dette anslaget, i produksjonsvolum er det kun ventet en forsiktig vekst. Vi venter svak vekst i den kraftfordelende industrien, men usikkerheten i anslaget har aldri vært større. Utsikter til lavere global vekst vil påvirke denne sektoren, samtidig har den svake kronekursen bedret konkurranseevnen til mange.

Vi begynner nå å se resultatene av økt samarbeid og profesjonalisering innenfor reiselivsnæringen. Utsikter til svak kronekurs er også gode nyheter for næringen da det gjør oppholdet for utenlandske turister langt rimeligere, og vi venter

derfor at 2020 kan bli et rekordår for reiselivsnæringen. Vi begynner også å se konturene av mer helårsturisme i Nordland, og vi forventer at denne utviklingen vil forsterkes inneværende år. Kronekursen har gjort det dyrt å reise ut av Norge, og vi ser derfor for oss at dette kan gi økt innenlands turisme. Det som på sikt kan påvirke reiselivssektoren er en økende bevissthet om reiseaktivitetens påvirkning på klimaet. Fokus på bærekraftig reiseliv vil derfor være svært viktig for næringen.

Arbeidsledigheten er fortsatt lav i fylket, og det ventes ikke at den vil falle ytterligere. Fortsatt høy sysselsetting kombinert med god kjøpekraft hos husholdningene vil gi økt etterspørsel etter varer og tjenester. Rentene vil holde seg lave, og mest sannsynlig ble rentetoppen nådd i 2019. Et godt lønnsoppgjør i 2019, og forventninger om et godt oppgjør også i 2020 er gode nyheter for de som selger varer og tjenester til husholdninger. Høy husholdningsgjeld gir noe grunn til å være urolig, men den er samtidig betydelig lavere i Nordland enn hva som er landsgjennomsnittet. For varehandelen vil konkurransen med netthandelen fortsatt være med på å presse marginene. Man så en rekke konkurser blant både nasjonale og internasjonale kjeder i 2019, og denne utviklingen vil nok fortsette inneværende år. Dette betyr at vi må forvente å se noe flere tomme lokaler i kjøpesenter og i bysentrum fremover. Innen tjenesteyting er det særlig for private helse- og omsorgstjenester at vi venter vekst, og dette vil også være en viktig vekstbransje i mange år fremover, drevet av den demografiske utviklingen med flere eldre.

Offentlig sektor har vært gjennom en periode med svært offensiv pengebruk, og vi forventer uendret investeringsnivå i år. En rekke store infrastrukturprosjekter vært ferdigstilt det siste året, og vi venter noe lavere igangsetting og aktivitet på dette området. Mange kommuner har investert over evne de siste årene, og det er nok mange rådmenn som fortviler over en gjeldsgrad som vil være utfordrende å betjene dersom renten skulle stige. Samtidig er det fortsatt et etterslep i investeringer knyttet til skole og alders- og sykehjem som bidrar til å trekke opp nivået. For industrien ventes det stabilt til svakt fallende investeringsnivå i 2020. Det ble gjennomført store investeringer i produksjonskapasitet og miljøtiltak i 2019, og det ventes at nivået vil kunne falle noe i år. Boligmarkedet har også kjølnet noe, og vi ser at igangsatte kvadratmeter faller, og da særlig for større leilighetsbygg. I sum forventer vi at aktivitetsnivået i bygg- og anlegg blir tatt noe ned det kommende året.

INDEKS NORDLAND

Nummer 17 – Årgang 2020

En rapport om utviklingen gjennom 2019 og utsiktene for 2020

Indeks Nordland

Indeks Nordland er et partnerskap mellom Nordland fylkeskommune, DNB, Innovasjon Norge – Nordland, NHO Nordland, Kunnskapsparken Bodø og NAV Nordland.

Rapporten kan du lese og laste ned på kpb.no eller på indeksnordland.no. Her finner du også tidligere utgaver.

Har du spørsmål om Indeks Nordland, kontakt Erlend Bullvåg på e-post: erlend.bullvag@nord.no.

Forfattere

Erlend Bullvåg, Handelshøgskolen Nord universitet
Carl Erik Nyvold, Kunnskapsparken Bodø
Sissel Ovesen, Kunnskapsparken Bodø
Marit Kristin Kvarum, Kunnskapsparken Bodø
Rune Finsveen, Kunnskapsparken Bodø
Tom Steffensen, Kunnskapsparken Bodø

Prosjektledelse

Kunnskapsparken Bodø AS

Design

by north

Indeks Nordland er trykt på papirtypen PaperWise. PaperWise er en ny generasjon miljøvennlig, sosialt ansvarlig papir laget av stilker og blader av planter etterlatt etter høsting. Papirets miljøpåvirkning er 47 prosent lavere enn papir fra tre og 29 prosent lavere enn resirkulert papir.

ISBN 978-82-8151-068-5

Partnerskap Indeks Nordland

Innovasjon Norge

tlf: 75 54 20 00
www.innovasjon norge.no

Nav Nordland

tlf: 55 55 33 33
www.nav.no

Nordland fylkeskommune

tlf: 75 65 00 00
www.nfk.no

NHO Nordland

tlf: 75 40 25 00
www.nho.no

Kunnskapsparken Bodø AS

tlf: 915 18 814
www.kpb.no

DNB ASA

tlf: 03 000
www.dnb.no

